

Strategia regională pentru Dezvoltare 2021-2027

REGIUNEA VEST

CUPRINS

Rolul Strategiei	3
Regiunea Vest 2020 – unde suntem?	4
Regiunea Vest 2030 – Unde ne dorim să fim?.....	7
Viziune	7
Pilonul 1 Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare	10
Pilonul 2 Tranziție verde și schimbări climatice	21
Pilonul 3 Accesibilitate.....	31
Pilonul 4 Educație, sănătate și Sisteme sociale performante	41
Pilonul 5 Sustenabilitate prin turism și cultură	56
Pilonul 6 Dezvoltare urbană durabilă	67
Pilonul 7 Tradiție și diversificare în mediul rural	76
Monitorizarea PDR 2021-2027	81
Corelarea Strategiei PDR Vest cu orientările europene, naționale	89
Estimarea necesităților de finanțare	94

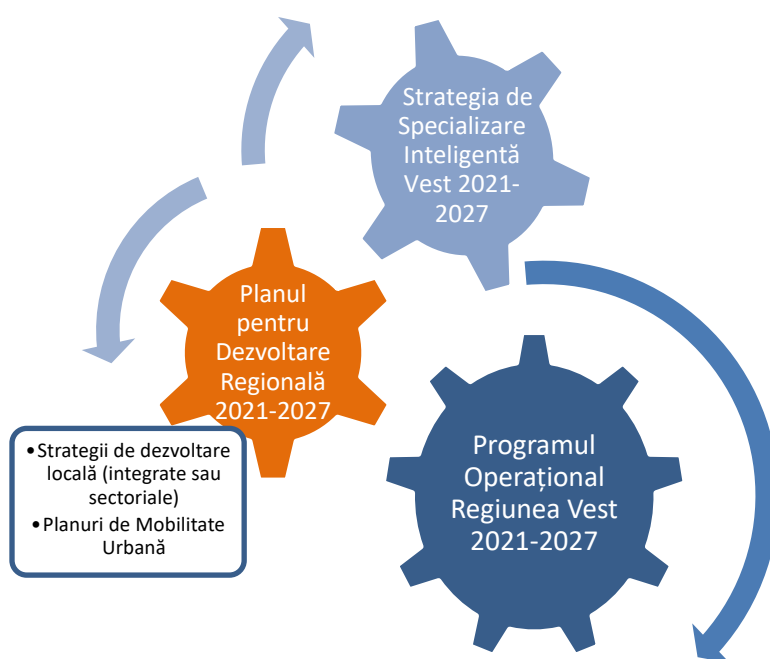
Rolul Strategiei

Strategia pentru Dezvoltare Regională pentru perioada 2021-2027 reprezintă principalul instrument care **orientează dezvoltarea** pe termen mediu și lung a Regiunii Vest și **baza strategică** pentru fundamentarea programelor cu finanțare din fonduri europene sau externe, naționale sau locale. În contextul în care, în perioada 2021-2027, pentru prima dată Regiunea Vest va avea propriul Programul Operațional Regional, elaborat la nivel regional de către ADR Vest în calitate de Autoritate de Management, Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest împreună cu Strategia Regională de Specializare Inteligentă

RIS 3 Vest devin principalele instrumente care vor fundamenta accesul la fondurile europene alocate prin Politica de Coeziune la nivel regional.

Aceste documente strategice trasează direcțiile majore de dezvoltare ale Regiunii Vest în toate domeniile de dezvoltare și vizează reducerea disparităților inter-regionale și intra-regionale și dezvoltarea echilibrată, durabilă și incluzivă a Regiunii Vest. De asemenea, reprezintă baza pentru elaborarea altor documente strategice sectoriale sau locale.

Fig. 1 – Relația PDR - RIS - POR 2021-2027

Strategia pentru Dezvoltare Regională 2021 – 2027 răspunde nevoilor de dezvoltare de la nivel regional, identificate prin analizele statistice sau consultările parteneriale, dar ține cont și de orientările și tendințele din

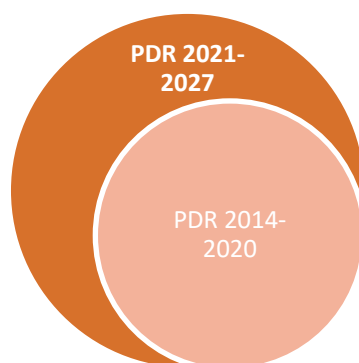
documentele strategice elaborate la nivel european sau național.

De asemenea, **construiește pe Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest**

2014-2020, pe care o înlocuiește, ducând mai departe unele din obiectivele strategice și măsurile identificate.

Strategia pentru Dezvoltare Regională Vest va influența viitoarea distribuție a dezvoltării în cadrul Regiunii Vest, oferind un cadru strategic pentru investiții.

Fig. 2 – PDR 2021-2027 vs PDR 2014-2020

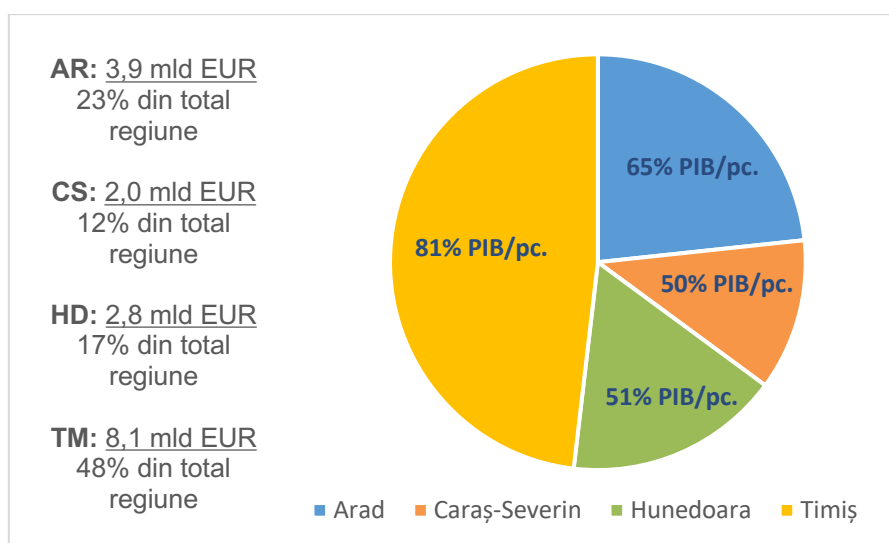
Regiunea Vest 2020 – unde suntem?

Construirea strategiei regionale pleacă de la următoarele **premise** identificate pentru Regiunea Vest:

- **Regiunea Vest** rămâne în continuare o regiune care face parte din categoria celor mai puțin dezvoltate în contextul tipologiei utilizate la nivelul Uniunii Europene, având un **PIB situat la 68% din media UE (27)**¹. Chiar dacă se menține într-o poziție bună la nivel național la majoritatea indicatorilor economici relevanți (locul II după București Ilfov), cu excepția celor sociali, este nevoie și în următorii 8-10 ani de o gamă largă de intervenții specifice politicii de coeziune, care să acopere majoritatea domeniilor de dezvoltare.
- Similar perioadei 2014-2020, Regiunea Vest rămâne o regiune cu **disparități de dezvoltare inter-regionale accentuate**, pe de o parte între **mediul urban și cel rural**, pe de altă parte **între județele** Timiș și Arad, care sunt motorul de dezvoltare economică a regiunii și județele Caraș-Severin și Hunedoara, județe industriale, cu foste industrii minieră, siderurgică, metalurgică, energetică și grea nerestructurate, pentru care încă nu s-au identificat soluții economice sustenabile. Provocarea constă în **identificarea optimului de dezvoltare** bazat pe de-o parte pe tradiție, iar pe de altă parte pe specializare prezentă.

¹ EUROSTAT, nama_10r_3gdp, anul 2018

Fig. 3 – Disparități de dezvoltare între județele regiunii

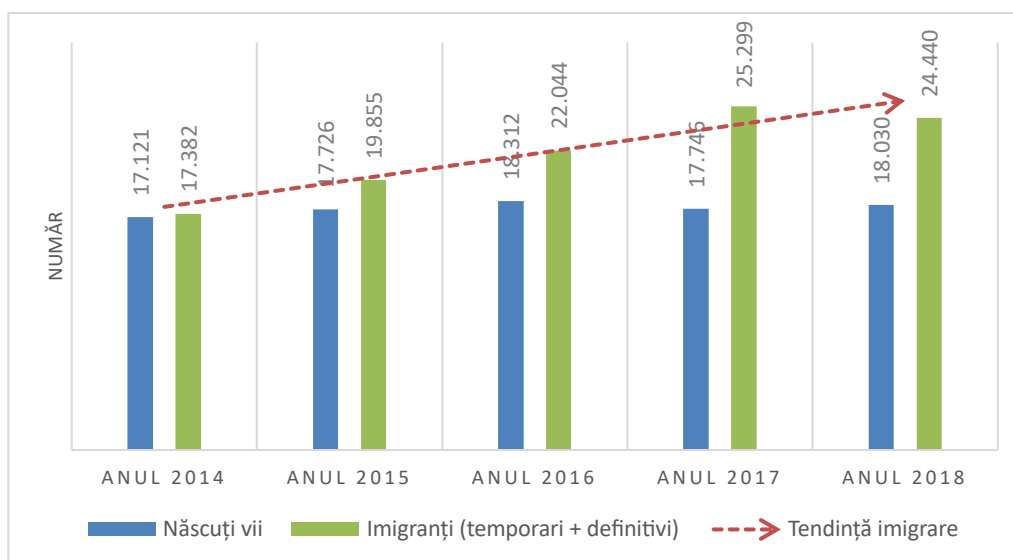

Sursa: INS, EUROSTAT

- **Schimbările demografice**, inclusiv îmbătrânirea populației și migrația, rămân deosebit de importante în regiune. În intervalul 2000-2020, populația Regiunii Vest a scăzut de la 22.042.854 la 1.997.377² persoane. Răspunsul la schimbările demografice și, în special, evoluția structurii

demografice a regiunii reprezintă în continuare provocări pentru furnizarea serviciilor publice, de sănătate, de educație pe tot parcursul vieții, dar și la nivel de impozitare, sistem de pensii, servicii financiare, turism și opțiuni de agrement.

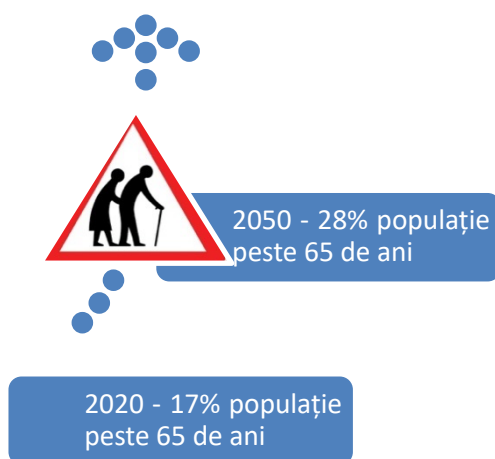
Fig. 4 – Tendință de imigrare la nivel regional

Sursa: INS

² INS, POP107A

Fig. 5 – Tendință de îmbătrânire populație

- Regiunea Vest are **rezultate modeste în cercetare și inovare** care limitează perspectivele de dezvoltare și creștere economică. În contextul în care productivitatea economiei regionale este direct influențată de realizarea de produse și servicii inovative cu valoare adăugată mare, trebuie găsite cele mai potrivite mijloace de impulsioneare a activității de cercetare și inovare, pentru atingerea nivelului la care să producă rezultate semnificative cu potențial impact socio-economic. De asemenea, sunt necesare investiții în sistemul de **educație și formare**, care să creeze o **cultură a inovării** și care să mențină și să producă permanent forță de muncă calificată și adaptată nevoilor regionale.
- Deși **productivitatea medie din Regiunea Vest este peste media pentru România**, Regiunea Vest reprezintă una dintre regiunile cu un **nivel moderat de antreprenariat**. Pentru creșterea productivității și competitivității, este nevoie de creșterea investițiilor în cercetare și dezvoltare a întreprinderilor, digitalizare, creșterea ratei de formare și de supraviețuire a întreprinderilor, crearea unei culturi antreprenoriale puternice și avansarea către sectoare cu valoare adăugată mai mare. Principalele caracteristici ale sistemului productiv al Regiunii Vest sunt: specializarea din ce în ce mai puternică în industriile considerate în categoria celor cu tehnologie mijlocie; specializarea întreprinderilor în producția de bază, care nu necesită un aport semnificativ de cunoștințe și competențe; un grad tot mai mare de integrare în lanțurile de valori regionale, conducând la o valoare adăugată locală mică; un grad tot mai mare de dominanță a investițiilor străine directe cu legături slabe în rândul întreprinderilor și al furnizorilor locali.
- Pentru **adaptarea la noile tendințe de la nivel global și european, al Pactului ecologic european**, care vizează măsuri complexe pentru **reducerea schimbărilor climatice și a poluării**, Regiunea Vest trebuie să depună eforturi semnificative pentru schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele regionale pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. În contextul în care aglomerările urbane încep să își atingă limitele fizice și sunt afectate de poluare, este nevoie de o regândire și direcționare a investițiilor spre un management smart al resurselor. Atenția trebuie să se îndrepte și spre producția și utilizarea de energie nepoluantă, precum și spre reconversia regiunilor monoindustriale.

Strategia de dezvoltare regională 2021-2027 oferă recomandări de intervenții la provocările specifice cu care se confruntă Regiunea Vest. Din recomandările identificate unele pot fi abordate la nivel regional, în timp ce altele pot fi abordate ca parte a unei strategii naționale

mai largi. Totuși, accentul principal este pus pe prioritățile de investiții ale actorilor publici și industriilor locale dominante și propune acțiuni care pot fi finanțate prin viitorul Program Operațional Regional, fără însă a se limita la acesta.

Regiunea Vest 2030 – Unde ne dorim să fim?

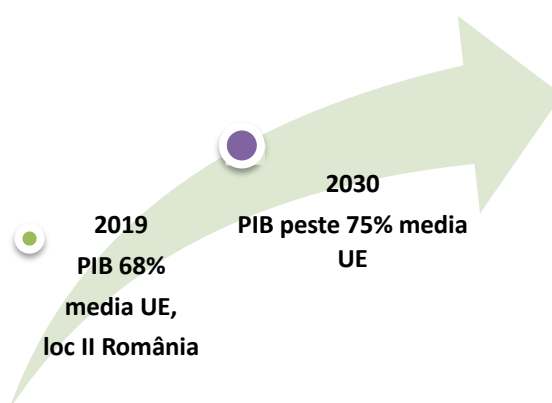
Viziune:

La orizontul anului 2030, Regiunea Vest este o referință națională pentru modelul de dezvoltare inovativ, sustenabil și incluziv, bazat pe creștere economică susținută datorată promovării inovării, digitalizării și creativității la toate nivelurile și pe o dezvoltare teritorială echilibrată, care asigură tuturor acces echitabil la servicii publice moderne, educație și oportunități

Ambiții Regiunea Vest 2030:

- Regiunea Vest - "hub de inovare", lider în ceea ce privește adoptarea tehnologiilor avansate și a promovării inovării la toate nivelurile societății
- referință pentru modelul de abordare a provocărilor climatice și demografice
- model de dezvoltare sustenabilă bazat nu doar pe creștere economică, ci pe plasarea culturii și creativității în centrul politicilor de dezvoltare

Fig. 6 – Țintă Regiunea Vest pentru anul 2030

Pentru atingerea acestor deziderate, Regiunea Vest trebuie să construiască pe avantajele ei, să exploateze la maximum punctele forte,

talentele și potențialul, să fie pregătită să răspundă provocărilor și să continue mai departe investițiile deja începute.

Unde concentrăm eforturile pentru atingerea viziunii?

Pentru atingerea viziunii, investițiile trebuie să fie focusate pe următoarele obiective:

- transpunerea ideilor rezultate din activitatea de cercetare în **produse și servicii noi sau îmbunătățite** și dezvoltarea capacităților pentru ca regiunea să adopte/creeze **tehnologii avansate și inovare disruptivă**,
- **diversificarea bazei economice și avansul spre activități economice cu valoare adăugată mare**, crearea unei **culturi antreprenoriale și de inovare** care să permită echiparea întreg teritoriului regiunii cu **companii puternice și reziliente**;
- dezvoltarea în permanență a **aptitudinilor / competențelor populației** ca urmare a schimbării tiparelor legate de progresele tehnologice;
- **schimbarea modului în care sunt produse și consumate energia și resursele**;
- ajustarea politicilor de dezvoltare astfel încât să răspundă **tendențelor de îmbătrânire demografică, migrării urban-rural în special în zonele din jurul orașelor mari și digitalizării societății**,
- orientarea și prioritizarea intervențiilor în funcție de impactul asupra **îmbunătățirii calității vieții cetățenilor și promovarea identității culturale**.

Cum ajungem unde ne dorim?

Viziunea și obiectivele se pot atinge printr-un mix de intervenții, grupate ierarhic în **piloni, priorități și măsuri**, după relația de mai jos:

Astfel, ca urmare a analizei socio-economice și parteneriale realizate la nivel de regiune, pentru perioada 2021-2027, au fost identificate **7 domenii majore de intervenție - PILONI** în

care trebuie să se concentreze investițiile. Aceste domenii sunt strâns interconectate, atingerea viziunii regionale depinzând de progresul fiecăruia:

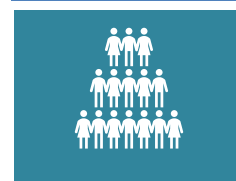
1. Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare

2. Tranziție verde și schimbări climatice

3. Accesibilitate

4. Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante

5. Sustenabilitate prin turism și cultură

6. Dezvoltare urbană durabilă

7. Tradiție și diversificare în mediul rural

Pentru fiecare pilon, au fost identificate **priorități**, iar pentru fiecare prioritate **măsur**i, care se vor transpune ulterior în **proiecte**. În definirea elementelor strategiei s-a avut în vedere identificarea raportului optim între nevoi și resurse și s-a propus un **mix de intervenții**, de la investiții în infrastructură la măsuri soft. Aceste intervenții vor fi grupate într-un portofoliu de proiecte regionale strategice identificate, selectate și prioritizate împreună cu partenerii regionali, plecând de la

ideea de concentrare teritorială și impact generat asupra calității vieții locuitorilor regiunii. Întrucât Planul pentru Dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2021-2027 este conceput ca un document cuprinzător pentru dezvoltare la nivel regional, necesitățile de finanțare ale priorităților identificate trebuie să reflecte resursele financiare necesare pentru implementarea acestora. Necesitățile de finanțare reprezintă o cuantificare a nevoilor regionale, indiferent de sursa de finanțare (buget de stat, buget local, fonduri comunitare, fonduri private, etc).

1.

Economie prosperă, competitivă, bazată pe inovare

Unde suntem?

Inovator Modest: loc 230 din 238 de regiuni UE

Cheltuieli inovare: 0,46% PIB vs 2,18% PIB media UE

Rezultate cercetării nu se reflectă în piață

6 sectoare economice cu avantaj competitiv – 60% din total IMM din regiune

Slaba apetență a IMM-urilor pentru inovare și colaborare

Activitatea de CDI concentrată în Timiș

Economie orientată spre export (17% din RO)

Densitate IMM: 26/1.000 loc vs 56/1.000 loc UE

Productivitatea muncii: 25.450 euro vs 63.281 euro UE

Salar mediu brut ridicat: loc 2 RO

Sold migrator scăzut: loc 3 RO

Rezultate slabe componente
Indice economie și societate digitală

Ce ne dorim?

Regiunea Vest la orizont 2030:

- a dezvoltat un mediu economic competitiv, care atrage și menține în permanență investiții în regiune în sectoarele cu avantaj competitiv
- inovează și utilizează rezultatele la nivel local pentru creștere economică
- are un ecosistem de inovare stabil și competitiv, cu rezultate notabile, care adoptă și dezvoltă tehnologii avansate – pol național de referință în inovare
- dezvoltarea economică se bazează pe potențialul endogen, dar mediul economic e conectat la nou
- atrage, asigură sprijin și reține angajați calificați și implicați, în domenii diverse
- dezvoltă și menține talente în regiune
- a avansat spre activități cu valoare adăugată mare
- a atins niveluri superioare ale productivității prin modernizarea tehnologică și inovație, adoptare Industry 4.0/5.0, cu accent pe sectoarele cu valoare adăugată mare
- e pregătită pentru era digitală

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă:

OP1, OP4

Pilon 1	Priorități	Obiectiv specific
Economie prosperă, competitivă și inovatoare	Prioritatea 1. Transformarea regiunii într-un "hub de inovare"	Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-o pol național de referință în inovare
	Prioritatea 2. O regiune cu companii dinamice și competitive	Transformarea economiei prin creșterea bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor
	Prioritatea 3. O regiune pregătită pentru era digitalizării	Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public

Prioritatea 1. Transformarea regiunii într-un "hub de inovare"

Obiectiv specific: Dezvoltarea unui ecosistem de inovare, care să permită transformarea regiunii Vest într-o pol național de referință în inovare

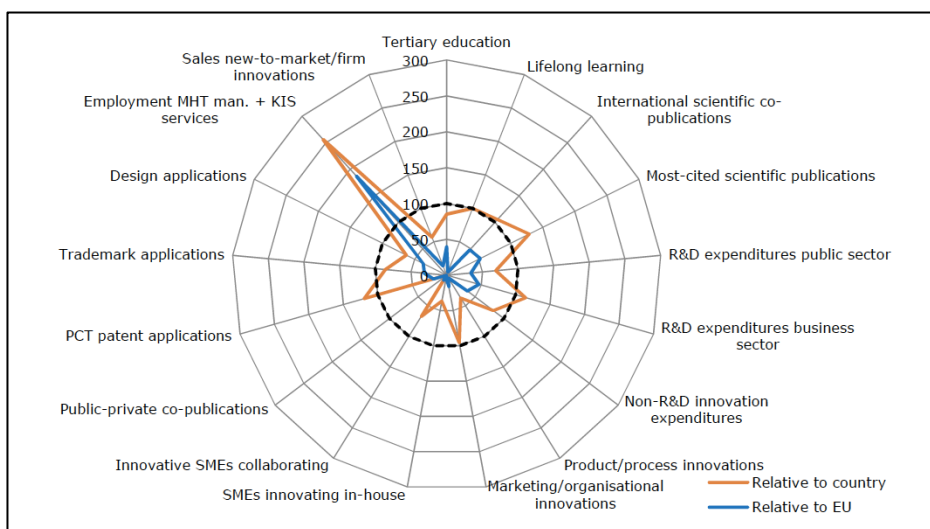
Justificare

Conform Tabloului de Bord al Inovării Regionale 2019, **România este cel mai slab inovator din UE**. Această poziție a rămas neschimbată de la aderarea la UE (2007). **Regiunea Vest** se înscrie în trendul național și fiind în categoria regiunilor clasate „**Inovator Modest**”. Astfel, deși scorul general (0,159) plasează regiunea pe locul II la nivel național, la nivel european se situează pe poziția 230 din 238 regiuni. Mai mult, **performanțele în inovare au un trend descendent**, în perioada 2011-2019 scăzând cu 5,7%.

Analiza criteriilor scorului de inovare – European Innovation Scoreboard 2019, relevă faptul că Regiunea Vest înregistrează clasarea în ultima grupa europeană de performanță la

indicatorii care vizează adoptarea inovării în IMM-uri, IMM-uri colaborative în domeniul inovării, co-publicații public-privat, aplicații pentru patente și mărci. Aceste date scot în evidență **slaba apetență a IMM-urilor pentru activități inovative și colaborare**. Doar pentru doi indicatori, regiunea nu se află în ultima treime a performanței: ocuparea forței de muncă în producție manufacturieră de nivel tehnologic mediu și înalt/servicii bazate pe cunoaștere și citări în reviste științifice. Corelând acești indicatori cu ceilalți, rezultă că și aceste situații aparent pozitive, relevă aspecte negative importante: **slaba utilizare a potențialului inovativ în industriile avansate, respectiv impactul economic redus al activității științifice**.

Fig. 7 – Comparație indicatori CDI între Regiunea Vest și UE respectiv România

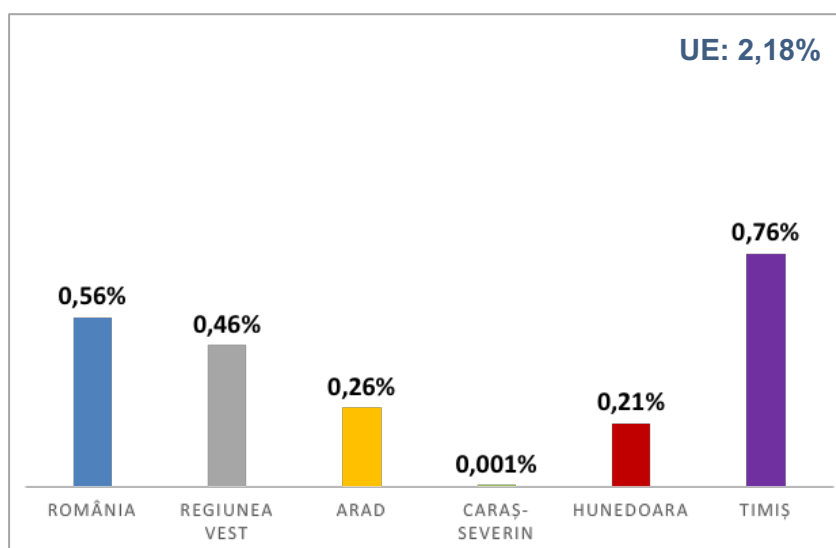

Sursa: Tabelul de bord privind Inovarea Regională, <https://ec.europa.eu/growth/sites/growth/files/ris2019.pdf>

Analiza cheltuielilor pentru CDI conduce la concluzii similare referitoare la nivelul scăzut al importanței inovării în regiune și relevă

disparități semnificative între județe, cu o concentrare a activității de CDI în județul Timiș.

Fig. 8 – Ponderea cheltuielilor din PIB investiții în CDI

Sursa: RIS 3 Vest

După tipologia cheltuielilor pentru CDI, în Regiunea Vest, aproximativ 90% din fonduri sunt destinate cheltuielilor curente și doar 10% sunt cheltuieli de capital³, ceea ce arată o **sustinere redusă a investițiilor în CDI**. Cheltuielile interne brute (CIB) pentru CDI de

38,9 EURO/locuitor, sunt mult sub media UE, de 629,2 EURO/locuitor⁴. Aceste realități au determinat o **subdimensionare a infrastructurii de CDI în regiune**, situație agravată și de **perimarea și repartizarea teritorială** a acesteia.

³ INS, CDP104B, anul 2018

⁴ EUROSTAT, RD_E_GERDREG, anul 2017

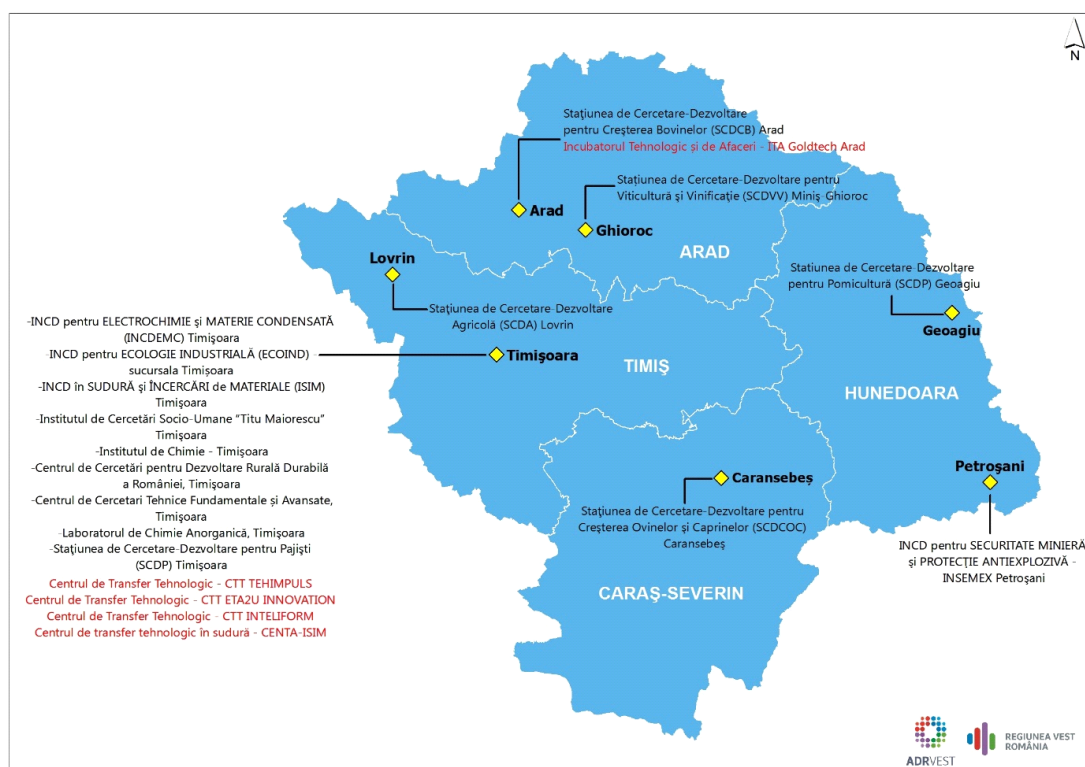
Regiunea Vest trebuie să își formeze și consolideze sistemul CDI. Fondurile publice disponibile atât pentru universități, cât și pentru institutele CDI au fost orientate în principal către cercetarea de bază, fără a se ține seama de importanța fazei de validare a conceptului, de dezvoltare tehnologică în fază incipientă, de dezvoltare a produsului și de comercializare din procesul de invenție, cu alte cuvinte de aspectul de „inovare”. Crearea de valoare reală, creșterea productivității în economie și cererea de activități de cercetare și dezvoltare apar doar în cadrul unui ecosistem de inovare funcțional.

În cadrul RIS Vest 2021-2027, au fost identificate **6 sectoare de specializare inteligentă**: agricultură și industrie alimentară; eficiență energetică și clădiri sustenabile; industria manufacturieră și prelucrătoare; industriile culturale și creative; TIC, industria 4.0 și automotive; sănătate și calitatea vieții, selectate prin prisma relevanței și a

potențialului lor în economia Regiunii Vest. În aproape toate domeniile de specializare inteligentă, activitățile se realizează în principal la nivelul inferior al lanțurilor valorice. Cu toate acestea, potențialul de dezvoltare al CDI la nivelul regiunii este unul ridicat.

Domeniile de specializare inteligentă cuprind toate tipurile de structuri CDI: universități, entități de cercetare, structuri suport pentru afaceri, însă sunt preponderent localizate în Timișoara. Din cele 150 de infrastructuri de cercetare existente, 83,3% sunt în Timiș, 11,3% în Arad, 3,3% în Caraș-Severin și 2% în Hunedoara. În acest context, este nevoie de **diversificarea / reconversia infrastructurii** în toate zonele cu potențial, de **operaționalizarea infrastructurii de cercetare existente**, prin integrarea de **servicii pentru firme**, precum și de **îmbunătățirea competențelor personalului** și implementarea unui model de afaceri pentru gestionarea infrastructurilor, în beneficiul firmelor.

Harta 1 – Institute, centre de cercetare și unități de transfer tehnologic din Regiunea Vest

Comaniile create pe baza ideilor inovatoare au nevoie de sprijin, succesul lor fiind condiționat de accesul la o ofertă personalizată de CDI furnizată de entitățile de CDI și cele de transfer tehnologic.

Există un număr redus de IMM-uri care și-au creat propriile departamente de CDI sau care funcționează ca **entități de inovare și transfer tehnologic (EITT)** - 5 (4 în municipiul Timișoara și 1 în Arad), Regiunea Vest ocupând locul III în România.⁵

După numărul de brevete depuse în profil teritorial, Regiunea Vest ocupă un modest loc cinci, depășind doar regiunile Centru, Sud-Muntenia și Sud-Vest Oltenia. În anul 2018, numărul brevetelor din Regiunea Vest a fost mai scăzut comparativ cu anul 2011, în toată

această perioadă performanța fiind una destul de scăzută. Din cele 60 de cereri de brevete 50% au fost realizate în județul Timiș.

În ceea ce privește capacitatea scăzută a IMM-urilor de inovare, datele EIS 2019⁶ pentru Regiunea Vest denotă performanța slabă a sectorului IMM. O analiză privind inovația din întreprinderi⁷ a concluzionat faptul că Regiunea Vest ocupa doar locul 5 din cele 8 regiuni la indicatorul întreprinderi inovatoare, în contextul în care regiunea ocupă locul 3 la densitatea întreprinderilor. După tipologia firmelor, se observă potențialul de inovare al întreprinderilor mici comparativ cu cele mari: la nivel regional, 6 din 10 companii care inovează sunt întreprinderi mici, 3 sunt întreprinderi medii și doar una este întreprindere mare.

Provocări:

- dezvoltare incipientă a ecosistemului de inovare, lipsa legăturilor, liantului între actorii din sistem și a unei culturi a inovării,
- discrepanțe între județele regiunii referitor la capacitatea de inovare, finanțarea inovării, respectiv infrastructura de inovare,
- slaba colaborare între mediul academic, entitățile de cercetare-dezvoltare (generatori cunoaștere la nivel fundamental) și mediul economic (solicitant și beneficiar al rezultatelor cercetării) pentru transferul rezultatelor cercetării în piață,
- incapacitatea regiunii de a reține cercetătorii, talentele, forța de muncă înalt calificată,
- eficiența scăzută a structurilor de transfer tehnologic și a structurilor de sprijin a afacerilor,
- slaba capacitate de inovare a întreprinderilor

Măsuri

Hard:

- dezvoltarea și sprijinirea infrastructurilor de CDI, clusterelor, hub-urilor de inovare,
- dezvoltarea și sprijinirea entităților de transfer tehnologic,

⁵ <http://www.research.gov.ro/uploads/sistemul-de-cercetare/infrastructuri-de-cercetare/infrastructura-de-inovare-si-transfer-tehnologic/2020/registru-entitati-itt-mai-2020.pdf>

⁶ Tabloul de Bord al Inovării Regionale

⁷ Community Innovation Survey (CIS), Tempo Online, INO 101C

- susținerea parteneriatelor pentru inovare între toți actorii din Quadruplu Helix, pentru transferul rezultatelor cercetării în piață,
- dezvoltarea și sprijinirea infrastructurilor de sprijin a afacerilor,
- sprijin pentru crearea de spin-offuri și start-upuri inovative,
- sprijin pentru dezvoltarea / achiziționarea și utilizarea de tehnologii avansate,
- susținerea achiziționării de brevete, mărci, licențe și know-how.

Soft:

- consolidarea culturii asociative în rândul firmelor din regiune,
- atragerea forței de muncă înalt calificate și cercetătorilor în regiune prin programe integrate,
- dezvoltarea serviciilor pentru inovare și transfer tehnologic,
- promovarea spiritului antreprenorial, a culturii inovării, leadership-ului,
- îmbunătățirea continuă a competențelor personalului CDI,
- dezvoltarea unor centre de excelență în județele regiunii,
- crearea unei Agenții Regionale de Inovare

Prioritatea 2. O regiune cu întreprinderi dinamice și competitive

Obiectiv specific: Transformarea economiei prin creștere bazată pe inovare a productivității și competitivității IMM-urilor

Justificare

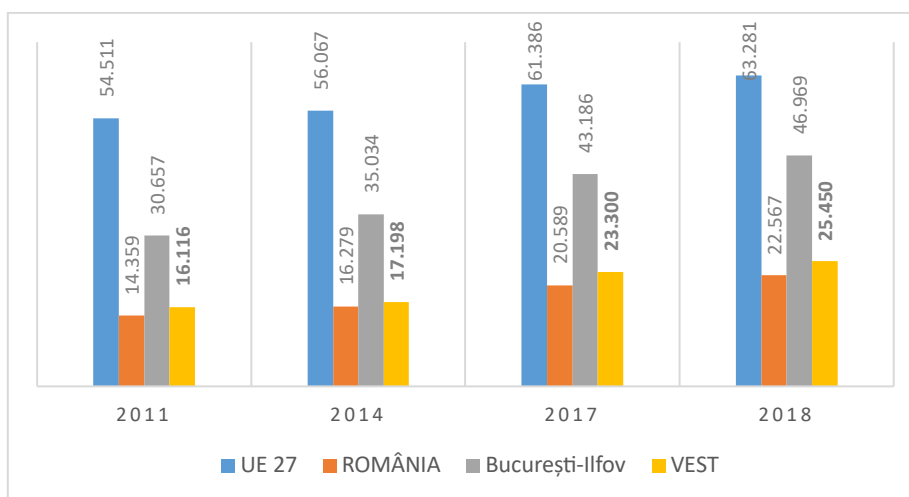
La nivelul anului 2018, din punct de vedere al productivității muncii, performanțele regiunii Vest sunt scăzute, aceasta fiind la 38% din media UE, având o valoare de 25.450 euro⁸. Conform datelor colectate⁹ și prelucrate, în **Regiunea Vest**, la nivelul anului 2019, **99,76%**

din totalul întreprinderilor erau **IMM-uri**, reprezentând un număr de 56.549, iar **20.697** dintre acestea (36,6%) sunt reprezentate de **IMM-uri din domeniile de specializare inteligentă**.

⁸ EUROSTAT, [nama_10r_2gdp], [lfst_r_lfp2act]

⁹ www.listaфирme.ro

Fig. 9 – Productivitatea muncii

Sursa: EUROSTAT, nama_10r_2gdp, lfst_r_lfe2emp

70% din firmele care activează în domeniile de specializare inteligentă din regiune sunt localizate în mediul urban și 30% în mediul rural. Din punct de vedere al localizării acestora, 52,83% își au sediul în județul Timiș, 23,58% în județul Arad, 15,89% în județul Hunedoara și 7,70% în județul Caraș-Severin.

În cadrul acestora își desfășoară activitatea **119.572 salariați**. Cifra de afaceri cumulată a acestor IMM-uri este de **5,6 mld euro** (2019), contribuția celor 4 județe din cadrul regiunii, fiind similară distribuției numărului de IMM-uri în cadrul județelor: Timiș 57,74%, Arad 23,10%, Hunedoara 12,75% și Caraș-Severin 6,42%.

Și din punctul de vedere al **densității IMM-urilor** Regiunea Vest are performanțe modeste, cu o valoare de 26 IMM/1.000 loc, valoare similară cu media națională, dar mult sub media UE, de 56. La nivel local, există diferențe importante între județe, pe de-o parte județul Timiș cu 34 companii/1.000 loc, urmat de Arad cu 27, județul Hunedoara cu 20 și Caraș-Severin cu 15.

În ceea ce privește **IMM-urile din domeniile de specializare inteligentă** din Regiunea Vest, densitatea acestora a fost de **17,2 /1.000 de locuitori** (23,8 în Județul Timiș, 16,5 în Județul

Arad, 12,3 în Județul Hunedoara și 9,5 în Caraș-Severin).

Regiunea Vest are cu un **nivel moderat de antreprenoriat** raportat la nivelul național, cu 9% din totalul întreprinderilor din România și 9,5% din total cifra de afaceri națională. **Dezvoltarea nu este uniform răspândită în regiune, motorul economic al regiunii fiind preponderent zona Timișoara-Arad.**

Întreprinderile se confruntă cu deficite considerabile în ceea ce privește productivitatea și capacitatea de investiții. Multe IMM-uri sunt extrem de precaute în creșterea producției, diversificarea portofoliului lor de produse sau chiar derularea unor proiecte mici de cercetare sau inovare.

Acest lucru este datorat incertitudinilor de pe piață, ratelor ridicate ale dobânzilor practicate de băncile locale la creditele pentru achiziționarea de echipamente/ linii tehnologice noi, precum și lipsei de garanții, ce constituie impedimente majore pentru obținerea împrumuturilor pentru investiții. De asemenea, se datorează lipsei unei culturi a riscului, a competențelor destul de reduse de leadeanship și antreprenoriat, care nu sunt dezvoltate din școală.

Pentru **susținerea dezvoltării IMM-urilor din domeniile de specializare inteligentă** trebuie să se aibă în vedere finanțarea activităților care vor conduce la **creșterea capacităților de producție/servicii și a activităților de internaționalizare și marketing**, în acord cu noile tendințe tehnologice și noua revoluție industrială Industry 4.0. Pentru a produce într-un mod inteligent, la prețuri competitive și în concordanță cu tendințele de la nivel european, sunt necesare sisteme și

echipamente care încorporează tehnologii avansate și dezvoltarea competențelor.

În Regiunea Vest există clustere concentrate pe sectoarele dominante – **automotive, TIC, construcții, agro-food, turism** formate pentru a facilita interacțiunea și cooperarea dintre actorii care își desfășoară activitatea în aceste sectoare prioritare pentru economia regiunii. Se recomandă susținerea intervențiilor pentru dezvoltarea și/sau modernizarea de noi facilități comune în clustere.

Provocări:

- discrepanțe între județele regiunii referitor la localizarea, productivitatea companiilor, motorul economic fiind Timișoara-Arad,
- performanțe modeste ale regiunii referitoare la densitatea IMM-urilor și productivitate față de media UE,
- lipsa de specializare în activități economice cu valoare adăugată mare,
- apetență slabă pentru adoptarea inovării în firme, digitalizare și internaționalizare
- rata mică de supraviețuire a firmelor nou înființate,
- lipsa unor instrumente financiare pentru finanțarea IMM-urilor.

Măsuri

Hard:

- susținerea investițiilor în inovare, noi tehnologii, digitalizare a firmelor,
- sprijin pentru diversificarea / dezvoltarea capacității de producție sau a serviciilor IMM-urilor,
- sprijin pentru infrastructuri de afaceri, incubatoare, start-upuri,
- sprijin pentru achiziționarea de facilități de micro-producție și/sau testare prototipuri.

Soft:

- încurajarea spiritului antreprenorial îndeosebi a tinerilor antreprenori, a culturii riscului,
- îmbunătățirea sprijinului pentru start-up-uri / spin-off-uri,
- dezvoltarea instrumentelor financiare specifice pentru IMM-uri,
- susținerea activităților de internaționalizare și marketing.

Prioritatea 3. O regiune pregătită pentru era digitalizării

Obiectiv specific: Adoptarea și integrarea tehnologiilor digitale în economie și sectorul public

Justificare:

O economie puternic digitalizată este vitală pentru inovare, ocupare și creșterea competitivității.

Regiunea Vest prezintă o imagine eterogenă. Pe de o parte, sectorul TIC reprezintă un sector economic cu un potențial important, contribuția acestuia la PIB-ul Regiunii Vest (4,9%) fiind peste media UE (3,4%)¹⁰, cu diferențe notabile între județele regiunii: dacă în Timiș valoarea indicatorului este de 9%, în Hunedoara acesta este 1,4%, în Arad 1,1% și în Caraș-Severin 0,7%.

Pe de altă parte, **Regiunea Vest are rezultate slabe la componentele Indicelui economiei și societății digitale**, similar României, care se situează pe penultimul și pe ultimul loc în UE.

Deși Regiunea Vest dispune de o masă semnificativă de specialiști în domeniul IT&C¹¹, nivelul ridicat de competențe al resurselor umane nu este suficient valorificat și nu se reflectă și într-un grad ridicat de digitalizare a societății la nivel regional.

Conform Raport CE DESI 2019, România se situează pe locul 26 în UE la capitolul digitalizare, din perspectiva celor cinci indicatori relevanți, cu un scor de 40 față de 52,6 media UE. Regiunea Vest se înscrie în trendul național, dar se situează peste media națională în ceea ce privește **Conectivitatea**, cu 88% din gospodării cu acces la internet (locul II la nivel național)¹² și **Utilizarea internetului**, cu

un procent de 76% (locul II național)¹³. Raportat la nivelul UE și această performanță este însă una medie.

Pentru indicatorul **Integrarea tehnologiei digitale**, nu sunt disponibile date regionale, dar se poate deduce că Regiunea Vest se înscrie în media națională, care este mult sub media UE. Doar 23% dintre firmele din România utilizează sisteme digitale pentru schimbul de informații. Acest lucru se reflectă în rata scăzută de adoptare a soluțiilor de digitalizare, care deși oferă avantaje competitive mari, sunt folosite mai degrabă punctual. Multe IMM-uri se rezumă la utilizarea serviciilor de email.

Indicatorul serviciile publice digitale plasează România pe ultimul loc în UE, unde există doar patru regiuni, toate din România, în care ponderea adulților care folosesc serviciile de e-guvernare este sub 10%, printre acestea numărându-se și Regiunea Vest (9%).

Pandemia de COVID-19 și restricțiile impuse de autoritățile publice au avut un impact evident asupra conștientizării beneficiilor digitalizării societății, atât în cadrul companiilor private, cât și al administrației locale. Sunt necesare investiții integrate pentru adaptarea sectorului public, a mediului de afaceri și a populației la tendințele din economie și societate.

Digitalizarea are ca bază resurse semnificative din interiorul regiunii, având în vedere că există un număr de 680 firme care au ca activitate

¹⁰ EUROSTAT, nama_10r_3gva, nama_10r_3gdp

¹¹ Date regionale prelucrate din www.listafirme.ro

¹² EUROSTAT, isoc_r_iacc_h, anul 2019

¹³ EUROSTAT, isoc_r_iuse_i, anul 2019

principală realizarea soft-ului la comandă, cu un număr de 3.310 angajați și cea mai ridicată productivitate a muncii. Aceste firme au un potențial ridicat de a furniza soluțiile software necesare în procesul de digitalizare a regiunii. Sprijinirea acestora va avea un impact semnificativ la nivel regional: menținerea în regiune a specialiștilor IT, creșterea cifrei de afaceri din sector.

Utilizarea tehnologiilor noi/TIC permite companiilor identificarea de noi nișe de business și optimizarea costurilor, crescând productivitatea și generând valoare adăugată.

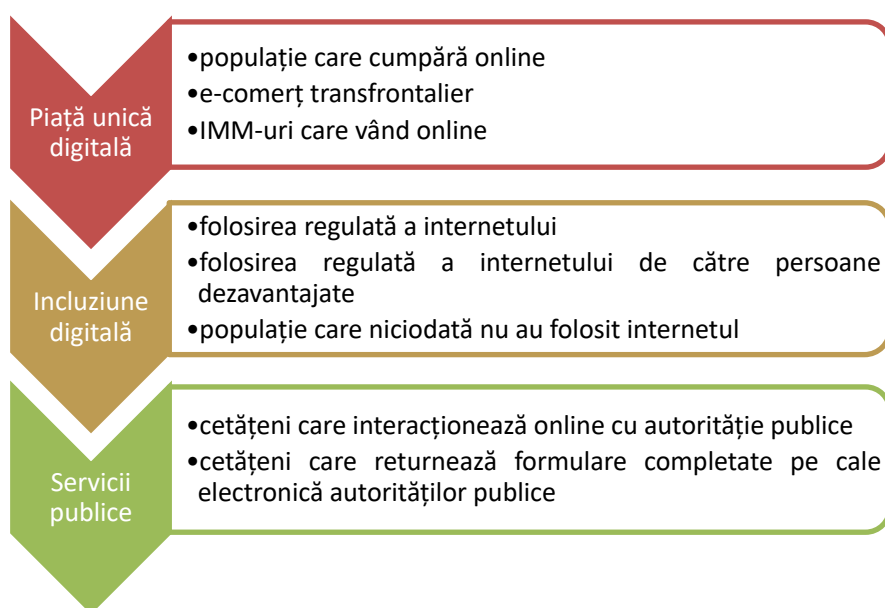
Pentru IMM-uri, provocările digitalizării sunt diferite, nevoile de măsuri de sprijin trebuie adaptate în funcție de nivelul lor de digitalizare

și de mărimea lor. **Adoptarea noilor tehnologii** precum Internet of Things (IoT), robotică, conceputul Industry 4.0., inteligența artificială (IA) **și a activităților susținute de acestea este la un stadiu incipient**, două dintre obstacolele importante fiind reprezentate și de **competențele digitale reduse ale factorului uman** și de **lipsa finanțării**.

Transformarea digitală a economiei regionale este o condiție necesară pentru asigurarea și îmbunătățirea prosperității regiunii, fiind un factor esențial pentru stimularea inovării și a competitivității.

Pentru a fi o regiune digitală¹⁴ există trei mari categorii de domenii unde vor trebuie îmbunătățite aspectele digitale și anume:

Fig. 10 – Domenii digitale pentru îmbunătățit

¹⁴ O regiune digitală este aceea în care în primul rând populația are un bun acces la rețeaua de internet broadband, iar prin aceasta se urmărește transformarea economiei regiunii. Prin regiunea digitală se urmărește asigurarea unei infrastructuri care permite sectorului public și furnizorilor de servicii comerciale să livreze servicii mai avansate atât pentru cetățeni și întreprinderi

și să adreseze agenda incluziunii sociale făcând accesibil și disponibil serviciul de internet la o gamă mai largă de oameni. O gamă largă de servicii, livrate cu ajutorul internetului de bandă largă vor fi oferite, acestea concentrându-se pe întreprinderile mici și mijlocii, clienții rezidențiali și sectorul public

În anul 2019, aproape jumătate din populația României avea competențe digitale de nivel scăzut (insuficient): 42,7%. Această valoare este mult mai mică decât ponderea de 28% din populația UE care nu aveau suficiente competențe digitale.¹⁵

În România, nivelul de educație digitală este scăzut, românii folosind internetul în special pentru accesarea rețelelor sociale și

divertisment. De asemenea, cumpărăturile online de bunuri sau servicii sunt aproximativ de trei ori mai mici în România comparativ cu cele de la nivelul UE. Cu 23% din populație care a comandat online bunuri sau servicii online, în anul 2019, Regiunea Vest ocupă doar locul IV la acest indicator după regiunile București-Ilfov (31%), Nord-Vest (29%) și Centru (27%).

Provocări:

- rata scăzută de adoptare a soluțiilor de digitalizare de către IMM,
- comerțul online este încă la nivel incipient,
- competențele digitale ale populației scăzute în comparație cu nivelul european,
- regiunea este un preluator de tehnologie și nu un inovator,
- adoptarea noilor tehnologii (IoT, Robotică, AI) este la nivel incipient în regiune,
- grad slab de dezvoltare al serviciilor digitale publice,
- regiunea Vest face parte din regiunile cu cel mai mic grad de interacțiune online din UE

Măsuri

Hard:

- investiții în IMM pentru achiziționarea de servicii și echipamente necesare pentru transformarea digitală,
- sprijin pentru digitalizare la nivelul proceselor de producție pentru trecerea la Industry 4.0,
- sprijin pentru întărirea capacității firmelor din regiune de a prelua, dar și de a dezvolta noi tehnologii (IoT, AI, Robotică),
- dezvoltarea e-comerțului,
- sprijin pentru dezvoltarea Hub-ului Inovativ Digital (DIH) Regiunea Vest.

Soft:

- sprijinirea dezvoltării competențelor digitale la toate nivelurile.

¹⁵https://ec.europa.eu/romania/news/20200611_raport_rezilienta_digitala_ro

Tranziție verde și schimbări climatice

Unde suntem?

72% din populație deservită de sistem public alimentare cu apă

54% din populație conectată la sistem public de canalizare

Rețele apă - canal subdezvoltate/sub-dimensionate în ZUF-uri

Epurare apă insuficientă

Rată scăzută de reciclare a deșeurilor municipale și rate ridicate de depozitare a deșeurilor

Tipare de consum neadaptate economiei circulare

Situri poluate contaminate: 41% din RO

Situri Natura 2000, parcuri naționale și rezervații care nu sunt puse suficient în valoare sau conservate

Consum ridicat de energie în clădiri publice și rezidențiale

Ce ne dorim?

Regiunea Vest la orizont 2030:

- tipare de consum transformate, astfel încât să se evite generarea de deșeuri, consumul excesiv de resurse de bază: apă, energie.
- sisteme de apă și apă uzată care asigură accesul tuturor locuitorilor la servicii de calitate, moderne
- nivel de emisii de gaze cu efect de seră în limitele acceptate de UE pentru încadrarea în obiectivul de neutralitate climatică
- depozite de deșeuri neconforme închise
- locuitorii regiunii și mediul economic reciclează selectiv
- confort termic crescut și consum energetic optimizat în clădiri publice și private,
- biodiversitate regională protejată și valorificată corespunzător
- activități antropice armonizate cu menținerea biodiversității
- rezistență crescută la schimbări climatice și capacitate crescută de a face față riscurilor

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă:

OP2

Pilon 2	Priorități	Obiectiv specific
Tranziție verde și schimbări climatice	Prioritate 1. Extinderea și modernizarea infrastructurii de mediu	Acces crescut la servicii edilitare de calitate prin investiții în infrastructura de alimentare cu apă, apă uzată, reciclarea și valorificarea deșeurilor
	Prioritate 2. Protejarea și conservarea biodiversității regionale și decontaminarea siturilor poluate	Creșterea bunăstării locuitorilor regiunii și scăderea poluării prin refacerea, protejarea și valorificarea biodiversității regionale
	Prioritate 3. Îmbunătățirea eficienței energetice și a energiei din surse regenerabile	Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia prin creșterea eficienței energetice și prin valorificarea resurselor regenerabile de energie
	Prioritate 4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței la dezastre	Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu

Prioritatea 1. Extinderea și modernizarea infrastructurii de mediu

Obiectiv specific: Acces crescut la servicii edilitare de calitate prin investiții în infrastructura de alimentare cu apă, apă uzată, reciclarea și valorificarea deșeurilor

Justificare

În Regiunea Vest rămâne o mare provocare felul în care se dezvoltă infrastructura de mediu, astfel încât să aibă loc reducerea poluării și ameliorarea factorilor de mediu, și în același timp să fie satisfăcute nevoile populației și desfășurarea în condiții optime a activităților economice.

Deși au existat fonduri semnificative în exercițiul financiar anterior orientate către dezvoltarea sectoarelor edilitare, în continuare există numeroase probleme ce nu și-au găsit rezolvare și care trebuie remediate în perioada următoare.

Infrastructura de utilități din regiune s-a extins în mod constant până în prezent datorită investițiilor derulate din fonduri europene și de la bugetul de stat, astfel încât ponderea locuințelor branșate la rețele de apă și canalizare a locuitorilor care au acces la aceste servicii a crescut. În anul 2019, în **Regiunea Vest 72% din total populație** era deservită de **sistemul public de alimentare cu apă**, iar în perioada 2011-2019, s-a înregistrat o creștere cu **15% a accesului la alimentarea cu apă**. De asemenea, **(54%)** din populație era conectată la **sistemul public de canalizare**, o creștere cu **14% în regiune în perioada 2011-2019**.

Cu toate acestea, există diferențe majore între mediul urban și cel rural. În anul 2019, toate localitățile urbane din Regiunea Vest sunt deservite de rețea cu alimentare cu apă în procent de 100%. Dar aceasta lucru nu înseamnă că nu există nevoi în ceea ce privește extinderea rețelelor mai ales în zonele noi dezvoltate din orașe, unde deseori rețelele sunt sub-dezvoltate/sub-dimensionate.

De asemenea, unele stații de tratare a apelor au o infrastructură uzată, epurarea apelor fiind insuficientă.

În ceea ce privește localitățile din mediul rural, 87% sunt conectate la rețele de alimentare apă, această valoare fiind superioară mediei de la nivel național. La fel, toate localitățile din mediul urban au fost conectate la sistemul public de canalizare, însă trebuie realizate investiții pentru modernizarea rețelelor existente. În mediul rural, nevoile de investiții pentru introducerea / extinderea rețelelor de canalizare sunt majore. În Regiunea Vest, 40% din localitățile rurale erau conectate la rețele de canalizare, o medie mai bună ca cea de pe țară (36%).

Politica națională în domeniul gestionării deșeurilor se subsumează politicii europene în materie de prevenire a generării deșeurilor și urmărește reducerea consumului de resurse. La nivel european prin adoptarea Pachetului privind economia circulară, statele membre sunt obligate să ia măsuri specifice pentru a susține prevenirea, pregătirea pentru reutilizare și reciclarea deșeurilor în detrimentul depozitării și incinerării acestora.

În martie 2020, la nivel european a fost adoptat „Un nou Plan de acțiune privind economia circulară - Pentru o Europă mai curată și mai competitivă” (COM(2020)98), conform căruia produsele, serviciile și modelele de afaceri sustenabile vor deveni norma, iar tiparele de consum se vor

transforma, astfel încât să se evite de la început generarea de deșeuri.

Țintele prevăzute în legislația națională și europeană vizează pregătirea pentru reutilizare și reciclare a 65% din masa deșeurilor municipale și reducerea cantității de deșeuri municipale depozitate până la minim 10% din cantitatea totală de deșeuri municipale depozitate până în 2035.

În Raportul de Țară din 2020, se precizează că gestionarea deșeurilor continuă să reprezinte o provocare majoră pentru România, înregistrându-se în continuare o rată scăzută de reciclare a deșeurilor municipale (14 %) și rate ridicate de depozitare a deșeurilor (70 %).

În ceea ce privește **managementul deșeurilor** în regiune există în continuare depozite de deșeuri menajere neconforme, sunt deschise rampe de gunoi ilegale, nu se colectează și nu se valorifică cantitățile de deșeuri reciclabile, conform angajamentelor, deși s-au implementat sau sunt în curs de realizare sisteme de management integrat al deșeurilor, care cuprind depozite conforme, ecologice, stații de transfer, stații de compostare, mijloace de transport moderne, etc. Cu toate acestea, colectarea deșeurilor este deficitară, mai ales în mediul rural, unde o parte din deșeuri sunt depozitate în spații neamenajate, iar colectarea selectivă a fost implementată la o scară redusă, fiind necesare măsuri suplimentare de informare și conștientizare a populației în acest sens.

Rămâne nevoia de investiții cu un rang înalt de prioritate pentru a finaliza sistemul de gestionare a deșeurilor, pentru a promova tranziția la o economie circulară și, în special, pentru a extinde sistemele de gestionare a deșeurilor la nivel județean în vederea creșterii gradului de reutilizare și reciclare, a prevenirii generării de deșeuri și a evitării depozitării deșeurilor.

Lipsa valorificării unor deșeuri precum cele biodegradabile, inclusiv a nămolului din stațiile de epurare, a deșeurilor din construcții, depozitarea deșeurilor pe sol și menținerea activă a unor depozite de deșeuri neconforme care vor ridica probleme de mediu și costuri la închidere, reprezintă priorități pentru Regiunea Vest.

Provocări:

- Gradul relativ scăzut de racordare a gospodăriilor la sisteme de alimentare cu apă, sisteme de canalizare și tratare a apelor uzate, în special în zonele rurale,
- Poluarea apelor subterane sau a râurilor datorate evacuărilor de ape uzate slab sau deloc epurate,
- Lipsa infrastructurii adecvate pentru valorificarea deșeurilor menajere biodegradabile,
- Nivelul scăzut al colectării selective și a reciclării deșeurilor reciclabile,
- Număr mare de centre de colectare a deșeurilor neconforme cu cerințele UE,
- Poluare datorată depozitării în locuri nepermise a substanțelor chimice,
- Existența unor surse de poluare majore precum CET, foste centre siderurgice și metalurgice, halde de steril, termocentrale.

Măsură

Hard:

- continuarea acțiunilor integrate de dezvoltare a sistemelor de apă/apă uzată,
- reabilitarea și construcția de stații de tratare, transport și distribuție a apei destinate consumului uman și apă uzată,
- construirea și reabilitarea rețelelor de canalizare și construirea/reabilitarea/modernizare (treaptă terțiară) a stațiilor de epurare a apelor uzate care asigură colectarea și epurarea încărcării organice biodegradabile,
- investiții în managementul nămolului rezultat în cadrul procesului de epurare a apelor uzate/tratare a apei potabile,
- consolidarea și extinderea schemelor de gestionare a deșeurilor și a sistemelor integrate de management al deșeurilor
- investiții în infrastructura de colectare și sortare deșeuri, compostarea deșeurilor biodegradabile.

Soft:

- consolidarea capacității de reglementare economică a sectorului de apă și apă uzată, astfel încât să se eficientizeze procesul de realizare a planurilor de investiții pentru conformare,
- consolidarea capacității actorilor din sistem, pentru a susține tranziția la

Toate aceste probleme au consecințe negative directe nu doar asupra mediului înconjurător, ci și asupra sănătății populației.

economia circulară, inclusiv conștientizarea publicului, prevenirea deșeurilor, colectarea separată, reciclarea și întoarcerea materialelor rezultate în circuitul de producție.

Prioritatea 2. Protejarea și conservarea biodiversității regionale și decontaminarea siturilor poluate

Obiectiv specific: Creșterea bunăstării locuitorilor regiunii și scăderea poluării prin refacerea, protejarea și valorificarea biodiversității regionale

Justificare

Există în continuare decalaje importante în Regiunea Vest în ce privește atingerea obiectivelor UE cu privire la refacerea zonelor afectate din punct de vedere ecologic și reducerea poluării. Sunt necesare măsuri de gestionare și conservare a zonelor protejate, în conformitate cu legislația de mediu a UE, și sprijin pentru refacerea ecologică și crearea de noi spații verzi, în contextul obiectivelor de reducere a emisiilor.

Din perspectiva mediului natural, Regiunea Vest dispune de un **patrimoniu natural variat și atractiv**.

Pe teritoriul Regiunii Vest exista 5 Parcuri Naționale și 4 Parcuri Naturale. În Regiunea Vest, **rețeaua NATURA 2000** este alcătuită din 70 situri de importanță comunitară (SCI), însumând 6.546,3 km², adică 20,4% din suprafața totală a Regiunii și 27 *situri de protecție specială avifaunistică* (SPA) cu o suprafață de 5.241,9 km², adică 16,4% din suprafața totală a Regiunii. Spre deosebire de ariile naturale strict protejate, într-un sit NATURA 2000 activitățile socio-economice sunt permise cu condiția să nu pericliteze speciile și habitatele care au stat la baza declarării acelui sit drept arie protejată. Altfel spus, NATURA 2000 dorește armonizarea activităților antropice cu menținerea biodiversității prin intermediul dezvoltării durabile.

Lipsa planurilor de management, a unor concepte de dezvoltare durabilă, dar și lipsa resurselor financiare pun în pericol

prezervarea naturii și a biodiversității în aceste zone. Managementul zonelor naturale protejate și valorificarea lor turistică într-o manieră sustenabilă, alături de tendința de dezvoltare a comunităților umane din interiorul acestora sau din imediata vecinătate trebuie să constituie priorități strategice pentru regiune.

Conform Raportului de țară 2019, România a rămas în urmă cu privire la câteva componente care afectează nivelul de trai, printre care și decontaminarea și remedierea **siturilor vechi contaminate**. Strategia Națională și Planul Național pentru Gestionarea Siturilor Contaminate din România (HG nr. 683/2015) identifică un număr de 1393 de situri contaminate și potențial contaminate în România, din care în Regiunea Vest sunt 86 de situri contaminate (**41% din totalul național**) și 40 sunt potențial contaminate.

Astfel, pentru îmbunătățirea calității solurilor, apelor, ecosistemelor, sunt necesare investiții care să aibă ca rezultat reducerea numărului acestor situri și a riscului generat asupra sănătății umane și a mediului.

De asemenea, pentru a putea lua decizii informate legate de intervențiile necesare pentru protecția mediului, este nevoie de un sistem integrat de măsurare a poluanților din aer, care să acopere toate zonele și care să ofere datele necesare pentru luarea unor decizii referitoare la reducerea poluării. Sistemul de măsurare a poluanților din regiune este slab dezvoltat și nu este o sursă de bază pentru factorii de decizie.

Provocări regionale:

- Inexistența unor norme care să limiteze intervențiile umane în interiorul ariilor naturale protejate,
- Lipsa planurilor de management pentru o parte a siturilor protejate, și nevoia de implementare eficientă a planurilor de management aprobate,
- Acțiuni incoerente și insuficiente pentru a proteja și conserva biodiversitatea,
- Existența unui număr mare de situri neconforme, situri industriale abandonate, care necesită decontaminare și reincludere în circuitul economic, verde sau ca rezervă de teren,
- Sistem de măsurare a poluanților în aerului deficitar.

Măsuri

Hard:

- Investiții pentru protejarea, restaurarea și utilizarea sustenabilă a siturilor Natura 2000,
- Măsuri de menținere și de refacere a specii și habitate în cadrul siturilor Natura 2000, precum și a ecosistemelor degradate și a serviciilor furnizate în afara ariilor naturale protejate,
- Acțiuni pentru ecologizarea și reconversia siturilor contaminate, inclusiv refacerea ecosistemelor,
- Achiziția de echipamente și sisteme informatice pentru măsurarea poluanților în aerului ambiental.

Soft:

- Elaborarea, revizuirea și implementarea Planurilor de management a siturilor Natura 2000/ Planuri de acțiune pentru specii,
- Acțiuni de completare a nivelului de cunoaștere a biodiversității și a ecosistemelor și realizarea de studii științifice,
- Consolidarea capacității administrative a autorităților și entităților cu rol în managementul rețelei Natura 2000 și a altor arii naturale protejate.

Prioritatea 3. Promovarea măsurilor de eficiență energetică și a energiei din surse regenerabile

Obiectiv specific: Îmbunătățirea confortului termic și scăderea costurilor cu energia, prin creșterea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie

Justificare

Cel de-al 6-lea raport SOER publicat de Agenția Europeană de Mediu (AEM) ediția 2020, identifică **decalaje grave între starea mediului din România și țintele pe termen scurt și lung stabilite în politicile UE**. În următorul deceniu, răspunsurile la provocările de mediu și de climă vor trebui să fie foarte diferite față de cele din ultimii ani, atât din punctul de vedere al investițiilor ce trebuie realizate, cât și al modului în care se vor face acestea.

Una din măsurile principale ale obiectivului de creștere a eficienței energetice a României prevăzute în *Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030*, prevede valorificarea potențialului de eficiență energetică în sectorul clădirilor, prin programe de izolare termică în sectorul public, al blocurilor de locuințe și al comunităților afectate de sărăcie energetică. Conform *Strategiei Naționale de Renovare pe Termen Lung*, se estimează că aproximativ 77% din suprafața totală a fondului de clădiri va trebui renovată sau reconstruită până în 2050, pentru a se atinge obiectivele de eficiență energetică.

Sectorul clădirilor este unul dintre cei mai importanți **consumatori de energie** la nivel național. Consumul final de energie în sectorul de construcții reprezintă 42% din totalul consumului final de energie, din care 34% reprezintă clădiri rezidențiale, iar restul (aproximativ 8%) clădiri comerciale și publice. Sectorul rezidențial are cea mai mare pondere a consumului de energie (aproximativ 81%), în timp ce toate celelalte clădiri la un loc (birouri,

școli, spitale, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă restul de 19% din consumul total de energie finală. De asemenea, sectorul clădirilor emite și cele mai multe emisii cu gaze de efect de seră.

Astfel, investițiile în renovarea fondului existent de clădiri în vederea creșterii performanței energetice permite importante economisiri de energie și reducerea vizibilă a gazelor cu efect de seră și reprezintă una dintre cele mai semnificative investiții care poate fi realizată în sprijinul tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon.

Regiunea Vest, datorită caracterului urban mai pregnant decât restul țării, are un **fond construit de locuințe ante '89 important, caracterizat prin confort redus și prin eficiență energetică extrem de scăzută** conform standardelor actuale. Fondul de locuințe (post '89) este mult mai scăzut, iar în cazul construcțiilor în perioada dezvoltării imobiliare, după anul 2010, acestea respectă din faza de execuție un nivel ridicat de eficiență datorat materialelor disponibile, cât și experienței privind creșterea costurilor cu încălzirea.

Datele istorice referitoare la proiectele finanțate prin POR arată că s-au reabilitat termic sau se vor reabilita până în anul 2023 **doar 4,1% (14.260 gospodării)** din totalul gospodăriilor aflate în locuințe colective din regiune. La acestea se adaugă un număr redus de gospodării reabilite termic prin programe ale primăriilor urbane sau din fondurile proprii ale asociațiilor de locatari

Conform *Strategiei naționale de renovare pe termen lung*, sectorul public ar trebui să aibă un rol demonstrativ și să-și asume rolul de lider prin îmbunătățirea eficienței energetice prin renovarea a 8,25 milioane mp (26%) de clădiri publice până în 2030.

La nivelul Regiunii Vest, prin POR 2014-2020 au fost reabilitate termic 57 clădiri publice. Din punct de vedere al rezultatelor așteptate în urma investițiilor în economia de energie în clădirile ocupate de instituțiile publice reabilitate, se prognozează o scădere anuală totală de aproximativ 6.245,75 tone echivalent CO₂. Proiectele au vizat reabilitarea termică a sediilor autorităților publice locale și centrale, a unităților sanitare, precum și a clădirilor destinate sistemului de învățământ.

Având în vedere faptul că majoritatea clădirilor ocupate de către instituțiile publice au fost construite înainte de 1989, în conformitate cu

cerințele de izolare termică din vremea respectivă, procesul de reabilitare termică a acestora va aduce în continuare, economii considerabile a cantității de energie folosită, respectiv scăderea gazelor cu efect de seră.

De asemenea, investițiile în sistemele de încălzire centralizată pentru îmbunătățirea serviciilor de încălzire și dezvoltarea sistemelor de răcire centralizată pot contribui în mod semnificativ la creșterea eficienței energetice și pot sprijini tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon.

Prin urmare, pe perioada viitoare de programare, investițiile în eficiența energetică a spațiilor de locuit și a clădirilor publice, concomitent cu investițiile pentru reducerea riscului seismic, rămâne una din prioritățile regiunii, în vederea asigurării țintelor de reducere a consumului de energie în clădiri și a reducerii gazelor cu efect de seră.

Provocări regionale

- Poluare datorată eficienței energetice scăzute în clădiri publice, private, comerciale,
- Pondere mică de clădiri publice și private renovate în vederea eficienței energetice în perioadele anterioare,

- Eficiență energetică scăzută în întreprinderi și la marii consumatori industriali,
- Slaba utilizare a energiei din surse regenerabile și din cogenerare în infrastructura publică, în clădiri de locuințe și în sistemele de încălzire și răcire a temperaturii.

Măsuri

Hard:

- Renovarea fondului locativ existent în vederea creșterii eficienței energetice,
- Renovarea infrastructurilor publice în vederea creșterii eficienței energetice,
- Proiecte de eficiență energetică în mari întreprinderi și măsuri de sprijin adiacente,
- Înlocuirea surselor de alimentare bazată pe cărbune pentru sisteme de încălzire centralizată cu surse regenerabile sau din cogenerare,
- Creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al clădirilor.

Soft:

- Schimbarea paradigmei de consum energetic a populației,
- Întărirea capacității actorilor locali de implementare a proiectelor de eficiență energetică.

Prioritatea 4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței la dezastre

Obiectiv specific: Îmbunătățirea capacității de previziune și intervenție în situațiile de risc climatic și de mediu

Justificare

În ultimii ani, schimbările climatice sunt evidente și reprezintă o realitate, efectele lor negative fiind resimțite atât în plan economic, cât și social. Modificările climatice care au loc în prezent reconfigurează lumea și amplifică riscurile de instabilitate sub toate formele. Ultimele două decenii au inclus 18 cei mai calzi ani care s-au înregistrat vreodată. UE consideră esențial să se întreprindă acțiuni imediate și decisive în direcția combaterii schimbărilor climatice.

Strategia națională privind schimbările climatice 2016 – 2030, completată de *Planul național de acțiune 2016-2020* pentru punerea în aplicare a strategiei stabilesc o foaie de parcurs până în 2050. pentru a mobiliza actorii privați și publici să reducă emisiile de gaze cu efect de seră (GES) provenite din activitățile economice, în conformitate cu țintele UE și să se adapteze la impactul schimbărilor climatice, atât cele curente, cât și cele viitoare.

Regiunea Vest trebuie să se alinieze obligațiilor României față de Uniunea Europeană în ceea ce privește reducerea impactului schimbărilor climatice. Factorul determinant îl constituie politicile de îndeplinire a țintei de la orizontul anului 2030, privind reducerea cu 40% a

emisiilor de gaze cu efect de seră față de nivelurile din 1990 și o îmbunătățire cu 27% a eficienței energetice.

În afara riscurilor imediate punctuale, datorate unei situații neprevăzute sau accentuării temporare a unor condiții meteo, Regiunea Vest se confruntă cu tendințe climaterice cu efecte pe termen lung. Acestea pot accentua anumite efecte climatice, de exemplu: fenomenul de deșertificare poate fi un factor care accentuează efectele lipsei precipitațiilor într-un an, scăderea debitului unor râuri poate afecta capacitatea de irigare a unor canale conexe, afectând industrii, creșterea temperaturii în orașe poate afecta sistemul verde, generând implicit creșteri suplimentare de temperatură.

Din punct de vedere al rezilienței și capacității de adaptare, orașele au nevoie acută de planificare atentă pentru a face față impactului schimbărilor climatice, amplificate de insulele de căldură ale orașului și de impermeabilizarea solului urban. Capacitatea de adaptare cuprinde totalitatea instrumentelor, resurselor și structurilor instituționale necesare implementării în mod eficient a măsurilor de adaptare. Creșterea capacității de adaptare la efectele actuale și potențiale ale schimbărilor

climatice, presupune monitorizarea impactului provocat de schimbările climatice, precum și a vulnerabilității socio-economice asociate.

S-au identificat nevoile de investiții prioritare pentru a promova adaptarea la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în

fața dezastrelor și, în special, pentru a pune în aplicare strategii de prevenire a riscurilor și a aborda riscurile legate de schimbările climatice și riscurile naturale, conform priorităților stabilite la nivel național și în cadrul coordonării și cooperării transfrontaliere și transnaționale.

Provocări regionale:

- Pericol de inundații a unor suprafețe întinse de terenuri arabile și a unor localități,
- Intensificarea fenomenelor climatice, meteorologice extreme: precipitații, temperaturi extreme, vânt puternic, căderi masive de zăpadă, etc.

- Existența unor zone cu regim de precipitații scăzut, cu deficit de apă și degradare de terenuri,
- Necesitatea de a reduce durata minimă de intervenție, inclusiv a intervențiilor integrate, în cazuri de urgență.

Măsuri

Hard:

- Consolidarea rezilienței și capacității de adaptare a regiunii la riscurile legate de climă și dezastre naturale,
- Investiții în infrastructura verde (în special împăduriri),

- Investiții în sisteme noi sau modernizate de monitorizare, de pregătire, de alertă și de reacție în caz de dezastre.

Soft:

- Îmbunătățirea capacității de reacție rapidă la fenomene meteorologice extreme,
- Îmbunătățirea educației și capacității umane și instituționale privind atenuarea schimbărilor climatice, adaptarea, reducerea impactului și alerta timpurie.

3.

Accesibilitate

Unde suntem?

Punct forte: locație strategică, regiune de graniță, 2 coridoare TEN-T, aeroport internațional

Punct forte: 254 km autostradă construită

51% drumuri publice modernizate, **32,3%** drumuri județene în stare rea

Conexiuni parțiale la TEN – T centrală

Loc I RO accidente rutiere

Inexistența unui sistem de transport public intra-regional

Potențialul infrastructurii feroviare neutilizat

Accesibilitate scăzută Aeroport Internațional Timișoara

Transport multimodal nevalorificat

87% gospodărie acces broad band (= media UE)

Ce ne dorim?

Regiunea Vest la orizont 2030:

- conectată la rețeaua TEN-T centrală din toate zonele regiunii, prin rețele de transport sigure, modernizate la standarde europene
- conectivitate rutieră îmbunătățită cu regiunile învecinate, inclusiv transfrontalieră, prin intermediul autostrăzilor sau drumurilor expres
- investiții finalizate la rețeaua feroviară TEN-T și conectivitate feroviară îmbunătățită între zonele urbane (tram-train)
- Accesibilitate crescută în interiorul regiunii, cu un sistem de tranzit accesibil, inclusiv sigur și atrăgător pentru călători
- Sistem de transport public intra-regional funcțional
- acces facil la Aeroportul Internațional Traian Vuia și continuarea investițiilor în infrastructura aeroportuară regională
- dezvoltarea unor centre de logistică pentru eficientizarea transporturilor multimodale
- Acces crescut la broad band și internet pentru toți locuitorii

Alinierea Pilonului Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă:

OP2, OP3

Pilon	Priorități	Obiectiv specific
Accesibilitate	Prioritate 1. Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T	Îmbunătățirea conectivității și mobilității inter-regionale și transfrontaliere prin investiții la axele TEN-T
	Prioritate 2. Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T	Îmbunătățirea conectivității și mobilității intra-regionale, care să conducă la creșterea mobilității durabile și inteligente între localități
	Prioritate 3. Dezvoltarea infrastructurii digitale	Dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații, interoperabile și sigure

Prioritatea 1. Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T

Obiectiv specific: Îmbunătățirea conectivității și mobilității inter-regionale și transfrontaliere prin investiții la axele TEN-T

Justificare

Infrastructura de transport a Regiunii Vest este unică în România, din perspectiva prezenței a **două coridoare de transport TEN-T**, care traversează regiunea.

Pentru transportul rutier, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului Autostrăzii A1, a DN 6 Lugoj – Băile Herculane și a DN 59 Timișoara – Moravița. Rețeaua TEN-T rutier extinsă se suprapune DN 79 Arad – Oradea și DN 66 Simeria – Petroșani.

Pentru transportul feroviar, rețeaua TEN-T de bază se suprapune traseului magistrelor principale 200 Curtici – Arad – Simeria și 900 Timișoara – Băile Herculane, a magistralei secundare 217 Timișoara – Arad și a magistralei secundare 922 Timișoara – Moravița. Rețeaua feroviară extinsă cuprinde magistrala secundară 310 Arad – Chișineu-Criș – Oradea și magistrala secundară 202 Simeria – Petroșani.

Pentru modul de transport naval, rețeaua TEN-T de bază se suprapune fluviului Dunărea, în regiune fiind portul secundar Moldova Nouă, care face parte din rețeaua extinsă TEN-T, iar pentru modul de transport aerian, doar Aeroportul Traian Vuia Timișoara face parte din rețeaua de bază TEN-T, accesibil pe drumul județean 609D care face legătura cu Municipiul Timișoara.

Localizarea la granița vestică a României și la confluența rutelor strategice de transport european (TEN-T) sunt avantaje ale Regiunii Vest, care au contribuit la transformarea acesteia într-un loc atractiv din punct de vedere economic. În continuare, investițiile în rutele principale de transport inter-regionale și internaționale, care urmăresc îmbunătățirea accesibilității și a fiabilității, pot contribui la dezvoltarea durabilă a regiunii, prin asigurarea creșterii economice susținută.

Conectivitatea între Regiunea Vest și restul României, în special capitala București, rămâne încă problematică. **Autostrada A1** străbate

regiunea de la Vest la Est și este finalizată, cu excepția lotului nr. 2 de pe traseul Lugoj-Deva, legând județele Arad, Timiș și Hunedoara.

Imaginea 1 – A1 Lugoj-Deva Lot 4, vedere de pe versantul Șoimuș, Dealul Liliecilor

Continuarea proiectelor prioritare referitoare la infrastructura de transport, vor aduce îmbunătățiri semnificative la accesibilitatea regiunii față de București. Acest lucru ar putea avea implicații semnificative nu doar în ceea ce privește mai buna integrare a economiei regionale cu economia națională, ci și deschiderea accesului pentru zone izolate ale regiunii la alte centre de dezvoltare din apropiere, cum ar fi Sibiu. În plus, accesul îmbunătățit la Aeroportul Timișoara din alte zone ale regiunii poate ajuta, de asemenea, la reducerea perifericității acestuia.

Pe de altă parte, proiectele majore de infrastructură de transport existente nu vor ajuta toate zonele regiunii. O atenție specială poate fi necesară pentru a îmbunătăți conectivitatea pentru alte zone, cum ar fi cele din județul Caraș-Severin. Capitala Serbiei, Belgrad este cel mai apropiat oraș mare de cea mai mare parte a zonelor din Regiunea Vest, și totuși Belgradul (și Serbia în general) rămâne aproape complet deconectat de economia Regiunii Vest. Îmbunătățirile în conectivitatea

transportului către Belgrad, eforturile de facilitare a unor puncte de trecere a frontierei eficiente, vor fi importante pentru a permite regiunii să valorifice mai bine oportunitățile cu Serbia.

Rețeaua de căi ferate este o sursă neexploată de avantaje pentru Regiunea Vest, fiind capabilă deopotrivă să îmbunătățească competitivitatea nucleului regiunii, dar ajutând în același timp la abordarea provocărilor legate de dezvoltarea teritorială. Este necesară fiind doar o mai bună gestionare a rețelei existente în vederea asigurării siguranței, eficienței și calității necesare pentru a atrage călători și a face sistemul viabil economic.

În ceea ce privește axa feroviară, pe tronsonul Curtici-Sighișoara, lucrările urmează a fi finalizate în perioada viitoare. Pe teritoriul Regiunii Vest se regăsește și coridorul Orient/Est-Mediteranean, suprapus peste relația Arad – Timișoara – Craiova – Calafat. Proiectul de reabilitare a infrastructurii se află

în curs de elaborare a studiului de fezabilitate. Lucrările vor viza în mare parte dublarea liniei, concomitent cu creșterea vitezei de circulație a trenurilor la 160 km/oră.

În ceea ce privește **rețeaua fluvială**, Culoarul Dunăre-Rin–Main leagă sud-estul Europei (portul Constanța) de nord-vestul continentului (portul Rotterdam). Dunărea asigură țărilor riverane Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația, Serbia, Bulgaria, România, Moldova și Ucraina o alternativă importantă la transportul terestru. Perspective de dezvoltare la nivelul Regiunii Vest le au porturile Moldova Veche, Moldova Nouă și refacerea și redarea în perspectivă, pentru trasee turistice a vechiului port Baziaș (construit în jurul anului 1040).

Aeroportul Internațional “Traian Vuia” din Timișoara prezintă avantaje evidente precum: poziția strategică la nivel național ce oferă posibilitatea efectuării de zboruri continentale și intercontinentale, dimensiunile aerogării, aeroport de rezervă pentru București, Budapesta și Belgrad, existența a două terminale. Totuși, există o serie de probleme care vizează: starea pistelor de rulare și mai ales, conexiunile aeroportului cu alte moduri de transport, care influențează gradul de atractivitate al acestuia și implicit al cererii de transport aerian.

Al doilea aeroport internațional ca importanță al Regiunii Vest este **Aeroportul Arad**, care are avantajul unui grad remarcabil de accesibilitate: acces direct la Autostrada A1 (200 de metri de aeroport), 4 km de centrul orașului Arad și situarea la o mică distanță de

capitalele europene Budapesta (250km) și Belgrad (300km). Aeroportul dispune de un terminal Cargo.

În ansamblu, intervențiile specifice propuse la nivelul infrastructurii de transport în Regiunea Vest vizează dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de interes național și regional, cu prioritate pe axele TEN-T care să pună baza unui transfer eficient între modurile de transport. Măsurile vizează susținerea unui sistem de transport durabil, prin compensarea cererii de transport rutier cu modurile mai puțin poluante și cu un accent special, pe **multimodalitate**.

Accentul major trebuie pus pe **finalizarea construcției autostrăzilor din cadrul culoarelor TEN-T**, a **inelenelor ocolitoare pentru orașele** existente pe aceste relații de autostrăzi, modernizarea și construcția de **drumuri expres** (pe traseele drumurilor europene, cu prioritate) și modernizarea **drumurilor naționale**, mai ales a celor cu impact major asupra mobilității populației, în interiorul Regiunii Vest. De asemenea, se are în vedere modernizarea și îmbunătățirea calității rețelelor de pe principalele **axe feroviare cu trafic internațional** (rețele electrice, dublare linii, prioritizare trafic etc). Deoarece transportul pe **căi navigabile** interioare are importante beneficii de mediu și eficiență, potențialul său trebuie exploatat în mod durabil. Astfel, potențialul Regiunii Vest și al Dunării converg către susținerea dezvoltării accelerate a modernizării și dezvoltării portului Moldova Nouă. Totodată, sunt vizate investițiile care să contribuie la modernizarea și creșterea capacității infrastructurii aeriene.

Provocări regionale:

- asigurarea conectivității rutiere rapide și moderne cu regiunile învecinate, inclusiv transfrontalieră, prin intermediul autostrăzilor sau drumurilor expres,
- Adaptarea sistemului de transport la viitoarele cerințe de mobilitate, referitoare la reducerea consumurilor energetice și scăderea poluării,
- Creșterea accesibilității la rețeaua TEN-T de transport rutier pentru toate localitățile regiunii,
- Creșterea siguranței în trafic,
- Modernizarea și creșterea capacității infrastructurii aeriene,
- Creșterea importanței transportului fluvial și modernizarea porturilor de la Dunăre.

Măsuri

Transport Rutier:

- Finalizarea celor aproximativ 15 km din Autostrada A1 dintre Margina și Holdea;
- Construcția centurilor rutiere ocolitoare pentru orașele de pe rețeaua rutieră europeană (de bază și extinsă);
- Demararea construcției Autostradei Via Carpatia, tronsonul Lugoj – Drobeta Turnu Severin;
- Demararea construcției Autostrăzii Timișoara – Belgrad (50-60 km), care ar asigura legătura dintre Timișoara și granița cu Serbia;

Transport Feroviar:

- Continuarea reabilitării tronsonului feroviar Simeria – Coșlariu;
- Modernizarea coridorului Orient/Est-Mediteranean pe relația Arad – Timișoara – Caransebeș – Drobeta Turnu Severin;
- Modernizarea stației de cale ferată Timișoara Nord;
- Modernizarea liniei de cale ferată Timișoara – Stamora Moravița;
- Modernizarea unor linii de cale ferată secundare, pentru eficientizarea transportului public regional;

Transport Naval:

- Modernizarea și dezvoltarea portului Moldova Nouă ca nod de transport multimodal de pasageri și marfă;
- Introducerea unui sistem performant de monitorizare a parametrilor de navigație, de-a lungul Dunării și de informare asupra situațiilor “speciale”.

Transport aerian:

- Creșterea importanței naționale a Aeroportului Timișoara prin:
- reabilitarea și modernizarea infrastructurii aeroportuale prin lucrări de întreținere/reparații ale pistelor de

decolare/aterizare, căilor de rulare, platformelor de îmbarcare/debarcare și aerogărilor,

- modernizarea și dezvoltarea sistemelor de supraveghere a spațiului aerian și a sistemelor de dirijare, informare aeronautică și informare meteorologică pentru compatibilitate cu standardele Eurocontrol,
- îmbunătățirea legăturilor intermodale, pentru o mai rapidă și eficientă legătură cu

alte destinații (conexiunile rutiere cu autostrada A1, căi de acces feroviar, modernizarea infrastructurii de transport urban care să facă legătura între aeroport și rețeaua de transport public din municipiul Timișoara),

- Dezvoltarea rolului Aeroportului Arad,
- Intervenții la aeroportul Caransebeș, în vederea omologării acestuia în trafic intern.

Prioritatea 2. Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T.

Obiectiv specific: Îmbunătățirea conectivității și mobilității intra-regionale, care să conducă la creșterea mobilității durabile și inteligente între localități

Justificare

Regiunea Vest dispune de un sistem de transport care, în mare măsură, poate fi poziționat la nivelul standardelor europene medii de dezvoltare, atât în ceea ce privește latura ofertei de infrastructură (densitatea, diversitatea și calitatea infrastructurii), cât și a serviciilor de transport.

În perspectiva anului 2030, opțiunile strategice ale Regiunii Vest trebuie să urmărească **adaptarea și modernizarea sistemului de transport la viitoarele cerințe de mobilitate**, luând în considerare aspecte precum:

- **trend-ul strategic**, existent la nivel european, referitor la transport, **reducerea consumurilor energetice și scăderea poluării** datorate activităților de transport și, în special, al celui rutier;
- nevoia de **dezvoltarea echilibrată** a Regiunii Vest, care poate fi impulsionată de un sistem eficient de transport care să

faciliteze accesul și mobilitatea forței de muncă;

- tendința de dezvoltare la nivelul economiei regionale, a centrelor logistice, corelată cu dezvoltarea infrastructurilor de afaceri;
- prevenirea factorilor asociați dezvoltării rapide și dezorganizate care pot afecta dezvoltarea viitoare: aglomerarea urbană, schimbarea densității populației, creșterea duratei de deplasare.

Din totalul **drumurilor publice** din Regiunea Vest, **47%** sunt modernizate (locul II după regiunea București – Ilfov). Dintre acestea, **drumurile naționale** sunt modernizate în procent de **98,6%**, pe când **drumurile județene și comunale** sunt modernizate în procent de doar **32%**, regiunea situându-se sub media națională.

O serie de drumuri județene din Regiunea Vest se intersectează cu autostrada A1: București–Pitești–Sibiu–Timișoara–Nădlac, fiind necesare realizarea unor legături cu aceasta pentru facilitarea conexiunii localităților mai mici, nu doar a centrelor urbane de dimensiuni mari. Este important de menționat faptul că dacă nu se vor realiza aceste conexiuni, pentru unele zone autostrada va acționa ca o barieră în calea dezvoltării teritoriale. De asemenea, conectivitatea în interiorul Regiunii Vest, în special între zonele urbane, rămâne destul de scăzută.

Conform INS, în cadrul Regiunii Vest în anul 2019 se regăseau un număr de **4.629,6 km** drumuri județene, din care erau modernizate un procent de doar **51,16%**.

Din totalul de **4.629,6 km** de drumuri județene, **56,9%** prezintă **îmbrăcămînți rutiere cu durabilitate mai mare** (din beton asfaltic și beton de ciment), folosite pentru traficul greu, de mare intensitate și cu rezistență sporită împotriva factorilor climaterici. Un procent destul de mare - 21,1%, este reprezentat de **drumurile din pământ și pietruite** (în special în județele Caraș-Severin și Hunedoara), necesitând investiții importante pentru modernizare. Nici procentul de **21,2%** reprezentat de drumurile cu **îmbrăcămînți asfaltice ușoare** nu este unul favorabil pentru calitatea și durabilitatea drumurilor județene.

Multe orașe din Regiunea Vest nu au **centuri ocolitoare**, iar aceasta conduce la prezența

traficului de tranzit prin centrele urbane, sporind gradul de poluare și crescând riscurile de accidente rutiere. De asemenea, o altă provocare a regiunii este conectivitatea centrelor urbane cu UAT-urile din Zona Urbană Funcțională (ZUF).

Pentru perioada de programare 2021-2027, în cadrul Obiectivului de Politică nr. 3 „*O Europă mai conectată*”, autoritățile județene au întocmit propuneri de modernizare a drumurilor județene ce însumează aproximativ **910 km**.

Proiectele prioritare referitoare la infrastructura de transport propuse la nivel regional vor aduce îmbunătățiri semnificative în domeniul accesibilității și deschiderii accesului, inclusiv pentru zone izolate ale regiunii la centrele de dezvoltare. În plus, accesul îmbunătățit la Aeroportul Timișoara din alte zone ale regiunii poate ajuta, de asemenea, la reducerea perifericității acestora.

Un aspect important legat de proiectele de transport este **siguranța**. Creșterea numărului persoanelor rănite și decedate în accidente rutiere este cauzată atât de expansiunea rapidă în ultimii ani a utilizării autoturismelor, dar și de calitatea drumurilor - consecință a fondurilor limitate destinate lucrărilor de întreținere - de insuficiența zonelor de siguranță a drumurilor publice și a sistemelor de control și monitorizare a traficului rutier.

Provocări:

- Asigurarea unei conectivități mai bune cu toate modurile de transport aferente rețelei de transport TEN-T pentru toată populația regiunii,
- Creșterea calității drumurilor județene pentru asigurarea siguranței rutiere pentru toți participanții la trafic,
- Creșterea mobilității între zonele urbane și localitățile din proximitate,
- Creșterea mobilității între zonele urbane ale regiunii.

Măsuri:

- modernizarea și reabilitarea rețelei de **drumuri județene** care asigură **conectivitatea directă** (drumuri județene sau trasee compuse din mai multe drumuri județene legate direct) **sau indirectă** (drumuri județene/trasee legate de rețea prin intermediul unui drum național modernizat) cu rețeaua TEN-T,
- construirea unor noi segmente de drum județean pentru conectarea la autostrăzi sau drumuri expres,
- construcția / modernizarea variantelor ocolitoare pentru orașe cu statut de drum județean,
- investiții în infrastructura de drumuri de interes local și a conectivității cu drumurile de interes județean și național în cadrul UAT-urilor din cadrul ZUF,
- îmbunătățirea sistemelor și marcajelor de semnalizare și siguranță rutieră,
- construirea/modernizarea de stații pentru transport public pe traseul drumului județean,
- realizarea de investiții destinate siguranței rutiere pentru pietoni și bicicliști,
- realizarea de perdele forestiere și parapete pentru protecție, realizarea de investiții suplimentare pentru protecția drumului respectiv față de efectele generate de condiții meteorologice extreme.

Proiectele prioritare propuse de către autoritățile publice județene din Regiunea Vest pentru drumuri județene care asigură conectivitatea directă sau indirectă cu TEN-T sunt:

Județul Arad:

- Modernizare rețea rutieră în zona de nord a județului Arad;
- Varianta ocolitoare Municipiul Arad Nord – Est (Zimand Cuz – Horia – Vladimirescu);
- Modernizare DJ 708A Bârzava (DN 7) – Nadăș – Tauț;
- Centura ocolitoare a Orașului Lipova – Legătura DN 7 – A1;

Județul Caraș-Severin:

- Modernizare DJ 571 – Intersecție DN 57 – Moldova Nouă – Cărbunari – Sasca Montană – Ciuchici (intersecție DN 57);
- Modernizare DJ 572 Comorâște – limita județ Timiș;

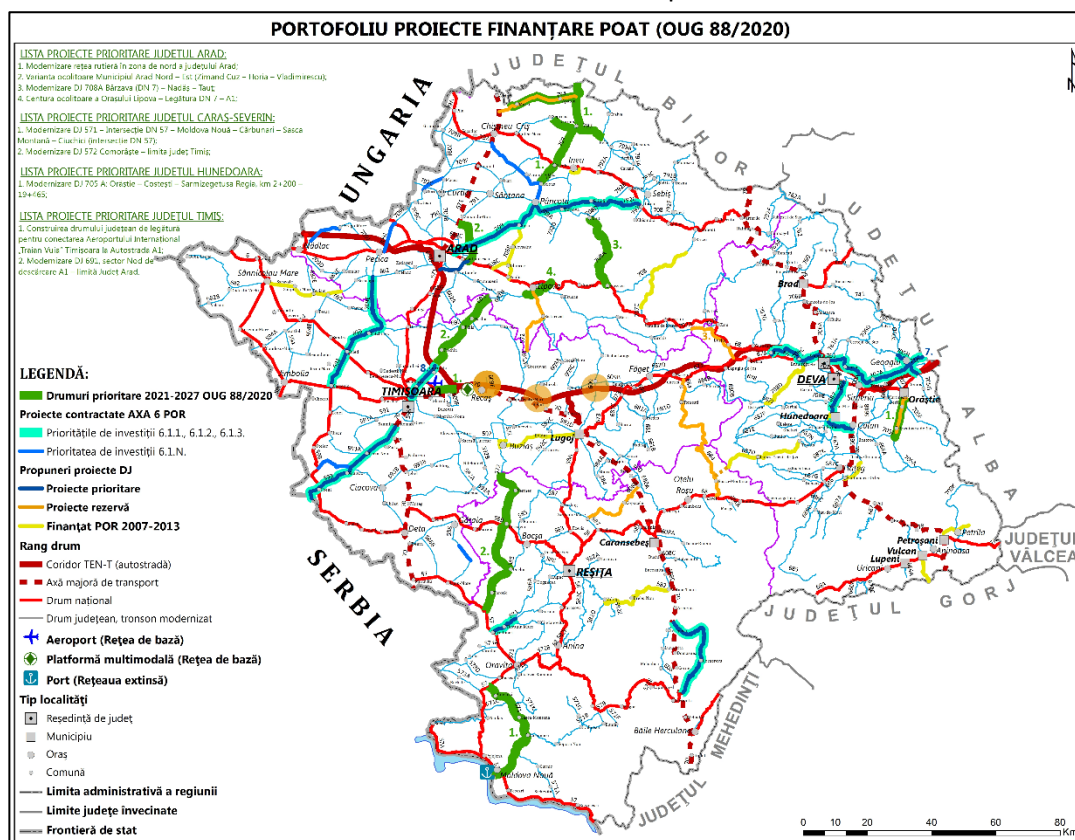
Județul Hunedoara:

- Modernizare DJ 705 A: Orăștie – Costești – Sarmizegetusa Regia, km 2+200 – 19+465;

Județul Timiș:

- Construirea drumului județean de legătură pentru conectarea Aeroportului Internațional „Traian Vuia” Timișoara la Autostrada A1;
- Modernizare DJ 691, sector Nod de descărcare A1 – limită Județ Arad.

Harta 2 – Portofoliu proiecte

Sursa: ADR VEST

Prioritatea 3. Dezvoltarea infrastructurii digitale

Obiectiv specific: Dezvoltarea infrastructurii de telecomunicații, interoperabile și sigure

Justificare

Conform celui mai recent **Raport DESI (Digital Economy and Society Index)**, România ocupă unul din ultimele locuri la nivel european în toate cele 5 domenii luate în calcul: conectivitate, capitalul uman, utilizarea internetului, integrarea tehnologiei digitale) și serviciile publice digitale. În ce privește conectivitatea (toate tipurile de rețele-fixe, mobile, rapide și ultrarapide), România, cu un scor general de doar 55 puncte, ocupa locul 22 din 28 state ale Uniunii Europene. Acoperirea rețelilor fixe de internet era de 88% la nivel național (urban și rural) și de doar 80% în

mediul rural, România ocupând astfel locul 26 din cele 28 state europene analizate.

În Regiunea Vest, în anul 2019, un procent de **88% din gospodăriile aveau acces la internet**, spre deosebire de anul 2011 când acest procent era doar 53%. Chiar dacă acest procent plasează Regiunea Vest pe locul II după Regiunea București – Ilfov la ponderea gospodăriilor cu acces la internet, calitatea conexiunii este foarte importantă, accesul la o conexiune de bandă largă (broadband) oferind viteze superioare ale transferului de date.

Din cele 88% din gospodăriile cu acces la internet, 87% reprezintă gospodării cu acces la bandă largă.

Politicile europene în domeniul digitalizării au ca obiectiv facilitarea accesului la internet, accesul la rețea, terminale, conținut și servicii, în mod special în zone rurale și izolate.

Asigurarea conexiunii la servicii de telecomunicații de calitate pentru cetățeni, interoperabile și sigure, concomitent cu digitalizarea instituțiilor publice va conduce la creșterea calității vieții și competitivității economice.

Provocări:

- Asigurarea unei conexiuni broad-band cu viteze superioare ale transferului de date și

inter-operabile pentru toate localitățile regiunii

Măsuri:

- Dezvoltarea serviciilor de telefonie și internet mobil în zonele mai puțin accesibile;
- Dezvoltarea și extinderea infrastructurii de bandă largă (broadband), în special în mediul rural;

- Dezvoltarea rețelelor de Wi-Fi gratuit pentru cetățeni;
- Dezvoltarea infrastructurii de tip 5G, în special în instituțiile publice.

4.

Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante

Unde suntem?

Scor 50.07 EU Regional Social Progress Index – Regiune Neperformantă (loc 260/272 UE)

Economic nesustenabilă cu valorile actuale ale participării în educație

Decalaje importante față de indicatorii europeni în educație

Infrastructura ante și preșcolară slab dezvoltată

Supraaglomerare școli urban

Îmbătrânirea populației și creșterea incidenței bolilor

Sistem medical regional cu performanțe modeste

Rețeaua medicală fragmentată, concentrată în marile orașe

Medicina preventivă și personalizată și de ambulatoriu subutilizate/ în stadiu incipient

Ponderi ridicate ale populației aflate în situație de risc

15% din populația orașelor trăiește în ZUM

Infrastructura socială cu decalaje între urban și rural

Ce ne dorim?

Regiunea Vest la orizont 2030:

- a creat și dezvoltat o rețea școlară modernă, incluzivă și performantă, digitalizată, conectată cu mediul economic regional
- a dezvoltat un sistem eficient de pregătire pe tot parcursul vieții pentru locuitori
- a atins niveluri ridicate de absolvenți de studii superioare și valorifică potențialul și cunoștințele lor în mediul economic din regiune
- formează forță de muncă ce corespunde nevoii de competențe din regiune
- a integrat tinerii fără ocupație în câmpul muncii
- speranța de viață și starea de sănătate a locuitorilor se situează pe o tendință de creștere
- a pus bazele unui sistem medical performant și inovator, conectat la practicile europene, adaptat noilor caracteristici sociale și demografice
- a echilibrat disparitățile medicale dintre mediul rural și cel urban
- a scăzut incidența bolilor ca urmare a accentului crescut pus pe medicina de tip preventiv în rândul populației
- a redus la minimum ponderea populației defavorizate
- a creat un sistem social uniform repartizat și deschis, care încurajează și sprijină incluziunea persoanelor defavorizate

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă:

OP4

Pilon 4	Priorități	Obiectiv specific
Educație, Sănătate și Sisteme sociale performante	Prioritate 1. Acces egal la o educație modernă, conectată la tendințele pieței muncii	Asigurarea unui acces incluziv la educație și formare și optimizarea sistemelor de educație și formare pentru a răspunde cerințelor pieței muncii
	Prioritate 2. Acces incluziv la servicii medicale performante și inovative, orientate către pacient	Îmbunătățirea stării de sănătate a populației și creșterea duratei de viață prin dezvoltarea unui sistem medical eficient și accesibil
	Prioritate 3. Asigurarea unor servicii sociale echitabile, limitarea excluziunii sociale și riscului de sărăcie	Reducerea numărului de persoane vulnerabile, aflate în pragul sărăciei sau în fața riscului de excluziune socială, prin servicii calibrate nevoilor beneficiarilor
	Prioritate 4. Creșterea ocupării forței de muncă și asigurarea incluziunii pe piața muncii	Creșterea gradului de ocupare și sprijinirea accesului tuturor pe o piață a muncii modernă, inclusivă și flexibilă

Prioritatea 1. Acces egal la o educație modernă, conectată la tendințele pieței muncii

Obiectiv specific: Asigurarea unui acces incluziv la educație de calitate și optimizarea sistemelor de educație și formare pentru a răspunde cerințelor pieței muncii

Justificare

Sistemul de învățământ este unul dintre pilonii pe care se sprijină viitorul regiunii, atrăgând stabilitate, inovare și asigurând pregătirea societății pentru a face față provocărilor viitorului.

În momentul de față, Regiunea Vest nu este economic sustenabilă cu valorile participării în educație și are de recuperat decalaje importante față de indicatorii europeni și uneori chiar și față de indicatorii naționali. Ponderea populației cu vârstă între 30 și 34 ani absolventă de studii superioare este de **24,5%**, sub valoarea țintă națională de 26,7%, rata de părăsire timpurie a școlii este de **10,6%**, o

valoare peste obiectivul Europa 2020 fixat pentru țară, **17,4%** din tinerii din Regiunea Vest cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare profesională, riscând să fie excluși definitiv de pe piața forței de muncă și să devină dependenți de prestații sociale și doar **1,1%** din totalul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 25 – 64 ani au participat în forme de educație sau formare profesională, foarte departe de obiectivul fixat de UE de 15%.

Aceste procente sunt alarmante pentru o regiune care dorește să își accelereze dezvoltarea economică și să rămână competitivă.

În regiune există **disparități cu privire la calitatea și accesibilitatea infrastructurii de educație** atât între județe, cât și între localități. De asemenea, este nevoie de îmbunătățirea **ofertei de programe de educație și formare profesională** de calitate, relevante și coerente pentru adaptarea la piața muncii și la era digitală.

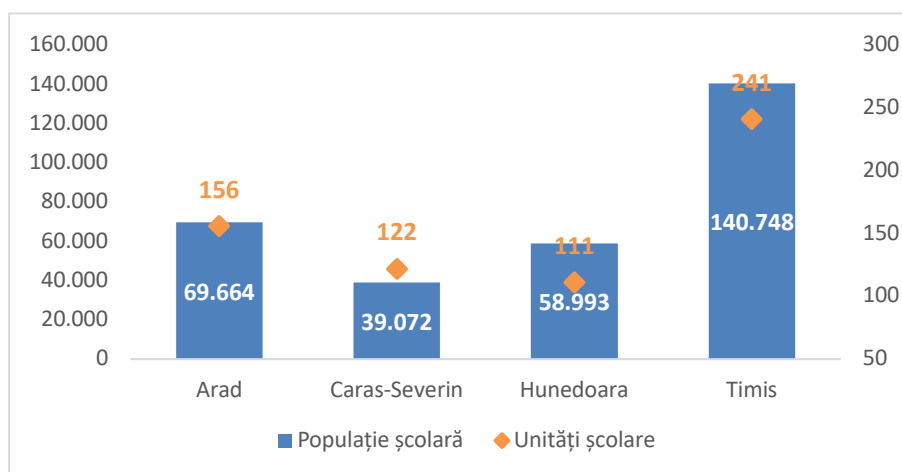
Educația din Regiunea Vest se află în fața unei duble provocări. Pe de-o parte trebuie atinse obiective fixate de UE în cadrul Europa 2020 pentru educație, iar pe de altă parte sistemul educațional trebuie să răspundă **noilor provocări** generate de: declinul demografic, tendința de polarizare a dezvoltării în jurul orașelor mari și în zona lor periurbană, evoluția pieței muncii și digitalizare. Acestea au ca efect scăderea numărului de elevi, supraaglomerarea unităților de învățământ din

zonele urbane și nevoia de aptitudini și competențe care să genereze forță de muncă calificată în raport cu evoluțiile tehnologice și societale.

Conform INS, în anul 2019 în Regiunea Vest au fost încadrate **308.477** persoane în sistemul educațional, **în scădere** cu 11,3% față de anul 2011.

Infrastructura școlară este reprezentată de **630 unități**, publice și private. Cele mai multe unități, 53,17% sunt repartizate în mediul urban, iar 46,82% în mediul rural. **Necesarul de reabilitare a infrastructurii educaționale din regiune este ridicat**, iar finanțarea a fost insuficientă pentru a acoperi nevoile de investiții ale școlilor. În cele două perioade de programare anterioare, 183 de unități școlare au primit finanțare pentru investiții în infrastructură, reprezentând 11% din numărul total al unităților din regiune, de care beneficiază aproximativ 15% din populația școlară a regiunii.

Fig. 11 – Repartiția unităților și a populației școlare pe județe în anul 2019

Sursă date: INS, Tempo Online SCL101A, SCL103E

În ciuda scăderii constante a numărului de elevi, **fenomenul de supraaglomerare** tinde să devină unul frecvent în cele mai multe școli din orașele mari, dar și în localitățile din spațiul periurban. **Gradul de ocupare a infrastructurii școlare** pentru Regiunea Vest¹⁶ indică o supraaglomerare pentru nivelul preșcolar (136,9%), nivelul antepreșcolar (104,4%), respectiv nivel gimnazial (103,9%). În *Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023* se evidențiază faptul că pentru Regiunea Vest supraglomerarea unităților de învățământ se manifestă cu precădere în județul Timiș, unde între 40% și 60% dintre elevi sunt expuși acestui fenomen. Județele Arad, Caraș-Severin și Hunedoara au între 20% și 40% dintre elevi expuși fenomenului de supraaglomerare.

Investițiile viitoare în educație trebuie să asigure o bază materială modernă și crearea unor spații de învățare atractive, proiectate special pentru a promova noi abordări de predare și învățare, inclusiv cu ajutorul tehnologiilor moderne pentru toate nivelurile de educație.

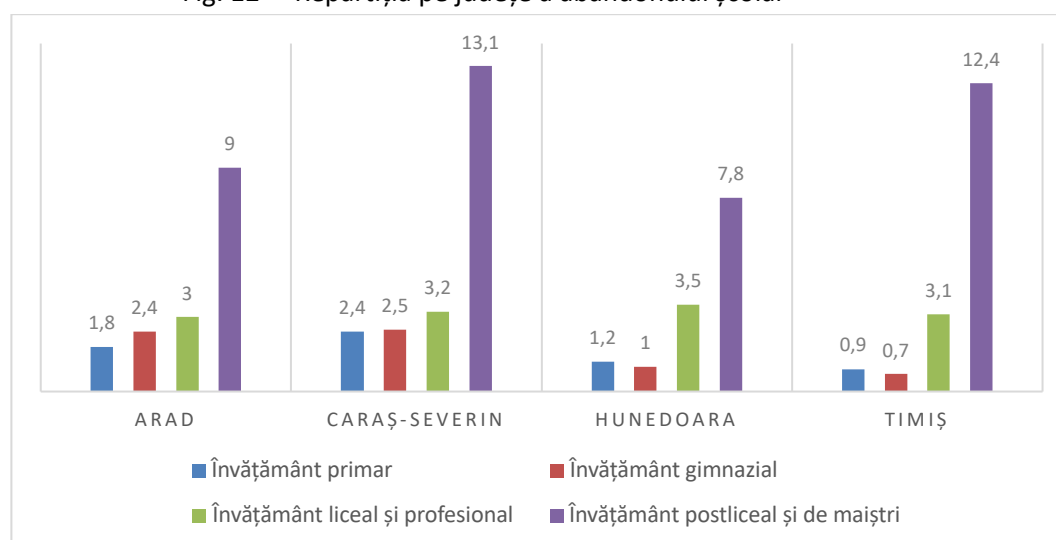
Laboratoarele, atelierele, terenurile de sport și sălile de gimnastică au beneficiat de investiții și au crescut ca număr, dar sunt necesare în continuare investiții semnificative.

Spațiile destinate experimentelor și practicilor școlare, laboratoare și atelierele, au crescut ca număr cu 9,21% respectiv 3,08% în perioada 2011-2019. Rețelele de calculatoare din școli au crescut cu 32,21% din 2011 până în anul 2019. Cel mai bun raport între numărul de elevi și numărul de calculatoare indică faptul că în județul Timiș 1 calculator este împărțit de 6,7 elevi, în Caraș-Severin raportul este de 8,5, în Arad de 9,4 iar în Hunedoara de 9,9.

În anul 2018, **abandonul școlar** se manifestă cu intensități diferite pentru fiecare nivel de educație.

Cele mai scăzute valori sunt pentru învățământul primar și gimnazial, 1,4% pentru fiecare nivel, învățământul liceal și profesional are o rată de abandon de 3,2%, în timp ce pentru învățământul postliceal și de maiștri se înregistrează cele mai mari valori de 10,2%. La nivel județean valorile abandonului școlar pe niveluri de educație variază.

Fig. 12 – Repartiția pe județe a abandonului școlar

Sursă date: INS, Tempo Online, SCL113A

¹⁶ Analiză efectuată în cadrul Planului pentru dezvoltare Regională al Regiunii Vest 2021 - 2027

Pentru a putea răspunde nevoilor sistemului educațional, Strategia PDR Vest prevede **măsuri integrate** vizând dobândirea de competențe care să permită gestionarea cu succes a tranzițiilor pe piața forței de muncă,

integrarea și participarea activă a tinerilor în societate, optimizarea întregului sistem, concomitent cu promovarea accesului egal la educație și formare și stimularea învățării pe tot parcursul vieții.

Provocări regionale:

- Populația școlară este în scădere, urmare a modificării comportamentului demografic,
- Abandonul școlar se manifestă cu intensitate crescută la toate nivelurile de educație,
- Fenomen de supraaglomerare în școlile din mediul urban,
- Necesarul de reabilitare/modernizare a infrastructurii educaționale pentru crearea unor medii de învățare moderne și flexibile la toate nivelurile educaționale este ridicat,
- Creșele și grădinițele nu asigură accesul la educație timpurie pentru toți copiii,
- Învățământul profesional și tehnic nu este atractiv și nu este pliat pe nevoile pieței muncii,
- Ponderea scăzută a absolvenților de studii superioare (vârsta 30-34 de ani) și scăderea constantă a numărului de studenți, cu impact negativ asupra pieței muncii,
- Participare redusă a adulților (25-64 de ani) la formare continuă,
- Sistemul educațional nu dezvoltă relații sustenabile cu mediul economic,
- Lipsa de corelare dintre cererea și oferta de competențe,
- Dificultăți privind accesul la educație a grupurilor vulnerabile,
- Competențele digitale ale elevilor sunt încă limitate și există disparități importante între mediul rural și cel urban.

Măsuri

Hard:

- Reabilitarea/modernizarea unităților de învățământ din regiune, în funcție de nevoile identificate;
- Construirea/extinderea unităților de învățământ în zonele supraaglomerate;
- Dotarea școlilor cu echipamente specifice, săli/ terenuri de sport de sport, astfel încât să se asigure o bază materială modernă și să se creeze spații de învățare proiectate special pentru a promova noi abordări de predare și învățare, inclusiv cu ajutorul tehnologiilor moderne;
- Achiziția de mijloace de transport destinate transportului elevilor, cu precădere în arealele periferice;
- Transformarea infrastructurii școlare și achiziționarea de echipamente, astfel încât să se permită digitalizarea procesului educațional;
- Înființarea/construirea unor centre de reconversie profesională/pregătire profesională/învățare pe parcursul vieții în mediul urban și mediul rural;
- Înființarea/dezvoltarea de centre/cluburi pentru tineret orientate către activități specifice și consiliere/monitorizare.

Soft:

- Adaptarea ofertei de educație și formare profesională la dinamica pieței muncii și la provocările inovării și progresului tehnologic;
- Îmbunătățirea accesului și a participării la educație a copiilor cu dizabilități și/sau CES;
- Adaptarea metodelor de predare la nevoile elevilor din toate categoriile, inclusiv medii dezavantajate;
- Susținerea adoptării unor metode educaționale flexibile, centrate pe elev;
- Identificarea, sprijinirea și promovarea copiilor supradotați;
- Programe de informare, consiliere și educație parentală pentru familiile copiilor, cu focalizare pe familiile copiilor proveniți din grupuri vulnerabile;
- Dezvoltarea sistemului de formare continuă a cadrelor didactice, inclusiv în ceea ce privește digitalizarea;
- Extinderea programelor after-school;
- Promovarea și furnizarea unor pachete integrate de masuri de activare a tinerilor, inclusiv NEET;
- Facilitarea dobândirii de calificări pentru persoanele care au părăsit timpuriu școala;
- Creșterea accesului și participării adulților la programe pentru dezvoltarea competențelor cheie;
- Pachete de formare pentru angajați adaptate nevoilor pieței;
- Extinderea și diversificarea ofertei pentru programele de școală duală;
- Cursuri de formare pentru personalul din centrele de pregătire profesională.

Prioritate 2. Acces incluziv la servicii medicale performante și inovative, orientate către pacient

Obiectiv specific: Îmbunătățirea stării de sănătate a populației și creșterea duratei de viață prin dezvoltarea unui sistem medical eficient și accesibil

Justificare

Sistemul medical din Regiunea Vest se confruntă cu mai multe probleme. Raportul de țară pentru România 2019 precum și Strategia Națională de Sănătate identifică deficiențe majore ale sistemului de sănătate, care nu reușește să ofere servicii calitative și integrate populației. Indicatorul de Competitivitate Regională¹⁷ arată că sistemul medical regional nu s-a îmbunătățit în ultimii 5 ani, scorul obținut în 2019 (21) fiind mai mic ca și în anul 2014 (23).

În primul rând, în perioada viitoare, sistemul medical trebuie să se adapteze provocărilor

legate de **declinul și îmbătrânirea populației**. Populația Regiunii Vest a înregistrat un declin anual de aproximativ 0,19% din anul 2000. Rata de fertilitate și natalitate scăzută, rata migrației, în special a categoriilor de vârstă activă, produc o structură demografică îmbătrânită. În perioada 2011-2018 rata de dependență după vârstă a crescut constant de la 39,4% la 43,3%.

Speranța de viață în regiune este de 75,4 ani¹⁸, mai scăzută decât media europeană de 81 de ani și este sensibil diferită între județele regiunii.

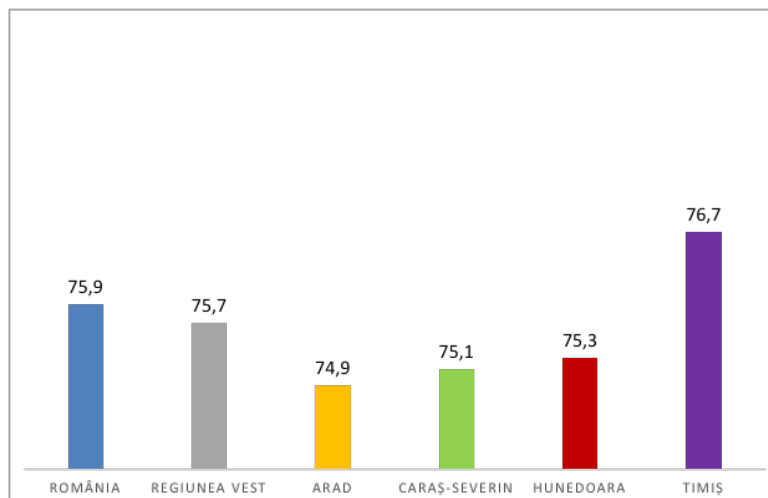
¹⁷

https://ec.europa.eu/regional_policy/ro/information/maps/regional_competitiveness/#4

¹⁸

<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

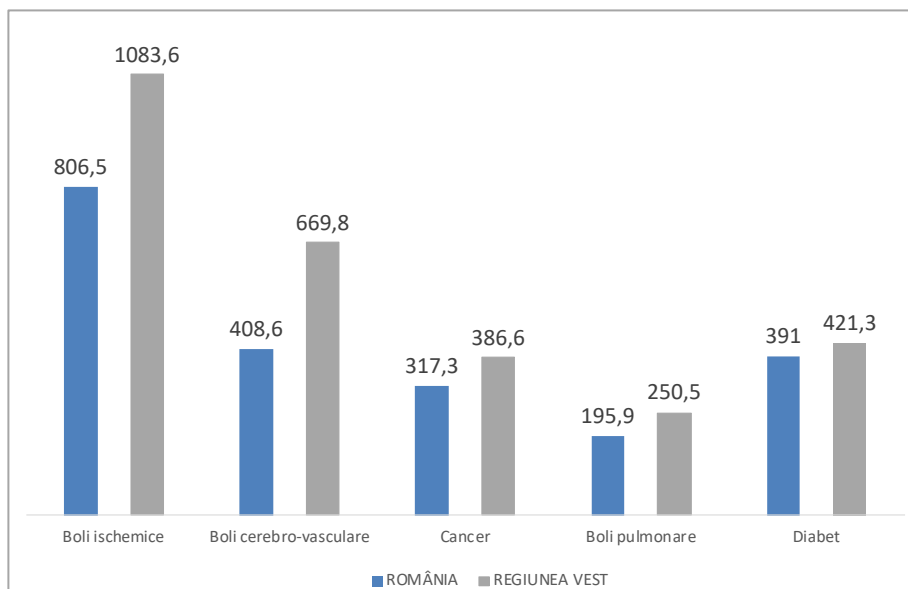
Fig. 13 – Speranța de viață în Regiunea Vest
UE27: 81 ani

Îmbătrânirea populației și schimbările demografice vor avea un impact puternic asupra sistemului sanitar, prin crearea unui segment de populație consistent predispus incidențelor mai ridicate ale anumitor boli.

Cele mai frecvente boli¹⁹ care afectează populația regiunii sunt bolile hipertensive, pulmonare cronice, cerebrovasculare, diabetul, cancerul și bolile psihice, acestea reprezentând și principalele cauze de deces.

Fig. 14 – Incidența principalelor boli din Regiunea Vest

În acest context, dezvoltarea serviciilor medicale de prevenție și promovarea unui mod de viață sănătos sunt esențiale pentru regiune.

Accesul la servicii preventive este în continuare limitat, deficitar, inechitabil și neuniform din punct de vedere al calității serviciilor oferite.

¹⁹ Raport Național privind Starea de Sănătate a Populației României 2017

Pe lângă provocările legate de demografie, în regiune persistă problemele legate de **calitatea și accesibilitatea serviciilor oferite de sistemul de sănătate**. Infrastructura spitalelor și echipamentele sunt încă departe de standardele europene și nu au fost adaptate la tehnologiile moderne, iar distribuția lor în teritoriu de cele mai multe ori nu corespunde profilului demografic local și nici nevoilor de sănătate ale populației. De asemenea, gradul de fragmentare ridicat al unităților medicale este o piedică în fața unei viteze de reacție rapidă ce ar trebui să caracterizeze un sistem medical performant.

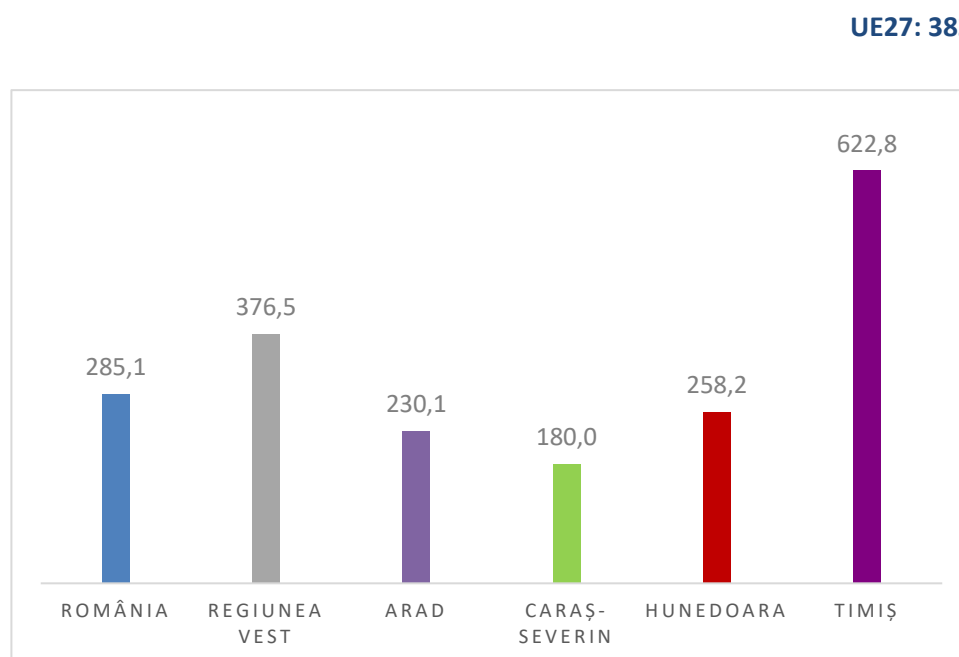
Regiunea Vest avea în utilizare un număr de **49** de spitale în anul 2018, 37 fiind spitale de stat și 12 spitale private. Acestea nu sunt repartizate uniform în teritoriu, 22 spitale aflându-se pe teritoriul județului Timiș. În mediul rural nu este localizat niciun spital general, doar spitale de psihiatrie sau recuperare neuropsihomotorii.

Regiunea Vest deține 646 paturi de spital/100.000 locuitori, încadrându-se în media națională. Acest indice nu a suferit modificări majore în ultimii ani, în ciuda investițiilor realizate. Distribuția pe județe este în favoarea județului Timiș.

Numărul de cabinete medicale de familie scade în perioada 2011 – 2019, de la 1.216 cabinete la 1.162, ceea ce adâncește disparitățile județene în ceea ce privește repartitia teritorială și dreptul de servicii medicale primare. Județul Timiș deține peste 41% din acestea, urmat de Arad cu 25,21%, Hunedoara cu 20,3% și Caraș-Severin cu puțin peste 13%. Pe teritoriul regiunii 15% din UAT-uri nu au avut înregistrat nici un cabinet de medicină de familie.

Personalul medico-sanitar numără 32.903 persoane, în creștere cu 19,32% în perioada 2011 – 2019. În ciuda acestei creșteri, există încă discrepanțe față de UE, dar și între județe

Fig. 15 – Numărul de medici raportat la 1.000 locuitori în anul 2019

Rețeaua de diagnostic de precizie și a medicinei personalizate este subdezvoltată, iar practica personalizării tratamentelor, care

este eficace și cost-eficientă pe termen lung este subutilizată.

Cercetarea și inovarea în medicină, alături de medicina personalizată vor contribui la o strategie terapeutică corespunzătoare și pot oferi o stare de sănătate și o calitate a vieții mai bună și vor conduce la creșterea speranței de viață.

Provocări regionale:

- Infrastructura și echipamentele spitalelor sunt învechite, departe de standardele europene,
- Gradul de fragmentare ridicat al unităților medicale,
- Sistemul medical nu oferă acces echitabil și incluziv pe întreg teritoriul regiunii, în special în mediul rural,

Accentuarea digitalizării sistemului medical regional este esențială pentru creșterea accesului la servicii de calitate și reducerea inechităților din sănătate.

- Rețeaua de servicii în sistem ambulatoriu și medicina preventivă sunt insuficient dezvoltate,
- Medicina personalizată este subdezvoltată,
- Necesitatea adaptării sistemului medical la îmbătrânirea populației și schimbărilor demografice,
- Calitatea actului medical necesită îmbunătățiri.

Măsuri

Hard:

- Înființarea unui spital regional,
- Modernizarea/reabilitarea/ unităților medicale existente și achiziții de aparatură medicală de ultimă generație,
- Înlocuirea spitalelor vechi care nu mai corespund standardelor actuale cu unele noi,
- Investiții în servicii medicale de urgență ,
- Dezvoltarea rețelei și a serviciilor oferite în regim ambulatoriu,
- Crearea unui centru Cercetare-Dezvoltare-Inovare în domeniul medical,

- Dezvoltarea și modernizarea centrelor medicale de permanență din zonele rurale,
- Dezvoltarea rețelei de centre de recuperare pentru bolile cu incidență mare,
- Dezvoltarea rețelei de diagnostic de precizie și a medicinei personalizate,
- Dezvoltarea și dotarea unităților medicale școlare cu aparatură specifică,
- Modernizarea, extinderea și dotarea rețelei de medicină de familie și școlară,
- Dezvoltarea, modernizarea și dotarea centrelor medicale de permanență.

Soft:

- Consolidarea și dezvoltarea relațiilor de CDI între sistemul medical și firmele din domeniul IT,
- Digitalizare sistemului medical prin servicii de tip e-Sănătate și specializarea personalului

- Realizarea unui sistem de monitorizare a pacienților care suferă de boli grave,
- Dezvoltarea serviciilor de reabilitare/recuperare, serviciilor de îngrijire paliativă , serviciilor de îngrijire pe termen lung,

- Îmbunătățirea calității îngrijirii pacienților pe tot lanțul de îngrijiri,
- Creșterea gradului de siguranță a pacientului în unitățile sanitare,
- Îmbunătățirea răspunsului echipajelor de intervenție rapidă,
- Acțiuni de conștientizare la nivelul populației a importanței prevenției medicale,
- Realizarea de programe privind educația sanitară și promovarea unui stil de viață sănătos,
- Creșterea accesibilității a persoanelor vulnerabile către sistemul medical,
- Sprijinirea programelor de instruire și formare profesională, cu accent pe abordările inovative,
- Sprijinirea schimburilor de experiență interregionale și internaționale în vederea perfecționării,
- Asigurarea unui acces egal și echitabil la servicii de sănătate a tuturor categoriilor de persoane,
- Asigurarea accesului a elevilor și studenților la servicii de medicină școlară,
- Reducerea mortalității prin boli transmisibile și netransmisibile,
- Modelarea serviciilor medicale în funcție de specificul și tendințele demografice ,
- Asigurarea accesului elevilor și studenților la servicii medicale.

Prioritatea 3: Asigurarea unor servicii sociale echitabile, limitarea excluziunii sociale și riscului de sărăcie

Obiectiv specific: Reducerea numărului de persoane vulnerabile, prin servicii calibrate nevoilor beneficiarilor

Justificare

În Regiunea Vest **populația aflată în risc de sărăcie** la nivelul anului 2019 era de **21,9%**, o valoare sub media națională, dar puțin peste media europeană de 21,6%. Ponderea **populației afectată grav de lipsuri materiale** (ceea ce definește o stare de **sărăcie severă**) este de **7,4%** din totalul populației regiunii, peste media UE, unde doar 6,5% din locuitori se confruntă cu probleme grave ale sărăciei. Sărăcia afectează deopotrivă familii mono-parentale, copii, bătrâni, tineri, șomeri, imigranți, comunități vulnerabile, persoane cu dizabilități sau persoane cu boli cronice sau incurabile.

La nivelul Regiunii Vest, conform Atlasului Zonelor Urbane Marginalizate, ponderea **populației din zonele marginalizate** este de

3,7%, remarcându-se județul Hunedoara cu o pondere a populației urbane marginalizate de 6,99%, urmat de Caraș-Severin cu 3,88%, Arad 3,19% și Timiș cu 1,41%.

În ceea ce privește mediul rural, Atlasul zonelor rurale marginalizate, indică un procent de doar 1,2% din totalul populației rurale ca fiind marginalizată. În multe comunități marginalizate, ponderea populației rome este ridicată.

Schimbările demografice preconizate la nivel regional indică o creștere a populației îmbătrânite, astfel că există riscul creșterii populației aflate în dificultate, iar **serviciile sociale trebuie reorganizate** având la bază această premisă.

Găsirea de soluții la aceste probleme necesită o abordare integrată, care traversează mai multe sectoare - serviciile sociale, sănătate, educație, formare profesională și acces la un loc de muncă, cultură – impunându-se astfel integrarea problemei combaterii sărăciei în toate domeniile.

Lipsa educației contribuie la apariția riscului de sărăcie sau excluziune socială și reduce șansele unui loc de muncă permanent. Pentru limitarea abandonului școlar este necesară dezvoltarea unor servicii specializate de consiliere, monitorizare și orientare profesională și educațională. **Ponderea persoanelor care abandonează timpuriu școala în regiune este de 10,3% iar 17,4% din tineri nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare profesională, ponderi ridicate pentru o regiune aflată în permanență în căutarea unei forțe de muncă.** Neintegrarea acestora în câmpul muncii va conduce la excluderea lor de pe piața forței de muncă. Programele dedicate tinerilor sunt esențiale pentru a combate fenomenul acestor fenomene, astfel încât să le reducă dependența acestora de serviciile sociale, sau mai târziu de prestații sociale.

Infrastructura socială este în continuare subdimensionată, cu precădere în mediul rural. Există disparități în repartizarea serviciilor sociale între mediul urban și rural cu privire la gradul de dezvoltare al rețelei publice și private de servicii sociale. Accesul cetățenilor la servicii sociale, sau de îngrijire pe termen lung, care să fie accesibile, de bună calitate și la un cost rezonabil rămâne scăzut.

De asemenea, rămâne în continuare problema **lipsei de personal specializat** în centrele sociale. Formarea profesională a personalului, măsuri de motivare a acestuia, precum și

implementarea unor soluții informatice interactive de gestionare a datelor reprezintă soluții pentru o mai bună performanță a serviciilor sociale.

La nivelul Regiunii Vest s-au implementat o serie de proiecte de investiții în infrastructura de servicii sociale cu impact pozitiv în special în dezvoltarea la nivel local. Este în continuare nevoie de un acces mai mare în rândul grupurilor vulnerabile precum și a persoanelor care trăiesc în comunități marginalizate la infrastructura de servicii sociale.

La nivel regional, o bună parte din persoanele expuse riscului de sărăcie se confruntă cu absența unei locuințe sau cu imposibilitatea de a-și permite o locuință. Accesul la o locuință reprezintă o necesitate și un drept fundamental, fiind justificată măsura de creare de locuințe sociale pentru persoanele sărace din comunitățile dezavantajate. Este necesar ca intervențiile de incluziune activă să combine ajutorul financiar și cel pentru asigurarea unei locuințe sociale cu facilitarea accesului la educație și formare profesională, la serviciile medicale și sociale, precum și pe piața forței de muncă, pentru a preveni excluziunea pe termen lung și pentru a spori eficiența cheltuielilor sociale. Aceste măsuri trebuie să meargă mână în mână cu măsurile de întreruperea transmiterii sărăciei de la o generație la alta. În acest sens, acțiunile ar trebui să înceapă cu familiile și cu copiii. Trebuie consolidate intervențiile pe parcursul copilăriei timpurii în domenii precum asistența medicală și educație. Astfel, accesul la educație, inclusiv la educația preșcolară este, probabil, cel mai important factor în ruperea cercului vicios de transmitere a sărăciei între generații. De asemenea, sunt esențiale măsurile pentru facilitarea participării părinților pe piața forței de muncă.

Provocări regionale:

- Populația aflată în risc de sărăcie rămâne în continuare ridicată,
- Numărul populației care trăiește în zone urbane marginalizate din zona urbană este ridicat,
- Reducerea discrepanțelor economice între populația săracă și restul populației,
- Personalul angajat în infrastructura socială este insuficient și are nevoie de specializare,
- Infrastructura socială este subdimensionată și are în continuare nevoie de modernizare și dotare,
- Persoanele defavorizate au dificultăți în includerea în câmpul muncii.

Măsuri

Hard:

- Crearea/modernizarea/extinderea/dotare a serviciilor sociale,
- Crearea de locuințe sociale pentru persoanele aflate în risc de sărăcie și excluziune socială,
- Dezvoltarea rețelei de locuințe sociale, inclusiv pentru victimele violenței în familie,
- Dezvoltarea unei rețele de asistență socială în zonele marginalizate,
- Dezvoltarea/ reabilitarea serviciilor de îngrijire destinate copiilor vulnerabili,
- Dezvoltarea infrastructurii care asigură servicii de alimentație
- Creșterea capacității de recuperare a persoanelor cu handicap și includerea acestora în activități socio-economice,
- Creșterea accesibilității fizice a persoanelor cu dizabilități în localități,
- Înființarea și dotarea cu infrastructură și logistică specifică a unor centre județene cu echipe mobile de servicii sociale,
- Dezvoltarea întreprinderilor din sectorul economiei sociale .

Soft:

- Diversificarea și îmbunătățirea calității serviciilor sociale,
- Creșterea accesului la servicii sociale a tuturor categoriilor defavorizate (persoane vârstnice, persoane cu handicap, victime ale violențelor și abuzurilor în familie, familii monoparentale, copii, șomeri și alte categorii vulnerabile),
- Creșterea accesului pe piața muncii a persoanelor vulnerabile,
- Creșterea implicării serviciilor sociale în relațiile cu tinerii care abandonează școala,
- Creșterea capacității centrelor de educație și reconversie profesională pentru șomeri,
- Dezvoltarea parteneriatelor între furnizorii publici și privați de servicii sociale,
- Sprijinirea înființării și dezvoltării ONG-urilor din domeniul social,
- Specializarea personalului din serviciile sociale,
- Asigurarea unui acces egal la servicii de asistență socială,
- Încurajarea voluntariatului în servicii de asistență socială,
- Implicarea persoanelor vulnerabile în activități cultural-sportive,
- Digitalizarea serviciilor sociale și crearea unei rețele de monitorizare de tip SMART pentru persoanele vârstnice,
- Dezvoltarea și specializarea serviciilor sociale pentru reabilitarea persoanelor care se confruntă cu adicție.

Prioritatea 4. Creșterea ocupării forței de muncă și asigurarea incluziunii pe piața muncii

Obiectiv specific: Creșterea gradului de ocupare și sprijinirea accesului tuturor la o piață a muncii modernă, inclusivă și flexibilă

Justificare

Asigurarea unui sistem social de calitate și conectat la nevoile persoanelor vulnerabile trebuie să se realizeze prin interconectarea sistemului educațional, de sănătate și economic pentru a putea identifica persoanele apte de muncă, odată cu valorificarea potențialului acestora.

Șomajul continuă să fie unul scăzut în Regiune și la nivelul anului 2019, cu 14,796 persoane înregistrate și o rată a șomajului de 1,8%. La nivel național rata șomajului este de 3,3%, aproape dublă față de media regiunii. Între regiunile de dezvoltare, Regiunea Vest ocupă locul secund, după București-Ilfov, care are o rată a șomajului de 1,2%. Față de nivelul anului 2011, rata șomajului s-a diminuat cu peste 2%.

Raportat pe sexe, șomajul regional este mai ridicat în rândul persoanelor de sex feminin și numără 7.466 persoane, iar cele de sex masculin numără 7.330 persoane, deși în țară raportul este opus. La nivel județean, doar Caraș-Severin înregistrează un număr mai ridicat de persoane de sex masculin șomere.

Deși numărul de șomeri este scăzut, **rata de ocupare a forței de muncă** în regiune este de 72,3%²⁰, ocupând locul V la nivel național. De asemenea, pe sexe, rata de ocupare a înregistrat valori mai ridicate pentru persoanele de sex masculin (76,7%) comparativ cu cele de sex feminin (67,5%). Această valoare indică faptul că piața forței de muncă are capacitatea de a asimila o bună

parte din șomeri, dar este nevoie de o mai bună conectare și adaptabilitate a persoanelor fără loc de muncă și a mediului economic.

Între politicile în domeniul forței de muncă²¹, se recomandă limitarea șomajului de lungă durată atât în rândul tinerilor cât și al persoanelor adulte, prin stimularea întreprinderilor pentru ai angaja, o mai bună consiliere și asistență pentru căutarea unui loc de muncă, sisteme de ocupare directă a forței de muncă și o formare profesională echilibrată. De asemenea, rolul serviciilor publice rămâne unul esențial în reintegrarea rapidă a șomerilor în câmpul muncii pentru a evita sau înlătura trecerea în categoria persoanelor sărace.

Rata șomajului BIM în rândul categoriei de vârstă 15-24 de ani este de 21,1% în 2019 și se situează peste media națională de 16,8%. Se impune deci o coordonare a sistemului educațional, a celui de consiliere și formare profesională cu mediul economic, pentru a crea și facilita oportunități de angajare pentru tineri.

De asemenea, integrarea tinerilor **NEETs** în câmpul muncii va asigura un capital uman suplimentar și esențial pentru ca regiunea să continue atragerea de investitori. Persoanele tinere din această categorie trebuie să beneficieze de consiliere și formare personalizată în vederea obținerii unei calificări care să le permită câștiguri salariale decente.

²⁰ INS – Tempo Online FOM116A

²¹ Semestrul European - Fișă Tematică Politici Active în Domeniul Pieței Forței de Muncă, 2018

Persoanele defavorizate din regiune continuă să reprezinte un segment social care are nevoie de ample măsuri și acțiuni pentru a putea reduce dependența acestora de sistemul social și a le asigura un venit minimal. Populația defavorizată este răspândită în mediul rural dar și urban, astfel că pentru fiecare segment este nevoie de implicarea mai multor actori pentru a le oferi oportunități de angajare în funcție de specificul local. De asemenea, reintegrarea acestora în sistemul educațional este necesară pentru a le facilita dobândirea de aptitudini minimale, care să fie fructificate la maximum prin centre de consiliere și orientare profesională.

Îmbătrânirea activă va contribui la creșterea duratei medii de lucru, care la nivel național este de aproximativ 34 ani, față de media europeană de aproape 36 ani. Pentru grupa de vârstă 55 – 64 de ani, rata de activitate la nivel regional este de 41,6% în anul 2019, în creștere față de anul 2011 cu 6,5%, dar rămâne sub media națională de 48,9%. Astfel că, în contextul scăderii populației regiunii și a scăderii persoanelor active, menținerea sau reintegrarea pe piața muncii a persoanelor de

vârstă înaintată este necesară pentru asigurarea viabilității sistemelor de pensii și asistență socială. De asemenea, experiența și expertiza acestora este considerată utilă în interiorul unei companii datorită competențelor acumulate.

Mai mult, regiunea are nevoie de forță de muncă pentru a putea fi atractivă în continuare pentru investitori. Adaptarea și flexibilizarea locurilor de muncă din toate domeniile va permite menținerea pe o perioadă mai lungă de timp a persoanelor în vârstă.

Pentru unele categorii sociale trebuie dezvoltate programe regionale de tip ”a doua șansă”, conectate la programele naționale, la care să participe toate persoanele defavorizate, persoanele cu risc de excluziune sau dezavantajate social. De asemenea, trebuie promovată participarea pe piața muncii a romilor, femeilor și persoanelor cu dizabilități, precum și a șomerilor de lungă durată, a persoanelor inactive și a celor angajate în activități agricole cu productivitate scăzută.

Provocări regionale:

- Creșterea procentului populației ocupate în regiune,
- Incluziunea categoriilor sociale defavorizate pe piața muncii,
- Reducerea procentului de tineri NEETs,
- Formularea unor răspunsuri adecvate din partea sistemului economic și de educație la provocarea îmbătrânirii active,
- Stimularea mediului economic și educațional pentru includerea persoanelor șomere sau dezavantajate pe piața forței de muncă.

Măsuri

Hard:

- Consolidarea și sprijinirea antreprenoriatului și economiei sociale pentru integrarea forței de muncă din categoriile dezavantajate,
- Sprijinirea înființării de noi afaceri,
- Crearea /continuarea dezvoltării de programe regionale de tip ”a doua șansă”,
- Sprijinirea creării unor centre de reconversie și formare profesională.

Soft:

- Măsuri pentru integrarea tinerilor pe piața muncii,
- Dezvoltarea culturii antreprenoriatului,
- Promovarea produselor și serviciilor furnizate de întreprinderi sociale,
- Asigurarea accesului la piața muncii a tuturor persoanelor, inclusiv a celor defavorizate,
- Asigurarea unui venit minim garantat pentru persoanele vulnerabile,
- Asigurarea protecției financiare a persoanelor vulnerabile,
- Asigurarea egalității de șanse și gen pentru toți,
- Îmbunătățirea calității și eficienței actorilor implicați în sistemul de ocupare a forței de muncă,
- Promovarea flexibilității și reconversiei profesionale în vederea mobilității profesionale,
- Actualizarea și dezvoltarea competențelor formatorilor,
- Sprijinirea mobilității regionale în vederea asigurării unui loc de muncă,
- Sprijinirea și ameliorarea condițiilor de muncă,
- Îmbunătățirea nivelului de competențe,
- Stimularea întreprinderilor pentru inserția tinerilor NEETs în câmpul muncii,
- Creșterea accesului copiilor din zonele rurale marginalizate la educație, orientare și consiliere profesională personalizate.

Unde suntem?

Regiunea nu este consacrată ca destinație turistică importantă

Caracter cosmopolit și multiculturalism, caracteristici insuficient exploatare și valorificate

Timișoara – Capitală Culturală Europeană 2023

Patrimoniul cultural și natural divers și bogat, insuficient valorificat

Flux turistic modest: 8% din totalul de turiști, 8,5% din total de înnopțări, durată mică sejur: 2,3 zile

40,2% din total suprafață parcuri naționale și naturale RO

Identitatea multor localități din regiune este pe cale de a fi pierdută

Deficit de facilități culturale amenajate în scopul petrecerii timpului liber

Ce ne dorim?

Regiunea Vest la orizont 2030:

- regiunea Vest consacrată național pentru destinații turistice în domeniul: cultural, balnear/wellness, ecoturism, MICE
- ofertă turistică integrată, cu accent pe familie, bazată pe identitate regională/locală
- stațiuni turistice cu tradiție balneară/ de agrement revitalizate
- plasarea culturii și creativității în centrul politicilor de dezvoltare
- model de dezvoltare al localităților bazat pe valorificare patrimoniul cultural și cultură
- gamă variată de facilități culturale, recreative și educaționale în orașe
- patrimoniul construit relevant pentru identitatea regiunii și a localităților inventariat în întregime
- hub de specialiști recunoscuți național în conservarea și reabilitarea patrimoniului

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă:

OP5

Pilon 5	Priorități	Obiectiv specific
Sustenabilitate prin turism și cultură	Prioritate 1: Crearea unui brand turistic regional prin promovarea potențialului endogen	Diversificarea și promovarea integrată a ofertei turistice regionale, cu accent pe nișele de turism care prezintă avantaje competitive
	Prioritate 2: Valorificarea patrimoniului cultural	Punerea în valoare a patrimoniului cultural pentru creșterea atractivității turistice și dezvoltării sustenabile locale
	Prioritate 3: Promovarea culturii în regiune	Asigurarea unei game variate de facilități în scop cultural, recreațional și educațional, care să promoveze cultura, ca avantaj comparativ al regiunii Vest

Prioritatea 1. Crearea unui brand turistic regional prin promovarea potențialului endogen

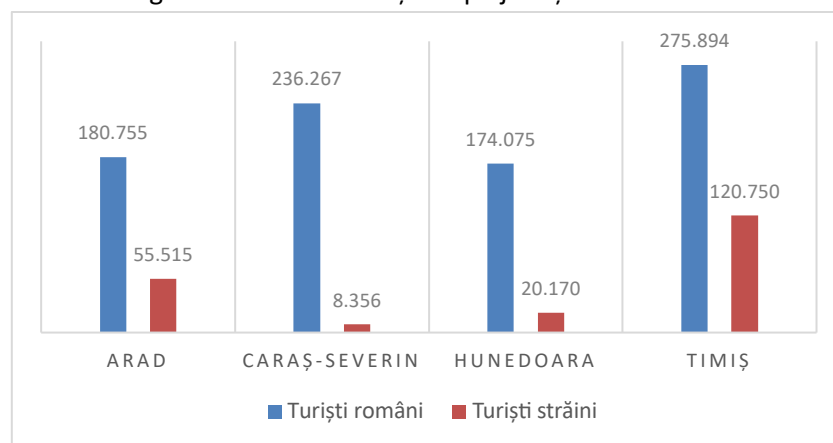
Obiectiv specific: Diversificarea și promovarea integrată a ofertei turistice regionale, cu accent pe nișele de turism care prezintă avantaje comparative

Justificare

Regiunea Vest nu s-a consacrat ca o regiune turistică în mentalul societății românești, cu toate că beneficiază de o mare varietate a resurselor turistice, motivul principal fiind acela al lipsei promovării unor oferte turistice integrate, cu accent pe dezvoltarea acelor sectoare turistice care prezintă avantaje competitive.

Slaba dezvoltare a turismului se reflectă în faptul că turismul reprezintă doar 1,42% din cifra de afaceri a regiunii precum și în numărul de turiști din regiune, care deși a crescut cu o rată de 2,5%/an în ultimii 5 ani, rămâne în continuare scăzut, în 2019 doar 1,07 milioane turiști vizitând regiunea (8% din total național). Cei mai mulți se turiști sunt în județul Timiș și cei mai puțini în județul Hunedoara.

Fig. 16 – Sosiri ale turiștilor pe județe în anul 2019

Sursă date: INS; Tempo Online TUR104B

Numărul de înnoptări în regiune este în creștere, reprezentând 8,5% din totalul național, în timp ce durata medie a sejurului în anul 2019 a fost de 2,32 zile, valoare medie în scădere față de anii anteriori. Durata medie a sejurului indică un comportament turistic specific turismului de afaceri și de weekend.

Capacitatea de cazare turistică a regiunii reprezintă 8,27% din totalul național și cuprinde din 844 de unități de cazare. Deși județele Caraș-Severin și Hunedoara au împreună peste jumătate din capacitatea de cazare, acestea nu reușesc să atragă aceeași pondere a numărului de turiști. Din punct de vedere spațial, o concentrare ridicată a unităților de cazare este la nivelul stațiunilor și orașelor mari.

Există în regiune potențial de a dezvolta și susține produsele de nișă, dintre care unele pot fi organizate și comercializate în mod integrat. Oferta din Regiunea Vest trebuie să se adreseze cu precădere unuia dintre cei mai importanți clienți - **familia**, un segment în creștere în termeni de durată a sejurului și a volumului încasărilor.

Potențialul de dezvoltare turistică a Regiunii Vest este recunoscut și în PATN. Din cele 323 de UAT din regiune, 36,84% sunt considerate cu potențial turistic mare și foarte mare, cele mai multe fiind în județul Hunedoara și Caraș-Severin. Din cele 119 UAT cu potențial, 27 sunt UAT urbane și 92 sunt UAT rurale.

Din analiza sectoarelor economice din Regiunea Vest efectuată de Banca Mondială, a reieșit faptul că **turismul balnear și wellness, ecoturismul și turismul activ, și turismul urban, de afaceri și MICE**²² dețin un avantaj comparativ.

Pe teritoriul regiunii, se află 14 **stațiuni turistice**²³, din care 6 stațiuni de interes național și 8 de interes local, la care se adaugă o stațiune de interes local în curs de acreditare (anul 2019). 8 dintre stațiuni sunt în mediul rural.

Stațiunile montane din județele Hunedoara și Caraș-Severin, unde există 29 de pârtii omologate, se bucură de o mare popularitate în sezonul rece. Aici sporturile de iarnă se află în mijlocul activităților turistice și s-au bucurat de investiții importante în ultima perioadă, dar cu toate acestea, dezvoltarea infrastructurii a fost incoerentă și insuficientă, stațiunile nefiind exploatate la potențialul real. Cele mai relevante stațiuni pentru sporturi de iarnă sunt Straja și Parâng din județul Hunedoara și Semenic și Muntele Mic din județul Caraș-Severin. De asemenea, oferta turistică a început să se extindă și pentru sezonul de vară. Creșterea numărului de turiști impune modernizarea și adaptarea stațiunilor la fluxuri ridicate de turiști.

Turismul curativ (balnear și wellness) a fost epicentrul activităților turistice din județele Timiș, Arad și Caraș-Severin în trecut, dar lipsa investițiilor coerente și integrate pentru modernizare a determinat scăderi ale turiștilor și stagnarea activităților. Aceste stațiuni sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită calității izvoarelor termale, amplasării lor, patrimoniului istoric și tratamentelor anti-îmbătrânire populare. Schimbările demografice și îmbătrânirea populației vor crea un segment care va putea beneficia direct din acest sector.

²² meetings, incentives, conventions and exhibitions - întâlniri, stimulente, convenții și expoziții

²³ <http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2020/05/Sta%C8%9Biuni-turistice-actualizare-13-mai-2020.pdf>

Cele mai reprezentative sunt Buziaș și Băile Călacea din județul Timiș, Moneasa și Lipova Băi din județul Arad, Băile Herculane din județul Caraș-Severin și Geoagiu Băi din Hunedoara. Pe razele mai multor localități din Arad (Șofronea, Curtici), Timiș (Jimbolia, Deta, Lovrin, Sânmihaiu Român), Hunedoara (Călan) sunt amenajări similare, dar care nu reușesc să capteze numere importante de turiști din regiune sau împrejurimi, în absența unor servicii cu dotări la standardele actuale.

În ultimii ani, ecoturismul a devenit o modalitate tot mai apreciată de petrecere a timpului liber, inclusiv în Regiunea Vest. Regiunea Vest poate deveni **prima regiune din România care să dezvolte destinații ecoturistice**²⁴, având în vedere că potențialul patrimoniului său natural este unul dintre cele mai importante din țară. Regiunea Vest se situează pe locul 2 în țară, din punct de vedere al capitalului natural, după Rezervația Biosferei Delta Dunării. Pe teritoriul regiunii sunt 4 Parcuri Naționale care au o valoare științifică atât la nivel național, cât și mondial și 4 parcuri naturale, la care se adaugă un număr de 88 de rezervații naturale, științifice și monumente ale naturii, prin care se realizează o conservare adecvată și necesară a biodiversității regionale. Ariile naturale protejate de importanță internațională sunt Parcul Național Retezat, declarat Rezervația Biosferei și Parcurile Naturale: Lunca Mureșului, din județul Arad și Porțile de Fier din județul Caraș Severin, declarate Sit Ramsar. De asemenea, Geoparcul Dinozaurilor din Țara Hațegului, inclus în Rețeaua Europeană a Geoparcurilor și din Rețeaua Globală (sub egida UNESCO) reprezintă o atracție deosebită, prin unicitatea peisajelor și diversitatea de specii de floră și faună.

Din patrimoniul natural mai fac parte și alte elemente, înscrise sau nu în lista celor protejate: lacurile, râurile, pădurile, fluviul Dunărea care pot fi exploatate turistic în vederea petrecerii timpului liber cât mai aproape de natură. Potențialul ecoturistic este susținut și de cele 198 de trasee montane omologate²⁵ din regiune, peste 22% din totalul național.

În mediul rural există numeroase monumente istorice precum conace și castele, case memoriale, edificii religioase, vestigii istorice, care ar putea fi integrate în circuite turistice. Aceste areale trebuie ocrotite în egală măsură cu promovarea lor turistică, acțiune prin care se va ameliora simțitor nivelul de trai al locuitorilor. Cele mai reprezentative areale rurale cu potențial real de dezvoltare a turismului sunt Țara Moșilor, Țara Zarandului, Țara Hațegului și Țara Almăjului, unde originalitatea, datinile, obiceiurile și meșteșugurile s-au concretizat în festivaluri artistice și nedei.

Promovarea patrimoniului natural, corelată cu investițiile în infrastructura de turism și dezvoltarea unor produse turistice integrate, vor aduce plus valoare regiunii contribuind la dezvoltarea socio-economică. Parte integrantă a culturii regionale, se remarcă zone etnografice în toate cele 4 județe, cu elemente arhitecturale, gastronomice, obiceiuri sau meșteșuguri unice, recunoscute național. Multe elemente tradiționale au primit recunoaștere națională sau mondială, însă acestea nu sunt promovate unitar și în spiritul turistic regional, nefiind integrate în rute turistice.

²⁴ conform *Studiu Banca Mondială: Regiunea Vest-Creșterea competitivității și specializarea inteligentă, 2013*

²⁵ <http://turism.gov.ro/web/autorizare-turism/>

Regiunea Vest s-a bucurat de o diversitate mare a **taberelor și pentru preșcolari și elevi** până la începutul anilor 2000. Modernizarea sau refuncționalizarea acestora ar permite integrarea lor în circuitul turistic rural și realizarea unui turism educațional și de incluziune. Din cele 27 de tabere, majoritatea în mediul rural, în prezent mai sunt funcționale 5. Rolul turistic al taberelor și centrelor de agrement poate fi exercitat în afara perioadelor taberelor școlare și pot oferi activități sportiv-recreative, activități specifice ecoturismului, din sfera culturală și incluziunii sociale, adresate și persoanelor defavorizate sau cu dizabilități.

În regiune se pot practica și alte forme ale turismului care încă sunt slab exploatate. **Turismul vini-viticol** în perimetrul Recaș din județul Timiș sau în Podgoria Aradului vor diversifica activitățile și vor conduce la o creștere a atractivității regiunii. De asemenea turismul cultural etnografic și gastronomic au potențial în diverse areale din regiune și trebuie exploatate.

În marile orașe din regiune, o formă de turism cu importanță deosebită este reprezentată de **turismul de afaceri, de weekend, sau turismul cultural**, majoritatea șederilor de o noapte în hotelurile din principalele orașe din Regiunea Vest fiind generate de turiștii care călătoresc în scop profesional. Apropierea geografică a Regiunii Vest de Europa de Vest și Centrală și potențialul economic al regiunii care atrage investitori, a contribuit la apariția și dezvoltarea turismului de tip MICE în Regiunea Vest. Pentru orașe este importantă crearea/continuarea dezvoltării unui portofoliu de evenimente culturale importante. În acest scop, prezența unei agende care să includă evenimente în fiecare sezon, reprezintă un aspect important pentru o destinație urbană. De asemenea, pentru extinderea sejurului turistic în orașe, alături de dezvoltarea unui portofoliu de evenimente este importantă și punerea în valoare în orașe a principalelor elemente de patrimoniu cultural care pot atrage turiști, împreună cu investiții în facilități pentru petrecerea timpului liber.

Provocări regionale:

- Numărul de turiști români și străini este în continuare scăzut,
- Regiunea nu are un brand turistic care să atragă turiști
- Investițiile în stațiunile turistice sunt incoerente, insuficiente
- Valorificarea resursele de ape minerale nu este exploatată la potențialul maxim,
- Obiectivele turistice consacrate nu reușesc să crească atractivitatea regiunii,
- Potențialul turismului verde nu este exploatat corespunzător,
- Lipsa unei infrastructuri turistice adecvate specificului regional.

Măsuri

Hard:

- reabilitarea, modernizarea și echiparea stațiunilor turistice,
- valorizarea resurselor de ape minerale pentru promovarea regiunii ca destinație turistică medicală transfrontalieră și regiune pilot anti-îmbătrânire,
- dezvoltarea și punerea în valoare a infrastructurii turistice publice, în special în

zone care dispun de un potențial turistic valoros;

- investiții în tabere și centre de agrement pentru refuncționalizare, modernizare, extindere și dotare,
- punerea în valoare a patrimoniului natural regional în scopul dezvoltării ecoturismului,
- dezvoltarea unor rute turistice, culturale și de agrement integrate,

Soft:

- promovarea resurselor stațiunilor turistice pe plan național și internațional,
- promovarea patrimoniului natural,
- dezvoltarea unor produse turistice integrate,
- suport pentru dezvoltarea unor planuri de marketing a destinațiilor turistice prioritare la nivel regional și local,

- dezvoltarea infrastructurii turistice și a serviciilor conexe în zonele cu potențial turistic,
- investiții integrate în orașele cu potențial pentru turism de afaceri/MICE care să pună în valoare principalele elemente de patrimoniu cultural, investiții în facilități pentru petrecerea timpului liber.

- măsuri specifice care încurajează persoanele defavorizate de a participa la realizarea actului turistic
- pregătirea profesională inițială și formarea profesională continuă a forței de muncă în turism

Prioritatea 2: Valorificarea patrimoniului cultural

Obiectiv specific: Punerea în valoare a patrimoniului cultural pentru creșterea atractivității turistice și dezvoltării sustenabile locale

Justificare

Patrimoniul cultural este o resursă pentru viitor, care trebuie protejată, dezvoltată și promovată și care aduce plus valoare mediului în care se află și devine un motor al creșterii calității vieții.

În Regiunea Vest, viziunea asupra patrimoniului construit s-a concentrat mai mult pe conservarea și restaurarea acestuia și mai puțin pe o exploatare sustenabilă care să îi asigure continuarea existenței sau să aducă beneficii socio-economice și turistice. Neglijența și întreținerea sa deficitară au determinat în timp o degradare sau chiar distrugere irecuperabilă

a multor elemente de patrimoniu, iar în lipsa unor acțiuni la nivel național interesul public pentru exploatarea acestuia a scăzut. Și mai puțină atenție au primit peisajele culturale ce conferă identitate regiunii, ducând la pierderi datorate nu numai degradării, ci și modernizărilor și renovărilor, care continuă să reprezinte o amenințare la adresa acestora.

Patrimoniul cultural se evidențiază la nivelul marilor orașe printr-un număr ridicat de elemente constituite în ansambluri urbane cu o valoare arhitectural-istorică deosebită, dar și la nivelul spațiului rural sau a orașelor mai mici,

prin elemente de patrimoniu, caracterizate prin autenticitatea, unicitatea, vechimea, valoarea istorică și artistică și funcțiunea, care valorificate într-un mod judicios pot genera o creștere a standardului de viață.

Patrimoniul construit al regiunii numără 2.107 monumente istorice, ceea ce reprezintă 7% din totalul național. Dintre acestea, monumentele de clasă A, aparținând celor cu valoare națională sau universală, cuprind 572 de obiecte de patrimoniu, iar cele de categorie B, monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul local, numără 1.535 obiecte de patrimoniu²⁶.

Regiunea se remarcă însă prin numărul mare de ansambluri, cât și de situri urbane și rurale înscrise pe Lista Monumentelor Istorice (LMI), ansambluri cu o deosebită valoare arhitectural-istorică ce conferă identitate regiunii și ies în evidență atât prin unicitatea lor cât și prin apartenența culturii construite la spațiul central-european. Regiunea numără 179 astfel de ansambluri, care reprezintă 13% din totalul național de 1367. Mai mult, patru (reprezentând 24%) din cele 17 situri urbane existente la nivelul țării se află în regiunea Vest.

Pe lângă ansamblurile amintite se remarcă monumentele istorice de clasă A, în special cele înscrise pe lista patrimoniului mondial UNESCO: cetățile dacice din Munții Orăștiei – Sarmisegetuza, Costești-Cetățuie, Costești-Blidaru, Lunca-Piatra Roși și Banița. Astfel de monumente au un potențial turistic foarte ridicat, care trebuie exploatat cu grijă pentru monument, pentru a nu duce la deteriorarea sau chiar pierderea sa prin exploatare excesivă.

Identitatea regiunii nu este definită doar prin **clădiri monument istoric**, ci prin totalitatea

elementelor ce constituie peisajele culturale din care acestea fac parte. Peisajele culturale au primit puțină atenție în România până recent, importanța acestora este însă recunoscută de Strategia pentru cultură și patrimoniu național (SCPN) 2016-2022,²⁷ conform căreia acestea vor fi introduse în Codul Patrimoniului Cultural, aflat în elaborare. Dacă în orașele mari ale regiunii, aceste peisaje sunt de regulă protejate, clădirile sau ansamblurile definitorii fiind înscrise în Lista Monumentelor Istorice, în orașele mici și în zona rurală elementul construit ce definește aceste peisaje este adesea neprotejat, deoarece nu toate clădirile care definesc aceste peisaje prin aspectul sau structura lor au valoare de monument, chiar dacă reprezintă elemente cheie pentru identificarea peisajului cultural în cauză.

Peisajele culturale sunt recunoscute de SCPN ca factor de dezvoltare durabilă. Pentru a putea stimula dezvoltare socială și economică sustenabilă prin intermediul acestora, este nevoie de identificarea valorilor de patrimoniu în primul rând. Apoi, pentru ca investițiile în patrimoniu să aibă un impact cât mai ridicat, este nevoie și de identificarea problemelor și deficiențelor socio-economic la nivel local, care să fie ținute prin investițiile în cauză. Mai mult, pentru ca patrimoniul să poată funcționa ca un suport de dezvoltare la nivelul societății, este nevoie ca acesta să fie însoțit de localnici.

Așadar, este de dorit elaborarea unor **strategii de dezvoltare locală prin patrimoniu** pentru cartiere, orașe mici și comune, care să fie elaborate în trei pași (identificarea valorilor de patrimoniu, identificarea deficiențelor, propunerea unui set de măsuri pentru punerea în valoare a patrimoniului), fiecare pas având o componentă participativă cu scopul însușirii

²⁶ Conform Listei Monumentelor Istorice, <http://www.cultura.ro/lista-monumentelor-istorice>, consultată la 14.08.2020

²⁷ http://www.cultura.ro/sites/default/files/inline-files/_SCPN%202016-2022inavizare.pdf

patrimoniului de către localnici. Procesul participativ va fi asigurat prin implicarea societății prin localnici, ONG-uri, școli, acesta fiind prevăzut nu numai în obiectivul de politică în cauză ci și în SCPN.

Zona rurală dispune și de un important **patrimoniu imaterial**, care de asemenea poate fi adresat în cadrul acestor strategii. Bogăția sa este dată de diversitatea regiunilor etnografice prezente pe teritoriul regiunii. Suprapunerea mai multor regiuni istorice cu influențe puternice din partea mai multor etnii care conviețuiau sau mai conviețuiesc aici cât și din afara granițelor actuale, determină un spațiu cultural multietnic și confesional unic. Cele mai reprezentative elemente etnografice sunt:

- centre de producere a ceramicii la Bârsa, Târnăvița (județul Arad), Biniș (comuna Doclin) în județul Caraș-Severin;
- port popular la Șicula, Bârsa, Buteni (județul Arad), Bozovici (județul Caraș-Severin), Chizătău, Făget, Recaș (județul Timiș);²⁸
- obiceiuri folclorice tradiționale - Târgul de fete de pe Muntele Găina, Târgul Sărutului de la Hălmagiu (județul Arad), Festivalul național al fanfarelor țărănești „Cântec de Brumar” Festivalul cultural artistic al Văii Carașului, Festivalul folcloric „Veliscu Boldea” (Reșița), Serbările Crainei (Petni) etc.;
- specific gastronomic: Muntele Mic - Poiana Mărului, Semenici - Brebu Nou - Văliug, zona Băile Herculane, Valea Almăjului, Clisura Dunării²⁹ (județul Caraș-Severin), Brad (județul Hunedoara).

Acestora li se adaugă ca elemente ale patrimoniului cultural diverse elemente materiale sau imateriale precum: portul popular, arhitectura rurală specifică, cântatul –

doinele, obiceiuri agricole – morăritul în valea Minișului sau comuna Eftimie Murgu, unde există cea mai mare rezervație mulinologică din țară.

Pe baza strategiilor locale elaborate se vor putea identifica mai bine peisajele culturale, dar și identități regionale, care să stea la baza introducerii de circuite turistice sustenabile în zonele rurale.

Potențial turistic și economic se regăsește și în **patrimoniul balnear și cel industrial**. Turismul balnear reprezintă o ramură istorică și de tradiție a turismului, fapt pentru care stau martor clădiri de patrimoniu de o deosebită valoare din perimetrul stațiunilor balneare Buziaș în județul Timiș, Moneasa în județul Arad, Băile Herculane în județul Caraș-Severin sau chiar vestigiile antice din Geoagiu, în județul Hunedoara. În lipsa unei întrețineri corespunzătoare, a unor strategii coerente de dezvoltare, numărul de turiști a scăzut. Investiții majore, dar care se pot realiza într-o perioadă relativ scurtă, trebuie efectuate în urma unor strategii coerente. Astfel, renașterea turismului balnear prin exploatarea apelor termale cât și prin punerea în valoare a clădirilor de patrimoniu balnear, poate ajuta mediul economic regional și local și în final, să ajute la creșterea nivelului de trai.

Clădirile de patrimoniu industrial sunt martore ale diferitelor activități economice semnificative în trecut. Dacă în zona de câmpie se regăsesc construcții martore ale diferitelor ramuri de producție din trecut, construcții deservind diferite utilități publice (unele încă funcționând și păstrând vechea aparatură martoră a progresului tehnologic din perioada când au fost edificate) sau construcții cu funcțiune agricolă, în zona montană se

28

<http://www.scribde.com/geografie/turism/TIMIS1251317237.php>

29

<http://www.scribde.com/geografie/turism/TIMIS1251317237.php>

regăsesc cu precădere monumente industriale conexe mineritului și transportului (feroviar) de minereu. De menționat este situl „Calea ferată Baziaș-Oravița-Anina”, listat în LMI. Spre deosebire de patrimoniul balnear, în cazul patrimoniului industrial, care de multe ori nu

mai este folosit pentru scopurile sale inițiale, clădirile trebuie refuncționalizate (în scopuri turistice, pentru alte activități economice sau ca spații de utilitate publică) pentru a oferi plus-valoare localităților în care se află, dar și pentru a le asigura o continuare a existenței.

Provocări regionale:

- Conservarea, protejarea, restaurarea informată monumentelor istorice de valoare, inclusiv a ansamblurilor și siturilor urbane,
- Conservarea peisajelor culturale și a identității și autenticității localităților din regiune,
- Generarea de dezvoltare locală durabilă și sustenabilă prin intermediul patrimoniului,

- Conservarea patrimoniului imaterial,
- Conservarea, reabilitarea și exploatarea patrimoniului balnear și industrial,
- Lipsa unor specialiști în conservarea și reabilitarea monumentelor istorice,
- Conștientizarea populației asupra importanței și valorii patrimoniului cultural.

Măsuri

Hard:

- Cercetarea, conservarea și reabilitarea obiectelor de patrimoniu de importanță națională și a celor înscrise în patrimoniul mondial UNESCO.
- Punerea în valoare a clădirilor ce fac parte din ansambluri sau situri urbane cu scopul de a promova identitatea culturală regională și de a ridica atractivitatea zonei.
- Punerea în valoare a patrimoniului din orașe mici și comune ca suport socio-economic pentru abordarea problemelor identificate la nivel local, stabilite în cadrul unor strategii participative de dezvoltare bazate pe valorile patrimoniale - arhitectural-urbanistice, istorice.

- Reabilitare/reamenajarea/revitalizarea patrimoniului construit din stațiunile balneare.
- Reabilitarea și refuncționalizarea patrimoniului industrial pentru conservarea și exploatarea acestuia în scop economic.
- Cercetarea, conservarea și reabilitarea obiectelor de patrimoniu de importanță locală cu potențial turistic.
- Dezvoltarea infrastructurii turistice (inclusiv și îndeosebi pentru persoanele cu dizabilități) care să protejeze monumentele ce pot fi afectate de turismul în masă.

Soft

- Pregătirea profesională a forței de muncă din domeniul construcțiilor și restaurărilor pentru meserii specifice restaurării clădirilor de patrimoniu și a obiectelor aparținente.

- Pregătirea de specialiști arhitecți, urbanisti, istorici pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare prin patrimoniu.
- Acțiuni de educare și conștientizare a locuitorilor de importanța și rolul patrimoniului.

- Identificarea peisajelor culturale; crearea de branduri și circuite turistice (eventual transfrontaliere) pe baza acestora.
- Promovarea patrimoniului imaterial.
- Facilitarea accesului spre elementele de patrimoniu cultural din zona rurală (inclusiv și îndeosebi pentru accesul persoanelor cu dizabilități).
- Dezvoltare integrată a zonei adiacente a patrimoniului cultural reabilitat.
- Dezvoltarea și extinderea colaborărilor la nivel interregional și internațional în vederea promovării patrimoniului, inclusiv prin includerea monumentelor din regiune în trasee transfrontaliere.

Prioritatea 3: Promovarea culturii în regiune

Obiectiv specific: Asigurarea unei game variate de facilități în scop cultural, recreațional și educațional, care să promoveze cultura, ca avantaj comparativ al regiunii Vest

Justificare

Cultura este recunoscută ca factor de dezvoltare durabilă. De asemenea, cultura este un mijloc care contribuie la dezvoltarea turismului, dar și un instrument de incluziune socială, care poate aduce beneficii economice directe și indirecte la nivel local.

Regiunea Vest este recunoscută pe plan național, dar și internațional pentru **caracterul multicultural**. Cu toate acestea, atât în mediul urban cât și în cel rural, există un **deficit de facilități culturale** amenajate în scopul petrecerii timpului liber. Acestea au un rol important în creșterea calității vieții locuitorilor. În orașele mici există posibilități reduse de a participa la evenimente culturale.

În zonele urbane, investițiile se vor concentra pe restaurarea sustenabilă a patrimoniului cultural imobil, concomitent cu dezvoltarea serviciilor culturale, ca bază pentru dezvoltarea turismului.

Având în vedere potențialul turismului de tip MICE în Regiunea Vest, pentru orașe este importantă crearea/ continuarea dezvoltării unui **portofoliu de evenimente culturale** importante. În acest scop, prezența unei agende care să includă evenimente în fiecare sezon, reprezintă un aspect important pentru o destinație urbană. De asemenea, alături de dezvoltarea unui portofoliu de evenimente

este importantă și punerea în valoare în orașe a principalelor elemente de patrimoniu cultural care pot atrage turiști, împreună cu investiții în facilități pentru petrecerea timpului liber.

Investițiile în patrimoniul construit, în facilități pentru petrecerea timpului liber și în dezvoltarea de servicii culturale vor contribui la renovarea urbană a orașelor și creșterea atractivității acestora.

În prezent în multe dintre monumentele regiunii au fost constituite 67 de muzee și colecții publice, care sunt răspândite relativ uniform în profil teritorial. Numărul de muzee și colecții este în scădere față de anul 2011 când se înregistrau 71 de unități. Cu toate acestea, numărul de vizitatori înregistrat a crescut de la 405.204 vizitatori în anul 2011 la 1.118.633 vizitatori în anul 2017, ceea ce indică un apetit cultural în creștere, relevând potențialul ridicat al acestora în sfera turismului cultural, dar și pentru conștientizarea populației asupra patrimoniului cultural.

Câștigarea titlului de **Capitală Culturală Europeană** de către municipiul Timișoara este o oportunitate pentru ample acțiuni de restaurare și valorificare a patrimoniului cultural și dezvoltarea de evenimente culturale.

Provocări regionale:

- Turismul cultural este slab dimensionat în absența unor evenimente de referință internațională,
- Lipsa de facilități culturale/educaționale corespunzător amenajate: muzee/centre expoziționale/case memoriale, moderne și interactive,
- Lipsa unor spații destinate organizării de evenimente culturale de anvergură,
- Lipsa unei agende de evenimente culturale de anvergură care să consolideze statutul cultural regional.

Măsuri

Hard:

- Modernizarea infrastructurii și serviciilor culturale, cu accent pe păstrarea și valorificarea identității regionale,
- amenajare de muzee/centre expoziționale moderne și interactive care să crească potențialul turistic regional,
- realizare/amenajare spații destinate organizării de evenimente culturale de anvergură care să deservească serviciile turistice,
- implementarea tehnologiilor multimedia și a tehnicilor digitale pentru promovarea infrastructurilor culturale,
- Investițiile în facilități pentru petrecerea timpului liber și în dezvoltarea de servicii culturale
- dezvoltarea unor rute culturale.

Soft:

- crearea unui portofoliu de evenimente culturale de anvergură care să consolideze statutul cultural regional,
- sprijin pentru organizarea de evenimente, festivaluri, expoziții, târguri de talie internațională care sporesc vizibilitatea națională și internațională a regiunii în plan cultural.

6.

Dezvoltare urbană durabilă

Unde suntem?

Dezvoltare regională centrată pe cele 2 orașe mari: Timișoara și Arad

Predominanța orașelor mici, cu tendințe de ruralizare, sub 20.000 locuitori

Decalaje mari de dezvoltare între cele 4 municipii reședință

Zone urbane funcționale slab conectate cu centrul urban

Poluarea zonelor urbane ca urmare a planificării deficitare a mobilității urbane în favoarea autoturismelor

Cotă de piață scăzută a mijloacelor de transport ecologice

Calitatea scăzută a serviciilor publice și grad scăzut de digitalizare

Spații publice urbane nevalorificate, care afectează estetica urbană, mediul și calitatea vieții

Distribuția spațială inegală a spațiilor verzi în orașe

Ce ne dorim?

Regiunea Vest la orizont 2030:

- orașe mici consolidate, smart, cu creștere economică și care mențin și atrag populație și talente
- Timișoara și Arad – centre urbane puternice, competitive pe plan internațional
- teritorii periurbane conectate la spațiul urban, înglobate în dezvoltarea orașelor
- mijloacele de transport alternative/ecologice egalează cota de deplasare cu autoturismul în majoritatea orașelor
- călătorii și-au schimbat obiceiul de deplasare de la mașina personală la transportul public
- serviciile publice sunt digitalizate și instituțiile publice implementează și gestionează sisteme digitale
- orașele gestionează smart resursele
- orașele dispun de o rețea de spații verzi și spații publice interconectate, care contribuie la îmbunătățirea semnificativă a mediului, stării de sănătate, atractivității
- toate orașele îndeplinesc standardele din legislație în ceea ce privește suprafața spațiilor verzi

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă:

OP2, OP4, OP5

Pilon 6	Priorități	Obiectiv specific
Dezvoltare urbană durabilă	Prioritate 1. Mobilitate urbană durabilă	Reducerea poluării și congestiei în orașe, prin încurajarea modurilor ecologice de transport
	Prioritate 2. Orașele Regiunii Vest – orașe smart	Creșterea calității vieții în orașele din regiune, prin susținerea utilizării tehnologiilor digitale și inovative
	Prioritate 3. Regenerare urbană	Revitalizarea orașelor și a cartierelor urbane din regiune, prin investiții integrate în spații publice și spații verzi

Prioritatea 1. Mobilitate urbană durabilă

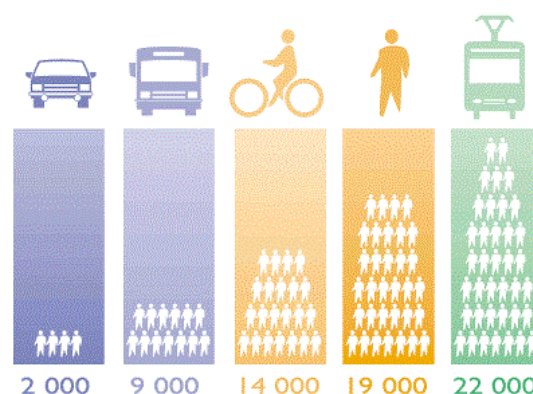
Obiectiv specific: Reducerea poluării și congestiei în orașe, prin încurajarea modurilor ecologice de transport

Justificare

În Regiunea Vest există 42 de localități urbane, în care regăsim **probleme de mobilitate diverse**. În perioada 2014-2020 s-au făcut pași importanți în ceea ce privește dezvoltarea mobilității urbane prin accesarea de fonduri prin POR, pe baza Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă (PMUD), cu accent pe transportul public electric și /sau nemotorizat, dar investiții majore sunt necesare în continuare pentru asigurarea tranziției de la modul de deplasare dependent de autoturisme la mobilitate ecologică.

Beneficiile dezvoltării transportului public și a celui ecologic pentru reducerea poluării și a congestiei în trafic sunt multiple. Imaginea de mai sus arată capacitatea de transport de persoane pe o bandă de circulație, dintr-un oraș, pe durata a unei ore.

Investițiile în orașele regiunii în ceea ce privește transportul public electric sau ecologic sunt insuficiente față de nevoile existente, astfel încât transportul public să poată deveni

o alternativă viabilă transportului rutier cu mașina personală. Un procent de 10,9% din totalul transportului local de pasageri din țară se desfășoară în Regiunea Vest, regiunea ocupând locul V între regiunile României, iar numărul de călători cu transportul public este în scădere.

Jumătate din orașele din regiune au sistem propriu de transport public sau investesc pentru introducerea lui. Transport public electric există la Timișoara (tramvai și troleibuz), respectiv Arad (tramvai), în timp ce

Reșița va reintroduce sistemul de transport public cu tramvaiul prin fondurile POR 2014-2020. Lungimea rețelelor de tramvai regionale este de 263,5 km, ceea ce reprezintă 20,1% din totalul național.³⁰ De asemenea, există finanțare pentru achiziția și utilizarea de autobuze electrice sau hibrid la Timișoara, Arad, Reșița, Deva, Hunedoara, Lugoj.

Principalele probleme ale transportului public regional sunt legate de trasee de transport public slab planificate sau nemodernizate care nu sunt adaptate nevoilor de deplasare, flotă învechită care asigură un confort redus pentru călători, eficiență scăzută.

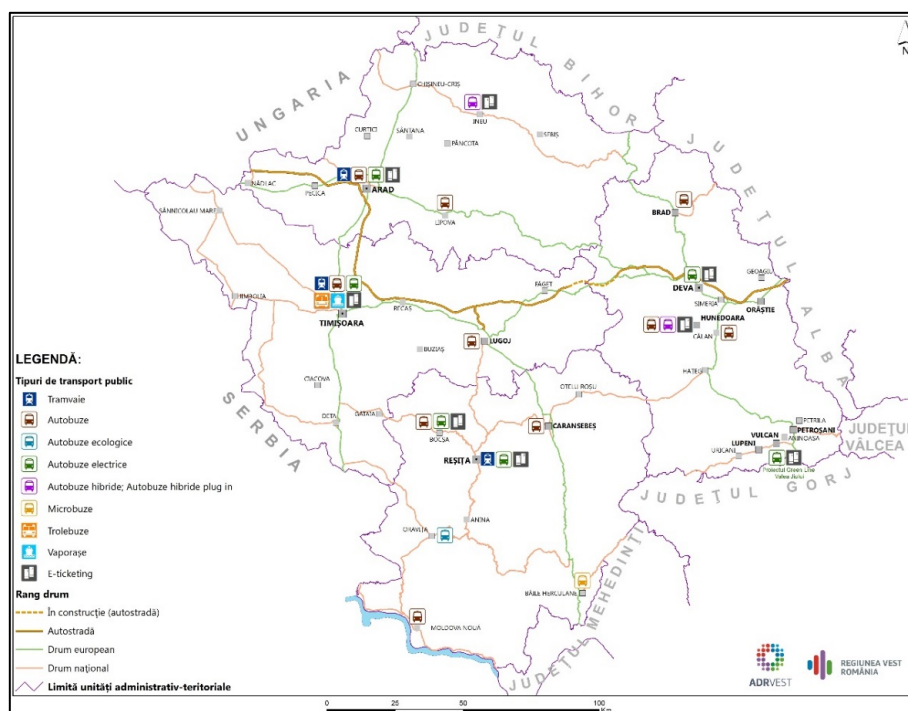
Expansiunea zonelor periurbane din jurul marilor orașe, influențează cererea pentru transportul public, iar în lipsa unor conexiuni viabile cu centrul urban, majoritatea fluxului de transport se desfășoară cu mașina personală. O parte semnificativă din populația activă și-a mutat rezidența la periferia marilor orașe sau în zona metropolitană, migrând de la vechile blocuri la ansambluri rezidențiale moderne sau

cartiere de case. Astfel, în vechile cartiere ale orașelor, dar și în zonele urbane funcționale se resimte nevoia reorganizării, optimizării și eficientizării liniilor și traseelor vechi, în raport cu noile nevoi de deplasare ale locuitorilor.

De asemenea, utilizarea căilor ferate pentru transportul metropolitan este de drept pentru reducerea traficului rutier din orașe și între orașe și zona metropolitană.

Infrastructura pentru biciclete este slab dezvoltată, regiunea având 227,68 km de piste, dintre care 180 de km sunt în municipiile reședință Timișoara și Arad. Lipsa facilităților care să permită o deplasare sigură a bicicliștilor este principalul motiv pentru care ponderea acestui mod de deplasare este redus (sub 5%). Alături de mersul pe jos, ciclismul este cel mai "curat" mod de transport din punct de vedere al emisiilor de gaze cu efect de seră și prezintă avantaje pentru mediul înconjurător și sănătate.

Harta 3 – Transport public VEST, inclusiv investițiile prin POR 2014-2020 aflate în implementare

³⁰ PDR 2021-2027, cap.3 Mobilitate urbană

În domeniul **infrastructurii pentru pietoni**, problemele cu care se confruntă orașele sunt: lipsa unor coridoare pietonale de calitate, pe alte alinamente decât ale marilor artere de circulație, care să conecteze între ele zonele orașului și siguranța pietonilor. Este necesară modernizarea infrastructurii pietonale, nu doar în centrul orașului, ci și în cartierele de locuințe.

Planificarea dezvoltării rețelelor de transport de persoane pentru facilitarea mobilității necesită și o abordare regională, în contextul în care există deplasări care se desfășoară în afara limitelor administrative ale unui oraș/ județ.

Dezvoltarea unor sisteme de transport public ecologic atât intrajudețean cât și interjudețean ar constitui o alternativă viabilă, civilizată și modernă prin care să fie facilitată deplasarea persoanelor între județele Regiunii Vest, atât în scopuri lucrative cât și în scopuri de recreere și turism. Un astfel de proiect vine să răspundă unei conectivități insuficiente între orașe și între zonele înconjurătoare acestora. Sistemele de transport interjudețene și intrajudețene pot lua în calcul dezvoltarea unui sistem pilot de transport public ecologic/verde cu autobuze electrice/hibride.

Provocări regionale:

- transport public insuficient dezvoltat, care nu permite creșterea cotei modale în favoarea deplasării cu mașina personală,
- lipsa conexiunilor viabile ale transportului public cu zona periurbană / metropolitană,
- necesitatea schimbarea paradigmei cetățenilor în ceea ce privește mobilitatea, în scopul deplasării focusului de la mașina personală la transportul ecologic,
- dezvoltarea insuficientă a infrastructurii pentru biciclete și a zonelor pietonale.

Măsuri

Hard:

- dezvoltarea /modernizarea infrastructurii sistemelor de transport public curat,
- dezvoltarea infrastructurii pentru biciclete și a zonelor pietonale,
- dezvoltarea de sisteme inteligente de transport, e-ticketing, management de trafic, car-sharing, smart parking,
- utilizarea căilor ferate din jurul marilor orașe pentru operarea transportului public metropolitan;
- dezvoltarea unui sistem de transport public inter-județean,
- accesibilizarea mediului fizic pentru persoanele cu dizabilități.

Soft:

- promovarea și încurajarea tipurilor de transport ecologice.

Prioritatea 2. Orașele Regiunii Vest – orașe smart

Obiectiv specific: Creșterea calității vieții în orașele din regiune, prin susținerea utilizării tehnologiilor digitale și inovative

Justificare:

Problemele cu care se confruntă majoritatea orașelor din regiune, în special municipiile reședință de județ și zona lor urbană funcțională, se referă la poluarea aerului, congestie în trafic, planificarea spațială a infrastructurii de transport neadecvată pentru cerințele actuale de mobilitate, dificultatea asigurării accesului populației la servicii și utilități publice de calitate, incluzive și moderne, care să asigure un consum optim de resurse. Mai mult, localitățile urbane trebuie să genereze dezvoltare care să radieze către localitățile rurale limitrofe.

O soluție pentru atenuarea problemelor actuale ale orașelor și a localităților din cadrul ZUF, ar fi implementarea unor tipuri de

investiții care ar putea conduce, la transformarea lor în „smart cities” respectiv în „smart villages”, generând dezvoltare sustenabilă.

Conform studiului IESE Cities in motion 2019³¹, care clasifică localitățile de tip smart city la nivel mondial, din cele 174 identificate, 21 se regăsesc în Europa de Est, iar din România doar București se regăsește în clasament (51,49 puncte raportat la 100 puncte pentru lider - Londra).

Pentru a deveni “Smart”, un oraș necesită progrese și schimbări în jurul a trei piloni de importanță mai mare (vezi figura de mai jos).

Fig. 17 – Piloni smart city

O măsură de certificare a transformării orașelor în smart city este standardul ISO 37120, care reprezintă primul standard internațional cu indicatori necesari certificării

serviciilor urbane și de calitate a vieții. Nu există în prezent în nicio localitate din Regiunea Vest instrumente și metodologii de raportare la acest standard.

³¹ <https://media.iese.edu/research/pdfs/ST-0509-E.pdf>

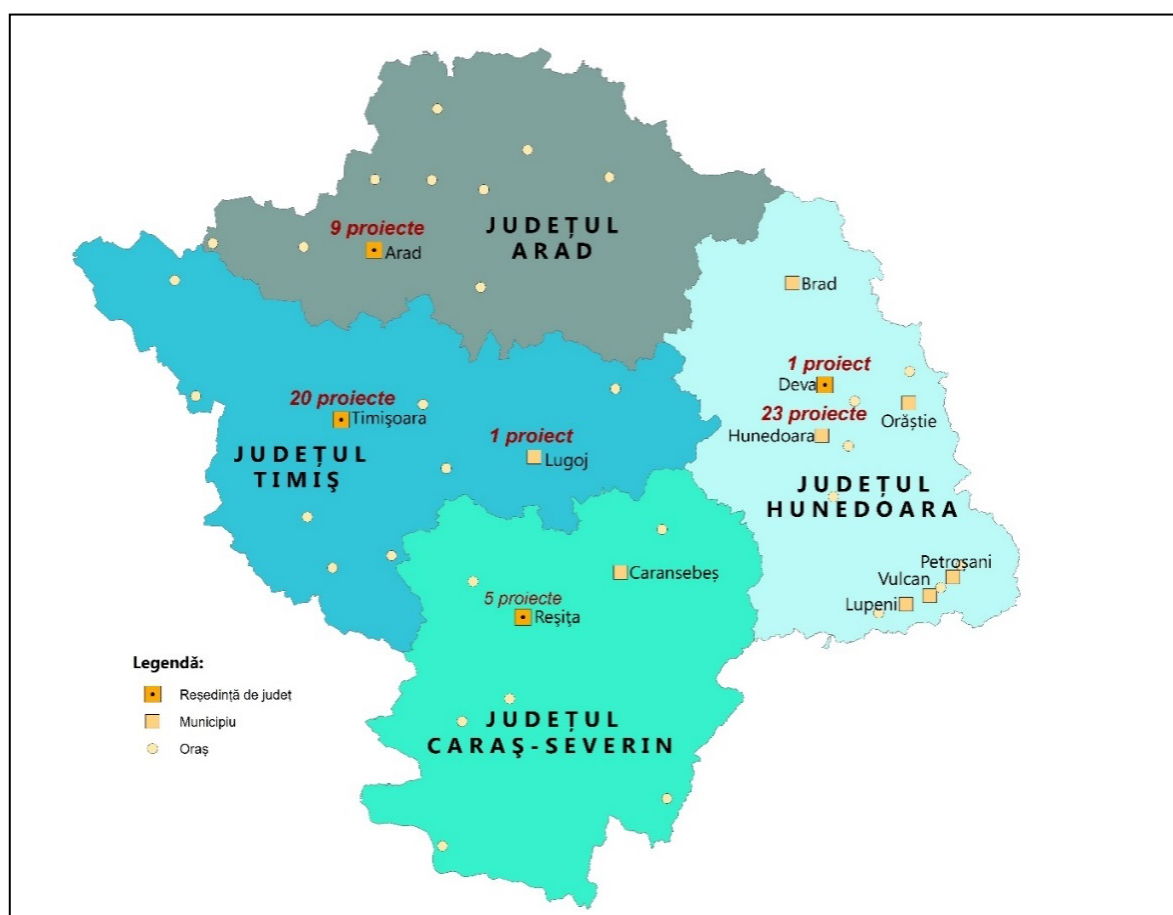
În Regiunea Vest adoptarea și implementarea conceptului "smart city" este într-o fază incipientă, fapt ce se reflectă în gradul redus de implementare de proiecte ce utilizează pe scară largă tehnologii „smart”.

În anul 2017, ARSC (Asociația Română pentru Smart City) a lansat Harta Proiectelor Smart City³², un program pilot prin care fiecare primărie din România își prezintă stadiul de implementare a proiectelor Smart City. În Regiunea Vest erau în implementare sau deja funcționale 58 de proiecte "smart". Dintre acestea 45% sunt localizate în Județul Timiș, 30% în județul Hunedoara, 20,5% în județul Arad și 4,5% în județul Caraș-Severin, în

principal doar în municipiile reședință de județ. Analiza proiectelor relevă faptul că proiectele derulate au fost fragmentate, fără a fi incluse într-un concept integrat, iar impactul asupra procesului de transformare a orașelor în "smart cities" a rămas limitat. Intervenții punctuale din sfera "Smart City" (sistem telegestiune iluminat public, sistem management transport) au fost incluse și în cadrul POR 2014-2020, dar nu a existat o axă dedicată acestui obiectiv.

În ultimii ani localitățile periurbane din zona urbană funcțională au avut o dezvoltare rapidă și continuă, astfel încât este necesară extinderea investițiilor de tip smart și la nivelul acestora.

Harta 4 – Proiectele Smart City în Regiunea Vest

Sursa: ADR Vest

³² <https://romaniansmartcity.ro/harta-proiectelor-smart-city/>

Provocări regionale:

- adoptarea redusă a tehnologiilor digitale în gestionarea resurselor, planificarea mobilității și a serviciilor publice în orașele regiunii,
- digitalizare redusă, grad nesemnificativ de integrare a serviciilor publice furnizate la nivel local și regional,
- operarea dispartă și ineficientă a infrastructurii energetice, apă-canal, deșeuri și digitale a localităților,
- operarea neconectată și ineficientă a sistemului de transport public local, fără integrare cu sistemele naționale și internaționale feroviare, rutiere și aeriene,
- inexistența unor strategii de implementare a conceptului de smart city.

Măsuri

Hard:

- implementarea de proiecte ce utilizează pe scară largă tehnologii „smart” în diverse domenii/sectoare,
- sprijinirea digitalizării serviciilor publice,
- dezvoltarea infrastructurilor pentru interoperabilitatea serviciilor publice.

Soft:

- promovarea utilizării tehnologiilor smart/digitale pentru dezvoltarea durabilă a orașelor,
- sprijin pentru întărirea capacității administrative de a utiliza și gestiona soluții de tip smart city a autorităților locale.

Prioritatea 3. Regenerare urbană

Obiectiv specific: Revitalizarea orașelor și a cartierelor urbane din regiune, prin investiții integrate în spații publice și spații verzi

Justificare

Toate așezările urbane din Regiunea Vest necesită intervenții care să le crească atractivitatea, astfel încât să își poată menține populația și să poată juca rolul de polarizare a teritoriului învecinat.

Zonele de locuințe colective sau istorice din orașe se află în declin. Deși au existat intervenții de eficientizarea energetică a locuințelor, spațiile publice din jurul locuințelor colective sau istorice sunt degradate în majoritatea orașelor, iar intervențiile din perioadele anterioare nu au fost suficiente pentru regenerarea acestora. Spațiile publice sunt neglijate, degradate și nu îndeplinesc funcția de agrement și coagulare a

comunității. Modul în care arată și sunt utilizate numeroase piețe importante nu corespunde deloc potențialului lor reprezentativ și rezidențial. Este importantă asigurarea accesibilității și dezvoltarea funcțiilor de recreere și socializare.

Una din problemele majore ale orașelor din regiune constă în faptul că **spațiile publice din orașe nu sunt interconectate**, nu formează o structură urbană alcătuită și ierarhizată în mod uniform.

În Regiunea Vest, o mare parte din populație trăiește la bloc, în cartiere inestetice, atât din punctul de vedere al clădirilor, cât și a spațiilor publice.

Imaginile 2, 3 și 4: Spații publice degradate din proximitatea blocurilor (rândul de sus), respectiv spațiu public urban neatractiv

Refacerea spațiilor publice din zonele urbane are ca obiectiv creșterea gradului de atractivitate, se înscrie în procesul general de regenerare urbană, și presupune renovarea, în paralel, a zonelor urbane din cadrul ansamblurilor rezidențiale vechi sau a celor istorice și refacerea infrastructurii, ca o condiție esențială a creșterii calității vieții populației.

OUNG 114/2007 a stabilit, în conformitate cu standardele UE, **un minim de 26 mp/locuitor de spațiu verde**, iar conform Organizației Mondiale a Sănătății, norma de spațiu verde pentru un locuitor este de 50 mp. Potrivit ultimelor date statistice disponibile la INS, în Regiunea Vest, în anul 2019, suprafața spațiilor verzi este de **22,3 mp/locuitor**, valoarea fiind mai mare decât media națională de 21,5 mp/locuitor, însă sub norma europeană.

Analiza la nivelul celor patru județe relevă faptul că nici unul din cele patru județe nu atinge încă norma europeană. **Din cele 42 de orașe și municipii din Regiunea Vest, mai mult**

de jumătate (26 orașe) au o suprafață a spațiului verde aferentă unui locuitor sub norma europeană minimul fiind de 6,2 mp/locuitor. Cu toate că în intervalul 2011-2019 a avut loc o creștere a suprafeței spațiilor verzi în orașele din Regiunea de Vest, **suprafața spațiului verde în mediul urban este încă redusă și slab amenajată.** Continuarea investițiilor care permit creșterea suprafeței infrastructurii verzi în mediul urban reprezintă o prioritate la nivelul Regiunii Vest.

În plus, în majoritatea orașelor există suprafețe de teren neutilizate, degradate, abandonate care contribuie la poluare și la menținerea aspectului inestetic al unor zone din cadrul orașelor.

Dezvoltarea spațiului public și a spațiilor verzi în orașele din Regiunea Vest este necesară pentru relevanța acestora în fața cerințelor și necesităților contemporane, din punct de vedere funcțional dar și din punct de vedere al imaginii.

Provocări:

- spații publice neamenajate, degradate, care nu își îndeplinesc funcțiunile de agrement și animare,
- neîndeplinirea standardelor din legislație în ceea ce privește suprafața spațiilor verzi la nivelul orașelor;
- distribuția spațială inegală a spațiilor verzi în orașe, care nu asigură accesul echitabil tuturor,
- existența unor zone în cadrul orașelor cu terenuri abandonate / degradate / neutilizate ca urmare a încetării unor activități economice și industriale
- slaba planificare spațială a zonelor urbane;

Măsuri

Hard:

- valorificarea terenurilor publice neutilizate prin transformarea acestora în spații verzi sau reconversie pentru integrare în viața orașului,
- îmbunătățirea și modernizarea spațiilor verzi în orașe, inclusiv a accesibilității și conectivității acestora,
- dezvoltarea sistemului de spații publice în orașe,
- amenajarea de locuri de joacă pentru copii,
- dezvoltarea sistemelor de supraveghere a spațiilor publice,
- modernizarea și reabilitarea fondului de clădiri pentru creșterea atractivității spațiilor publice.

Soft:

- consolidarea instituțiilor cu rol în planificarea și gestionarea proceselor de dezvoltare a teritoriului și implementarea strategiilor teritoriale integrate,
- digitalizarea serviciilor de amenajare teritorială și urbanism,
- digitalizarea Registrului Local al Spațiilor Verzi,
- consolidarea instituțiilor cu rol în planificarea, gestionarea și evidența spațiilor verzi.

7.

Tradiție și diversificare în mediul rural

Unde suntem?

Disparități de dezvoltare între satele din zonele joase și zonele montane

Fenomen de scădere a populației și îmbătrânire

Agricultura nu este utilizată la potențialul real

Diversitate economică, inovație și investiții modeste

Adaptabilitate redusă la schimbări climatice

Conectivitate slabă cu mediul urban

Infrastructură și servicii publice insuficient dezvoltate

Valorificare insuficientă a potențialului și specificului local

Ce ne dorim?

Regiunea Vest la orizont 2030:

- a redus decalajele spațiului rural față de cel urban privind gradul de echipare tehnico-edilitară și a asigurat acces egal în domeniul medicinei, educației, serviciilor sociale
- a pus bazele dezvoltării unui spațiu rural modern și dinamic, conectat la inovație,
- atrage investitori privați, care exploatează sustenabil potențialul/mediul local
- a atras persoane tinere pentru a locui și pentru a munci în spațiul rural
- a dezvoltat agricultura și a diversificat activitățile economice
- a răspuns acțiunilor privind schimbările climatice și a crescut reziliența satelor
- a crescut conectivitatea și mobilitatea locuitorilor prin sisteme moderne și ecologice de transport

Alinierea Pilonului cu Obiectivele de Politică ale UE și Obiectivele de Dezvoltare Durabilă:

OP2, OP3, OP5

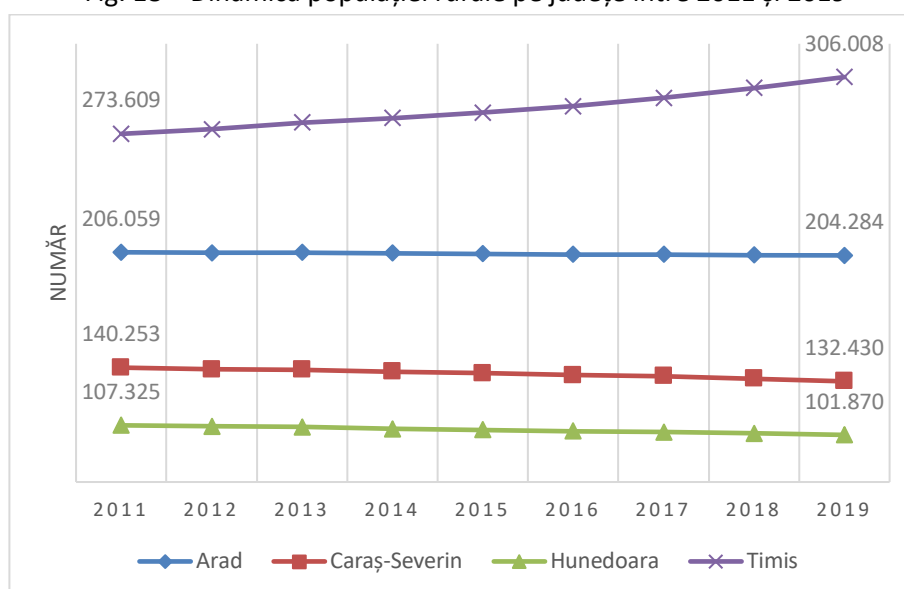
Pilon 7	Priorități de investiții	Obiectiv specific
Tradiție și diversificare în mediul rural	Prioritate 1: Dezvoltarea sustenabilă și inteligentă a spațiului rural	Reducerea decalajelor sociale și economice față de mediul urban, prin susținerea activităților tradiționale și încurajarea diversificării economice

Justificare

Populația rurală din Regiunea Vest are o pondere de **37,14% din totalul populației regiunii**, în creștere în perioada 2011- 2019 cu 2,38%. Această creștere se datorează județului

Timiș, unde populația din mediul rural a crescut cu peste 7,5%, în timp ce județele Arad, Caraș-Severin și Hunedoara au înregistrat scăderi cuprinse între 0,7 și 3,5%.

Fig. 18 – Dinamica populației rurale pe județe între 2011 și 2019

Sursă date: INS, Tempo Online POP107B

Populația rurală a crescut în spațiul periurban, din jurul marilor orașe, în timp ce spațiul rural mai îndepărtat se confruntă cu o scădere accentuată a populației, fiind incapabil să genereze atractivitatea necesară pentru menținerea sau creșterea numărului de locuitori în absența investițiilor dedicate creșterii atractivității economice.

Indicele dezvoltării umane locale (IDUL) reprezintă o sumă a unor indicatori precum

educația, ocuparea și locuirea și măsoară de regulă gradul de dezvoltare sau sărăcia. Calculat pentru județele regiunii³³, indicele dezvoltării umane locale arată că județul Timiș cunoaște o valoare medie de 66, Arad 64, Hunedoara 61, în timp ce Caraș-Severin însumează doar un punctaj de 55. Populația din mediul rural al județului Caraș-Severin este mai săracă și cunoaște lipsuri materiale mai puternice decât locuitorii din județele cu un indice mai ridicat.

³³ Conform Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România elaborat de Banca Mondială, 2016

Natalitatea în spațiul rural este una scăzută, de 8,8‰. Natalitatea regională este susținută de cea a județului Timiș, care este de 10,7‰, în timp ce valorile natalității ale județelor Caraș-Severin și Hunedoara sunt sub media regională, încadrându-se între 6,1‰ și 6,5‰, iar județul Arad are o valoare a ratei de natalitate de 8,9‰. Rata mortalității regională a cunoscut o ameliorare în perioada 2011 – 2019 dar se menține în continuare la valori ridicate, atingând 12,6‰. Diferența mare între natalitatea și mortalitatea din spațiul rural indică faptul că pe termen lung declinul populației din mediul rural nu va mai putea fi recuperat, măsurile de sprijinire a natalității fiind necesare atât în mediul rural cât și în mediul urban.

Populația ocupată în domeniul agricol număra **148.500 persoane**³⁴, 17,8% din totalul populației ocupate din regiune. Dimensiunea medie a unei exploatații agricole este sub 7 ha, cele mai multe exploatații agricole au o suprafață de sub 2 ha. Aceasta are un impact important și asupra productivității agricole dar și a gradului de mecanizare a agriculturii. Ponderea utilajelor din regiune este de 14% din totalul național.

Numarul mediu al salariaților în localitățile rurale în 2018 se menține scăzut în județele Hunedoara (10,29%), Caraș-Severin (15,12%) și Arad (21,25%) în scădere față de anul 2011, doar în județul Timiș se înregistrează o creștere până la 32,6%.

Concentrarea teritorială a firmelor³⁵ indică o densitate ridicată de peste 30 firme/1.000 locuitori în comunele din jurul marilor orașe (Timișoara și Arad), județe care performează din punct de vedere economic. În schimb mare parte a spațiului rural este caracterizat de o

densitate scăzută a întreprinderilor (Caraș-Severin, Hunedoara) unde valoarea medie este sub 10 firme/1.000 locuitori.

Agricultura rămâne principala ramură economică, care în anul 2018 a avut o valoare a producției agricole de 2,1 miliarde Euro, reprezentând 11% din totalul național. Ramura vegetală a agriculturii este cea mai larg răspândită și deține o pondere de 70,3%, în timp ce ramura animală are o pondere de 28,9%, iar serviciile agricole numai 0,8%.

Productivitatea culturilor este una ridicată. După volumul plantelor vegetale, regiunea se remarcă prin locul II la producția de **porumb boabe (3.337.845 t)**, locul IV la producția de **grâu (1.534.489 t)**, locul IV la producția de **floarea soarelui (584.708 t)**, locul III la producția de **rașiță (120.683 t)**, locul IV la producția de **soia boabe (88.610 t)**.

Suprafețele terenurilor agricole **irigate** în intervalul 2011-2019 au cunoscut o diminuare, lipsa investițiilor în acest sector au determinat diminuarea terenurilor irigate la doar 1,7% din totalul suprafețelor amenajate pentru irigații, ceea ce limitează capacitatea de producție agricolă. În contextul actual al schimbărilor climatice, irigațiile sunt subdimensionate și au un rol important în menținerea productivității culturilor agricole la un nivel satisfăcător.

Deși **pădurile** ocupă 33% din suprafața regiunii, care se găsesc îndeosebi în județele Caraș-Severin și Hunedoara. Industria silviculturii generează anul o cifră de afaceri de peste 100 milioane Euro și numără 353 de întreprinderi.

Infrastructura medicală din mediul rural este una modestă și se bazează pe serviciile medicinei de familie. În arealul montan din

³⁴ Anul 2019

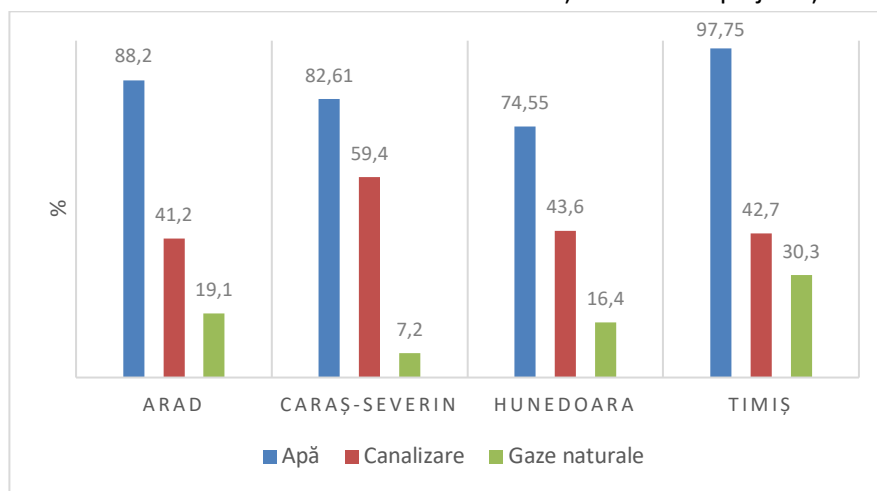
³⁵ Raport privind starea teritoriului, Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, 2017

vestul județului Hunedoara, în podișul Lipovei din județele Timiș și Arad, și în sudul județului Caraș-Severin există comune fără medici. Mediul rural beneficiază de serviciile a 360 medici de familie, iar fiecare dintre acestea oferă servicii medicale în medie pentru 1902 pacienți.

Infrastructura tehnico-edilitară din mediul rural necesită investiții masive în vederea

asigurării un standard și a unor condiții de trai minimale. În ciuda unui progres consistent, 87,18% din localități sunt conectate la rețele de alimentare apă, în timp ce doar 46,61% din localitățile rurale erau conectate la rețele de canalizare și numai 19,21% din totalul localităților rurale din regiune beneficiază de racord la rețeaua națională de distribuție de gaze naturale.

Fig. 19 – Gradul de conectare al UAT-urilor rurale la rețele edilitare pe județe în anul 2019

Sursă date: INS, Tempo Online

Provocări regionale:

- Populația rurală se confruntă cu o scădere constantă,
- Gradul de îmbătrânire al populației este mai accentuat în spațiul rural,
- Mediul rural nu este atractiv pentru investitori sau pentru a atrage noi locuitori,
- Dotările și infrastructura tehnico-edilitară nu au grad mare de acoperire și necesită modernizare,
- Dimensiunea redusă a exploatațiilor agricole este o piedică pentru productivitate ridicată,
- Micii producători locali rurali nu beneficiază de sprijin pentru a-și valorifica produsele,
- Mediul economic din spațiul rural este slab dezvoltat,
- Există disparități accentuate între spațiul rural periurban și spațiul rural din afara spațiilor peri-urban.

Măsur

Hard:

- Dezvoltarea rețelelor de infrastructură tehnică edilitară (apă, canalizare, gaze naturale) și a infrastructurii de drumuri,
- Susținerea diversificării activităților economice,
- Susținerea producătorilor locali, încurajarea meșteșugurilor și activităților tradiționale,
- Dezvoltarea rețelelor de medicină de familie și acțiuni de conștientizare a prevenției,
- Dezvoltarea rețelelor de colectare și depozitare a produselor agricole și susținerea modernizării agriculturii,
- Crearea și modernizarea de rețele de irigații inteligente în contextul schimbărilor climatice,
- Valorificarea sustenabilă, regenerarea și extinderea suprafețelor silvice,
- Modernizarea și dezvoltarea târgurilor și piețelor locale
- Amenajarea de spații de agrement, spații publice și spații verzi,
- Susținerea lucrărilor de îmbunătățiri funciare, ecologizarea terenurilor, protejarea și adaptarea la schimbările climatice,
- Asigurarea unui acces egal la servicii sociale de bază (educație, sănătate, sociale),
- Sprijinirea dezvoltării turismului rural și a ramurilor ecoturismului.

Soft:

- Consolidarea și diversificarea mediului antreprenorial din sectorul non agricol,
- Încurajarea investițiilor în digitalizare și crearea unui sector agricol inteligent,
- Încurajarea transferului de cunoștințe și a inovării în agricultură și silvicultură,
- Sprijinirea investițiilor în CDI în sectorul agroalimentar,
- Sprijinirea acțiunilor de tranziție spre o economie circulară,
- Sprijinirea reconversiei profesionale a persoanelor active din mediul rural,
- Creșterea vizibilității zonelor rurale cu potențial turistic și agro-alimentar,
- Încurajarea micilor producători locali pentru a se asocia în activitatea agricolă,
- Încurajarea natalității pentru a contracara declinul populației.

Monitorizarea PDR 2021-2027

Introducere

Activitatea de monitorizare-evaluare reprezintă principalul instrument de feed-back concret al oricărui proces managerial de implementare a dezvoltării, gradul de generalitate al acesteia variind în funcție de nivelul supus analizei: program, axă de finanțare, proiect.

Activitatea de monitorizare presupune o măsurare curentă sau imediată a indicatorilor urmăriți, iar evaluarea presupune intervenții transversale de măsurare a efectelor obținute în raport cu cele asumate.

Obiectiv și metodologie

Activitatea de monitorizare și evaluare a implementării PDR 2021-2027 a Regiunii Vest urmărește:

- gradul de atingere al obiectivelor specifice ale priorităților propuse
- realizarea măsurilor incluse în strategie;
- evaluarea gradului de îndeplinire a indicatorilor și Țintelor asumate,
- evaluarea impactului per ansamblu a strategiei asupra regiunii;

Durata și etapele monitorizării și evaluării

Activitatea de monitorizare și evaluare se desfășoară în anul 2024 și anul 2027 și cuprinde următoarele 5 etape: *pregătirea, colectarea datelor, analiza rezultatelor, elaborarea unui raport strategic de monitorizare și prezentarea rezultatelor.*

Etapă de pregătire cuprinde selectarea instrumentelor de monitorizare utilizate și identificarea ariei activității de monitorizare.

Dincolo de aceste chestiuni prezentate, activitatea de monitorizare - evaluare reprezintă mai mult decât o provocare intelectuală și metodologică, este un demers de publicitate și asumare publică în fața unui colectiv tehnic sau politic a unor rezultate în vederea identificării de soluții de moment sau de perspectivă.

Prezentul capitol stabilește o metodologie de realizare a activității de monitorizare a implementării PDR 2021-2027, construind pe experiența acumulată în perioadele anterioare de programare.

- semnalarea problemelor sau riscurilor;
- identificarea și promovarea de proiecte-pilot și de bune practici;
- optimizarea pe parcurs a unor aspecte metodologice;
- asigurarea publicității și diseminării rezultatelor la nivelul factorilor interesați;
- facilitarea schimbului de informații între „actorii” dezvoltării regionale și beneficiari de proiecte la nivelul Regiunii Vest.

Colectarea datelor se realizează prin aplicarea instrumentelor selectate în vederea completării tabloului cu indicatori (mai jos sunt evidentate o serie de **tabele cu indicatori pentru fiecare pilon strategic**).

Analiza rezultatelor presupune prelucrarea tuturor datelor și stă la baza întocmirii raportului strategic de monitorizare.

Elaborarea raportului strategic de evaluare se efectuează pe baza informațiilor colectate în etapele anterioare. Aceste informații vor fi corelate cu măsurile, indicatorii și țintele asumate prin strategie.

În cadrul raportului vor fi evidențiate:

- situația și evoluția socio-economică la nivelul regiunii,
- realizările, problemele și perspectivele în ceea ce privește implementarea PDR,
- exemplele de bună practică,
- orice propuneri de modificare a PDR și a tabelelor financiare.
- Se vor realiza recomandări atât la nivelul procesului de monitorizare, cât și la nivelul măsurilor, indicatorilor și țintelor.

Prezentarea rezultatelor procesului de monitorizare și evaluare se realizează în cadrul ședințelor CDR, CRP sau a altor actori de la nivel regional.

Raportul de evaluare realizat în anul 2024 va constitui un instrument de ajustare a politicilor de investiții pentru perioada rămasă, iar cel din anul 2027 va fi un punct de plecare pentru perioada de planificare a perioadei de finanțare post 2020.

PILON STRATEGIC	INDICATOR	UM	VALOARE ACTUALĂ	VALOARE ȚINTĂ 2027	SURSA DATELOR
PILON I 	PIB p.c / media UE27	%	68 (2018)	75	EUROSTAT, tgs00006
	Productivitatea muncii	EUR	25.450 (2018)	30.000	EUROSTAT, nama_10r_2gdp, lfst_r_lfe2emp
	Rata de ocupare a resurselor de muncă	%	72,3 (2019)	80	Tempo Online, FOM116A
	Rata șomajului	%	1,8 (2018)	1,5	Tempo Online, SOM103A
	Densitate IMM-uri	Număr/ 1.000 loc.	26 (2018)	56	Tempo Online, INT1010, POP107A
	IMM-uri active nou create	Număr	839 (2019)	3.000	ONRC
	Rata de supraviețuire a întreprinderilor active cu vechime de 1 an	%	56,3 (2018)	70%	Tempo Online, INT111Y
	Întreprinderi cu site internet	%	47 (2019)	65	EUROSTAT, isoc_ciweb
	Exporturi	%	17,1 (2019)	20	Tempo Online, EXP101J
	Investiții străine directe	Mld. EUR	6,2	7	Raport BNR
	Cheltuieli C&D din PIB	%	0,42	1	EUROSTAT, rd_e_gerdreg
	Salariați în C&D	Număr/ 10.000 pers.	44	70	Tempo Online, CDP102E

	Întreprinderi care beneficiază de sprijin din fonduri europene (din care: micro, mici, medii, mari)	Număr		348	mySMIS
	Întreprinderi nou înființate care beneficiază de sprijin din fonduri europene	Număr	0	100	mySMIS
	Instituții de cercetare care participă la proiecte de cercetare comune	Număr	0	1	mySMIS
	Valoarea nominală a echipamentelor pentru cercetare și inovare	Număr	0	12.000.000	mySMIS
	Întreprinderi care cooperează cu instituții de cercetare	Număr	0	65	mySMIS
	Capacitate de incubare creată	Număr	0	120	mySMIS
	IMM-uri inovatoare	Număr	218 (2016)	400	Tempo Online, INO101C
	Cererile de brevet de invenție	Număr	60 (2018)	90	Raport anual OSIM
	Servicii și produse digitale dezvoltate pentru întreprinderi	Euro investiți	0	15.000.000	mySMIS
	Clustere regionale	Număr	6 (2018)	9	http://clustero.eu/asociatia-clusterelor-din-romania/
	Companii implicate în clusterelor regionale	Număr	84 (2018)	150	https://www.clustercollaboration.eu/cluster-list
	Gospodării conectate la internet	%	88	95	EUROSTAT, isoc_r_iacc_h
	Gospodării cu acces la broadband	%	87	95	EUROSTAT, isoc_r_broad_h
	Instituții publice care beneficiază de sprijin pentru a dezvolta servicii și aplicații digitale	Număr		42	mySMIS
	Persoane care au interacționat cu autoritățile via internet	%	11	30	EUROSTAT, isoc_r_gov_i

PILON STRATEGIC	INDICATOR	UM	VALOARE ACTUALĂ	VALOARE ȚINTĂ	SURSA DATELOR
PILON 2 	Locuitori deserviți de sisteme apă	Număr	1.433.996 (2019)	1.700.000	Tempo Online, PMI109B
	Populația deservită de sisteme canalizare	Număr	1.079.268 (2019)	1.300.000	Tempo Online, PMI109A
	Număr localități în care se distribuie gazele naturale	Urban	32 (2019)	42	Tempo Online, GOS117A
		Rural	54 (2019)	70	
	Depozite urbane deșeuri neconforme	Număr	3	0	Rapoarte județene mediu
	Cantitate deșeuri	tone	497.668 (2018)	400.000	Rapoarte județene mediu
	Emisiile gaze cu efect de seră	t/loc. (RO)	6 (2018)	4,5	EUROSTAT, T2020_RD300
	Locuințe care beneficiază de sprijin pentru îmbunătățirea performanței energetice a locuinței	Număr	0	8.700	mySMIS
	Clădiri publice care beneficiază de sprijin pentru îmbunătățirea performanței energetice	mp	0	160.975	mySMIS
	Situri poluate reabilitate	Număr	0	40	Rapoarte județene mediu

PILON STRATEGIC	INDICATOR	UM	VALOARE ACTUALĂ	VALOARE ȚINTĂ	SURSA DATELOR
PILON 3. 	Drumuri noi - autostrăzi	km	254 (2019)	270	Tempo Online, TRN139A
	Șosele de centură construite	km	0	20	mySMIS
	Drumuri județene modernizate	km	2.465	2.650	Tempo Online, TRN139A
	Lungimea drumurilor reconstruite sau modernizate	km	0	146	mySMIS
	Drumuri comunale modernizate	km	685	800	Tempo Online, TRN139A
	Accidente rutiere	decese / milion loc.	101 (2018)	70	EUROSTAT, tran_r_acci; Tempo Online, POP107A
	Căi ferate modernizate	km	41,2 (2019)	364	CFR
	Gări modernizate	Număr	0	10	CFR
	Destinații externe aeroporturi	Număr	20 (2019)	30	Website aeroporturi

PILON STRATEGIC	INDICATOR	UM	VALOARE ACTUALĂ	VALOARE ȚINTĂ	SURSA DATELOR
PILON 4. 	Nr. unități din învățământul preuniversitar	Număr	521 (2019)	550	Tempo Online, SCL101A
	Capacitatea claselor din cadrul infrastructurilor sprijinite pentru îngrijirea copiilor - creșe	Număr copii	0	1.791	mySMIS
	Capacitatea claselor de elevi din cadrul infrastructurilor sprijinite	Număr copii	0	11.368	mySMIS
	Unități din învățământ sprijinite	Număr	0	113	mySMIS
	Rata abandonului școlar în învățământul primar și gimnazial	%	1,4 (2018)	1	Tempo Online, SCL113A
	Rata abandonului școlar în învățământul liceal și profesional	%	3,2 (2018)	1,5	Tempo Online, SCL113A
	Rata abandonului școlar în învățământul postliceal și de maiștri	%	10,2 (2018)	5	Tempo Online, SCL113A
	Părăsirea timpurie a școlii (populație 18-24 ani)	%	10,3 (2019)	5	EUROSTAT, edat_lfse_16
	Elevi / cadru didactic	Număr	16 (2019)	12	Tempo Online, SCL103B, SCL104A
	Absolvenți (toate nivelele de educație)	Număr	45.455 (2018)	60.000	Tempo Online, SCL109B
	Populația de 30-34 de ani care a absolvit un program de educație terțiară	%	22,3 (2019)	30	EUROSTAT, edat_lfse_12
	Medici	la 100.000 locuitori	376,5 (2019)	390	Tempo Online, SAN104A, POP107A
	Paturi spital	la 100.000 locuitori	646 (2019)	650	Tempo Online, SAN102B, POP107A
	Rata natalității	‰	9 (2018)	9,5	INS, Tempo Online, POP202A
	Rata mortalității	‰	11,7 (2018)	9	Tempo Online, POP207A
	Rata sporului natural	‰	-2,7 (2018)	0,5	Tempo Online, POP215A
	Rata mortalității infantile	‰	5 (2018)	2	Tempo Online, POP209A

	Durata medie a vieții	ani	75,65 (2018)	78	Tempo Online, POP217A
	Populația cu risc de sărăcie sau excluziune socială	%	21,9 (2019)	18	EUROSTAT, tgs00107
	Populația afectată de lipsuri materiale grave – sărăcie severă	%	7,4 (2019)	6	EUROSTAT, tgs00104
	Populația care trăiește în gospodării cu intensitate redusă a muncii	%	9,4 (2019)	10	EUROSTAT, tgs00108
	Centre sociale sprijinite	Număr		15	mySMIS
	Tineri cu vârsta cuprinsă între 18-24 ani care nu sunt angajați și nu urmează nicio formă de educație	%	17,4 (2019)	10	EUROSTAT, edat_lfse_22

PILON STRATEGIC	INDICATOR	UM	VALOARE ACTUALĂ	VALOARE ȚINTĂ	SURSA DATELOR
PILON 5 	Turiști	Număr	1.071.782 (2019)	1.400.000	Tempo Online, TUR104B
	Durata medie a sejurului	Zile	2,32 (2019)	2,5	Tempo Online, TUR105D, TUR101D
	Infrastructuri culturale și turistice care beneficiază de sprijin	Număr	0	30	mySMIS
	Stațiuni turistice modernizate	Număr proiecte	0	5	mySMIS
	Turiști sosiți	Număr	1.071.782	1.300.000	Tempo Online, TUR1048
	Creșterea duratei medii a sejurului	zile	2,3 (2019)	4	Tempo Online, TUR 105 D
	Biblioteci publice	Număr	181 (2019)	190	Tempo Online, ART101C
	Instituții culturale	Număr	15 (2017)	30	Tempo Online, ART103C

PILON STRATEGIC	INDICATOR	UM	VALOARE ACTUALĂ	VALOARE ȚINTĂ	SURSA DATELOR
PILON 6 	Populație urban	Număr	1.247.707 (2020)	1.250.000	Tempo Online, POP107A
	Lungimea liniilor de tramvai – noi	km	0	15	mySMIS
	Lungimea liniilor de tramvai și metrou – reconstruite/modernizate	Km	0	30	mySMIS
	Material rulant ecologic pentru transportul public	Număr locuri	0	4.918	mySMIS
	Tramvaie	Număr	204 (2019)	250	Tempo Online, GOS112C
	Autobuze și microbuze	Număr	311 (2019)	350	Tempo Online, GOS112C
	Troleibuze	Număr	50 (2019)	60	Tempo Online, GOS112C
	Piste ciclabile care beneficiază de sprijin	Km	0	350	mySMIS
	Infrastructuri pentru carburanți alternativi	Număr	0	150	mySMIS
	Orașe și localități cu sisteme de transport urban digitalizate noi sau modernizate	Număr	0	10	mySMIS
	Spații verzi	Mp/ locuitor	22,3 (2019)	26	Tempo Online, GOS 103A, POP107A
	Suprafața infrastructurii verzi care beneficiază de sprijin în zonele urbane	Ha	0	118	mySMIS
	Spațiu deschis creat sau reabilitat în zonele urbane	mp	0	420.500	mySMIS
	Servicii publice digitalizate	nr	0	42	mySMIS
	Populația care beneficiază de strategii de dezvoltare teritorială integrată	Număr	0	1.037.315	mySMIS
	Strategii integrate de dezvoltare teritorială	Număr	0	12	mySMIS

PILON STRATEGIC	INDICATOR	UM	VALOARE ACTUALĂ	VALOARE ȚINTĂ	SURSA DATELOR
PILON 7 	Populație rural	Număr	749.670 (2020)	760.000	Tempo Online, POP107A
	Populația ocupată în agricultură	%	18 (2019)	15	Tempo Online, FOM103D
	Rata ocupării rural (15-64 ani)	%	54,3 (2019)	60	Tempo Online AMG156E
	Rata șomajului rural (15-64 ani)	%	5,2 (2019)	4	Tempo Online AMG157E
	Producția agricolă	Mld. euro	2,1 (2018)	2,5	Tempo Online, AGR206A
	Producția medie – cereale pentru boabe	Per Ha	6.710 (2019)	7.000	Tempo Online AGR110A
	Creșterea animalelor	Număr	7.667.413 (2019)	8.000.000	Tempo Online, AGR201A
	Suprafață irigată a terenului arabil	Ha	49.311	55.000	Tempo Online, AGR102A
	Număr tractoare	Per 100 Ha teren arabil	3,0	4,0	Tempo Online, AGR103A

Corelarea Strategiei PDR Vest cu orientările europene, naționale

Pilonii strategici și prioritățile identificate în strategie se sprijină pe de o parte pe analizele socio-economice realizate, pe consultările parteneriale, dar orientează dezvoltarea și în funcție de tendințele europene și naționale existente.

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă inițiată de ONU în anul 2015 este un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu

un caracter universal, care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economic, social și de mediu. Au fost stabilite 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD), numite și Obiective Globale, universal aplicabile și interconectate, care au drept scop eradicarea sărăciei extreme, combaterea inegalităților și a injustiției și protejarea planetei până în 2030.

Fig. 20 – ODD- Agenda 2030

Uniunea Europeană a aderat la **Agenda 2030** în anul 2016 și s-a afirmat ca lider și promotor pentru îndeplinirea obiectivelor, astfel că s-au integrat ODD în toate politicile, inclusiv printr-o coerență mai bună între instrumentele financiare. Comisia Europeană, prin propunerea **unui nou Consens european privind dezvoltarea**, care reflectă abordarea holistică a Agendei 2030, urmărește să atingă obiectivul major de eradicare a sărăciei prin integrarea sistematică a dimensiunilor sociale, economice și de mediu și prin consolidarea legăturii dintre aspectele în materie de dezvoltare și securitate, acțiuni umanitare și migrație³⁶.

UE propune o **Nouă Agendă Strategică 2019 – 2024**, care oferă cadrul și o direcție generală de acțiune pentru o durată de cinci ani, dar și pentru perioada ulterioară. Comisia Europeană a stabilit un set de priorități care reflectă valorile UE, ca urmare a modificărilor și schimbărilor climatice, tehnologice și demografice:

- Pactul ecologic european
- O Europă pregătită pentru era digitală
- O Europă mai puternică pe plan internațional
- O economie în serviciul cetățenilor
- Promovarea modului de viață european
- Un nou elan pentru democrația europeană

³⁶ COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR Următorii pași către un viitor european durabil

Noua **politică de coeziune și dezvoltarea regională** a UE după anul 2020 continuă investițiile în toate regiunile, printr-o abordare strategică simplificată. În perioada 2021 – 2027 s-au definit **5 obiective de politică (OP)**, ce au rolul de a stimula convergența economică și socială prin înzestrarea cu instrumente adecvate pentru o creștere solidă și durabilă. Cele 5 OP sunt din cadrul noii politici de coeziune³⁷ sunt în consonanță cu ODD și prioritățile strategiei CE:

OP1. O Europă mai inteligentă – o transformare economică inovatoare și inteligentă.

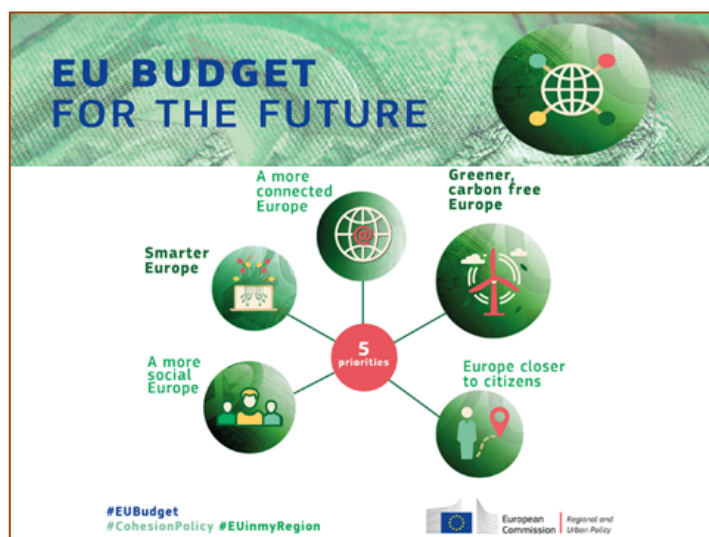
OP2. O Europă mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon.

OP3. O Europă mai conectată – mobilitate și conectivitate TIC regională.

OP4. O Europă mai socială – implementarea Pilonului european al drepturilor sociale.

OP5. O Europă mai aproape de cetățeni – dezvoltarea sustenabilă și integrată a zonelor urbane, rurale și de coastă prin inițiative locale.

Fig. 21 – Obiectivele Politicii de Coeziune 2021-2027

Prin PDR Vest se reflectă politicile de dezvoltare relevante la nivel național în raport cu nevoile și specificul regional. Principalele documente strategice naționale reflectate în Strategie sunt: *Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă (SNDD)*, *Strategia de*

Dezvoltare Durabilă a Teritoriului (SDTR) și *Acordul de Parteneriat 2021 -2027*.

Prin acestea, România își asumă să implementeze atât cele 17 ODD ale Agendei 2030 cât și cele 5 Obiective de Politică ale viitoarei politici de coeziune a UE.

³⁷ Propunere de REGULAMENT AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european plus, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri

maritime, și de instituire a unor norme financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil și migrație, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului pentru managementul frontierelor și vize, COM 375, 2018

În **SNDD** au fost identificate domeniile specifice de intervenție pentru îndeplinirea obiectivelor de convergență și apropierea semnificativă de media UE la principalii indicatori ai dezvoltării durabile. Această strategie a fost construită în jurul cetățeanului și nevoilor generațiilor viitoare. Pe plan economic, se urmărește creștere economică pe termen lung, transformarea economică durabilă și competitivă, centrată pe inovare. Dimensiunea socială urmărește promovarea de sisteme de educație și sănătate îmbunătățite, reducerea inegalităților și să promovarea unei societăți deschise. Componenta de mediu urmărește scăderea emisiilor de carbon, realizarea unui mediu antropoc durabil odată cu protejarea naturii.

În **SDTR** sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială la scară regională, interregională și națională, care urmăresc valorificarea avantajelor naturale și o creștere economică durabilă.

Principalele linii directoare ale SDTR sunt:

- susținerea dezvoltării policentrice a teritoriului național
- sprijinirea dezvoltării zonelor economice cu vocație internațională
- asigurarea unei conectivități crescute a orașelor mici și mijlocii cu orașele mari
- susținerea dezvoltării infrastructurii de bază prin asigurarea accesului tuturor localităților la servicii de interes general
- întărirea cooperării între autoritățile publice de la diferite niveluri administrative în scopul asigurării unei dezvoltări armonioase.

Procesul de planificare regională s-a aliniat atât la ODD Agenda 2030 cât și la Obiectivele de Politică din cadrul noii politici de coeziune și dezvoltare regională și urmărește și să implementeze prioritățile SDTR.

Planul pentru Dezvoltare Regională 2021 – 2027 (PDR) a fost conceput având la bază principalele documente strategice europene și naționale și răspunde obiectivelor și priorităților investiționale ale Regiunii Vest.

PDR reprezintă o abordare integrată între Obiectivele de Politică, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă și între obiectivele naționale. De asemenea, reflectă politicile de dezvoltare și de coeziune relevante la nivel național în raport cu nevoile specifice regionale.

Cei 7 piloni strategici definiți pentru Regiunea Vest au la bază principalele documente strategice europene, dar au fost luate în considerare și o serie de alte documente strategice sectoriale naționale relevante. Totodată au fost avute în vedere și strategiile de dezvoltare ale județelor, urmărindu-se o mai bună corelare cu obiectivele, acțiunile și nevoile identificate la nivel subregional.

**Pilon
strategic**

Document strategic relevant

1.

Strategia Guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România Orizont 2020
Carta Albă a IMM-urilor din România
Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă 2021-2027
Strategia pentru Cercetare-Dezvoltare-Inovare în domeniul Agroalimentar pe termen mediu și lung 2014-2020 / 2020-2030

2.

Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030
Strategia energetică a României 2019-2030, cu perspectiva anului 2050, proiect
Strategia Națională privind Schimbările Climatice
Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung pentru sprijinirea renovării parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice, cât și private, într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2050
Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor 2014-2020
Strategia Națională de Management al Riscului la Inundații pe termen mediu și lung
Strategia pentru tranziția de la cărbune în Valea Jiului

3.

Master Plan de Transport – Planul investițional pentru dezvoltarea infrastructurii de transport 2020-2030
Strategia de dezvoltare a infrastructurii feroviare 2018-2022
Strategia Națională pentru Siguranță Rutieră pentru perioada 2016-2020
Strategia pentru Transport Durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030
Strategia de Transport Intermodal în România 2020

4.

Strategia Națională de Sănătate
Strategia Națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015 – 2020
Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România
Strategia Națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015-2020
Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018-2023
Strategia Națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2015-2020
Strategia de incluziune a cetățenilor români aparținând Minorității Rome pentru perioada 2021-2027
Strategia Agenției Naționale pentru ocuparea forței de muncă 2016-2020, conform conceptului de schimbare
Strategia Națională "O Societate fără Bariere pentru Persoanele cu Dizabilități" 2016-2020
Strategia Națională pentru promovarea îmbătrânirii active și protecția persoanelor vârstnice 2015-2020

5.

Strategia Națională de dezvoltare a ecoturismului
Strategia Națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030
Strategia pentru dezvoltarea turismului balnear
Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022
Master Plan pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007-2026
Programul pentru dezvoltarea investițiilor în turism - Master planul investițiilor în turism
Raport privind operaționalizarea unei rețele de Organizații de Management al Destinației (OMD) în România
Cartea albă a sectoarelor culturale și creative

6.

Strategia de Dezvoltare Teritorială a României - România Policentrică 2035
Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030
Strategia Națională pentru Siguranță Rutieră pentru perioada 2016-2020
Strategia pentru Mobilizarea Investițiilor în Renovarea Stocului de Clădiri Rezidențiale și Comerciale, atât publice, cât și private, existente la nivel național
Strategia Națională privind Schimbările Climatice și Creșterea Economică bazată pe Emisii Reduse de Carbon
Strategia Națională pentru Gestionarea Deșeurilor
Strategia pentru tranziția de la cărbune în Valea Jiului

7.

Planul Național de dezvoltare rurală
Strategia de dezvoltare rurală a României
Strategia de Dezvoltare Teritorială a României – România Policentrică 2035
Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030
Strategia pentru Cercetare-Dezvoltare-Inovare în domeniul Agroalimentar pe termen mediu și lung 2014-2020 / 2020-2030
Strategia Națională a României privind Schimbările Climatice

Estimarea necesităților de finanțare

Planul pentru Dezvoltare Regională 2021-2027 este un document cuprinzător pentru nevoile de dezvoltare la nivel regional, iar necesitățile de finanțare ale celor 7 piloni strategici identificați au menirea să reflecte potențiale resurse financiare necesare pentru implementarea acestora.

În cadrul acestei estimări au fost însumate bugete la nivel de prioritate de investiții pe baza nevoilor exprimate de autoritățile publice locale și județene, indiferent de sursa de finanțare, dar orientate cu precădere înspre oportunitatea reprezentată de fondurile europene disponibile pentru perioada 2021-2027.

Pentru prioritățile de investiții destinate mediului de afaceri și cercetării-inovării, s-a plecat de la o analiză a solicitărilor din perioada actuală, de la prognoze legate de evoluția principalilor indicatori macro-economici (creștere PIB, creștere populație ocupată, a salariului mediu net lunar), dar și de la tendințele aferente perioadei 2021-2027, inovarea fiind una din prioritățile UE și ale regiunii și cel puțin 25% din fondurile de coeziune ale UE vor trebui direcționate către acțiuni destinate creșterii potențialului inovativ al mediului economic.

În ceea ce privește resursele financiare, prin Politica de Coeziune au fost alocate României **31,35 mld euro**, căreia i se adaugă resursele financiare aferente **Connecting Europe Facility – 1,09 mld euro**, React - EU și fondurile rambursabile și nerambursabile aferente **Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR)**, alocate prin **Mecanismul de**

Redresare și Reziliență, în valoare de **30,4 mld euro**.

Prin Acordul de Parteneriat pentru perioada de programare 2021-2027, au fost stabilite **10 programe operaționale** și programe INTERREG, care răspund celor 5 obiective de politică stabilite de UE și asigură complementaritate și sinergii între toate instrumentele financiare disponibile.

Programele sunt:

- Programul Operațional Creștere Inteligentă și Digitalizare (POCIDIF),
- Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD),
- Programul Operațional Transport (POT),
- Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO),
- Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS),
- Programul Operațional Sănătate (POS),
- Programul Operațional Asistență Tehnică (POAT),
- Programul Operațional Tranziție Justă (POTJ),
- **Programele Operaționale Regionale,**
- Programul Operațional Acvacultură și Pescuit (PAP)
- Interrgeg VI România-Ungaria,
- Interreg IPA III România-Serbia,
- Programul transnațional al Dunării 2,
- Interreg Europa,
- URBACT IV,
- Interact IV,
- ESPON.

Pilon strategic	Priorități	Necesități de finanțare	Programe de finanțare
1. 	Prioritate 1. Transformarea regiunii într-un "hub de inovare" Prioritatea 2. O regiune cu companii dinamice și competitive Prioritatea 3. O regiune pregătită pentru era digitalizării	250 220 100	POR Vest 2021-2027, POCIDIF 2021-2027, PODD 2021-2027, HORIZON 2020, POTJ 201-2027, PNRR, Interreg VI România-Ungaria, Interreg IPA III România-Serbia, Interreg Europa, ESPON
2. 	Prioritate 1. Extinderea și modernizarea infrastructurii de mediu Prioritate 2. Protejarea și conservarea biodiversității regionale și decontaminarea surselor poluate Prioritate 3. Îmbunătățirea eficienței energetice și a energiei din surse regenerabile Prioritate 4. Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței la dezastre	350 120 390 50	POR Vest 2021-2027, PODD 2021-2027, PNRR, POTJ 201-2027, Interreg VI România-Ungaria, Interreg IPA III România-Serbia, Interreg Europa, ESPON, Buget Local
3. 	Prioritate 1. Continuarea investițiilor la infrastructura aferentă rețelelor TEN-T Prioritate 2. Dezvoltarea infrastructurilor de transport cu rol de artere suport pentru rețelele TEN-T Prioritate 3. Dezvoltarea infrastructurii digitale	400 260 90	POR Vest 2021-2027, POT 2021-2027, Interreg VI România-Ungaria, Interreg IPA III România-Serbia, Interreg Europa, Buget Local
4. 	Prioritate 1. Acces egal la o educație modernă, conectată la tendințele pieței muncii Prioritate 2. Acces incluziv la servicii medicale performante și inovative, orientate către pacient	160 150	POR Vest 2021-2027, POS 2021-2027, POEO 2021-2027, POIDS 201-2027, POTJ 201-2027, PNRR, Interreg VI România-Ungaria, Interreg IPA III România-Serbia, Interreg Europa,

